

somuncubaba

AYLIK İLİM KÜLTÜR VE EDEBİYAT DERGİSİ YIL: 33 • SAYI: 312 • EKİM 2026 • ISSN:2791-9595

İdeal Mü'min
Şahsiyeti

Ramazan ALTINTAŞ

Murâkabeyle
Füyûzâta Ermek

Kadir ÖZKÖSE

Tarihten Bugüne
Davutpaşa ve Taksim
Kışlıları

M. Nihat MALKOÇ

Engelli
Kardeşlerimizin
İmtihanı

Enbiya YILDIRIM

Yedi İklim'in Mimarı
Ali Haydar Haksal'ın
Ardından

M. Nuri YARDIM

ISSN:2791-9595

9 771302 080076 00267

DİVÂN-I HULÛSÎ MOBİL UYGULAMASI YAYINLANDI!

20.Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri
Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin
Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî adlı eseri
Mobil Uygulamaya Aktarıldı!

Oku - İncele - Dinle

Fihrist - Arama

Sözlük - Kelimeler

Dîvân Radyo

Dîvândan Görseller

Android ve iOS
Platformlarından
Ücretsiz
İndirebilirsiniz.

ANDROID & IOS İNDİR

ES-SEYYİD OSMAN
HULÛSÎ EFENDİ VAKFI

Murâkabe ve İlâhî Bakışın Gölgesinde Bir Hayat

İnsan, varlık sahnesinde kendi yalnızlığıyla baş başa kaldığını sandığı anlarda dahi, aslında mutlak bir nazarın, kuşatıcı bir basîretin ve kesintisiz bir ilâhî akisin muhatabıdır. Tasavvufî düşüncede kulu hamlıktan olgunluğa, gafletten hakîkate taşıyan en temel mânevî köprülerden biri olan murâkabe; işte bu Hakikat-i Muhammediyye aynasında, insanın her an Rabb'inin gözetim ve denetiminde olduğu şuûrunu diri tutmasıdır. O, yalnızca bir ibâdet biçimi değil; gönlü mâsivâ fısıltılarından arındırıp Hakk'ın hududunda nöbet tutma, yani kulun kendi kalbine kesintisiz bir bekçi kesilme hâlidir.

Cenâb-ı Hakk'ın er-Rakîb ism-i şerifi, yaratılmışların zerre miktar hareketinden zihninden geçen en gizli hatıralara kadar her anı ve tecellîyi kuşattığını beyân eder. Hadîd Sûresi'nin 4. âyetindeki "Nerede olursanız olun O sizinle beraberdir." buyruğu, insanı mekânsız ve zamansız bir yakınlığın ortasına bırakır. İşte ihsân makamının, yani "O'nu görmese de O'nun kendisini gördüğü" idrakinin estetiği de burada tecellî eder. Mutasavvıfların ifadesiyle murâkabe; iç ve dış dünyadaki tüm eylemlerin, niyetlerin ve bakışların bu sarsılmaz kontrol terazisine arz edilmesidir.

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.), bu ilâhî şahitliği ve ünsiyet iklimini nutk-ı şerîflerinde aşk ile yoğrulmuş hikmetli mısralarla söze döker:

*Her dîdeden gören o, her yüzden görünen o/Ey göz anı görmesen de görür seni sevdiğin
Sanma ansız bir dem var, her demdir o sana yâr/Sen yâr olmasan dahi yârdır sana sevdiğin*

Bu mısralar, murâkabenin tasavvuftaki soyut zihinsel bir eylemden ibaret olmadığını, aksine tecelli-i ilâhîyi her zerrede müşâhede etme Sanatı olduğunu haykırır. Bakılan her yüzde beliren, gören her gözün ardında gizlenen Mutlak Varlık; kula kendi nefsinin hilelerinden daha yakın, her an ve her nefeste yârdır. Göz O'nu mülk âleminde maddeten ihâta edemese de sevgilinin bakışı kulu bir an olsun terk etmez.

Hulûsî Efendi Hazretleri'nin:

Buyurmuşdur kitâbında 've nahnu akrebu ileyh'/Bu gurbet nice bir gurbet o akreb nice akrebdır kelâmında tarifini bulan derin tefekkür de tam olarak budur. Yüce Mâbud kula şah damarından daha yakın/akreb iken, insanın kendi gafleti sebebiyle kendisini gurbette hissetmesi, tasavvuf yolculuğunun aşılması gereken en hüznü tezatlıdır. Murâkabe, kulun içindeki bu gurbeti bitirme çabası, yakınlık hakikatine erme mücadelesidir. Nitekim büyük sûflerin işaret ettiği üzere; kul kendi iradesini, kuvvetini ve hevâsını bir kenara bırakarak ilâhî lütfu beklediğinde, riyâzetle silinemeyen nefs-i emmâre bir anda eriyip yok olur. Murâkabe; kalbe hücum eden yabancı duygu ve düşüncelere karşı gönül sırrını koruma altına almak, edeple boyun büküp ilâhî ilhamlara aynalık etmektir.

Hulûsî Efendi Hazretleri'nin niyazında billurlaşan hikmet, idrak eden erenler için açıktır:

*Hulûsî yârdır gören bakdığın ve gördüğün/Sen erdim deme ana ermiş sana erdiğin
Cânını alan odur yoluna cân verdiğin/Sen yâr olmasan dahi yârdır sana sevdiğin*

Sâlik, kendi gayretiyle "erdim" zan ve iddiasından sıyrılıp, aslında Hakk'ın kendisine tecelliyle eriştiğini fark ettiği an kemâle adım atar. Canı veren de alan da O'dur. İçte ve dışta er-Rakîb olan Cenâb-ı Hakk'ın gözetiminde sürdürülen bir ömür; özü sözü bir, ameli niyetini doğrulayan, edebini gönül aynasında seyreden kâmil insanın tecessüm etmiş hâlidir.

Rabb'imiz, cümle gönülleri gaflet uykusundan uyandırıp, her an O'nun huzurunda ve nazarında olduğu idrakiyle murâkabe üzere bir hayat sürmeyi nasip eylesin.

Kurucusu

A. Şemsettin ATEŞ

Yaygın Süreli - ISSN:2791-9595

Yıl: 33 Sayı: 312 - Ekim 2026

Yayın Tarihi: 01 Ekim 2026

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Adına
İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Kemal DEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
M. Hulûsi ERDEMİR

Yayın Editörleri
Hulusi KESKİNTEPE
Ayhan İŞÇEN

Yönetim Yeri: Nasihat A.Ş
Zâviye Mahallesi Hulûsi Efendi Caddesi
No: 41
44700, Darende /MALATYA
Tel: (0422) 615 15 54
www.somuncubaba.net • bilgi@somuncubaba.net

Grafik Tasarım
Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı

Dergimizi, Web Sayfamız ve Mobil
Uygulamalarımız Üzerinden Okuyabilirsiniz:

android

ios

06

O'nun Gözetim ve Denetiminde Bir Hayatın Adamı Olmak

 Ali AKPINAR

"Murâkabe; kulun her an ve her yerde Allah'ın, er-Rakib ismiyle kendisini görüp gözettiğinin bilincinde olarak iç dünyasını, dilini ve eylemlerini ilâhî denetim altında tutmasıdır."

20

İhramcızâde İsmâil Hakkı Efendi ve Darendeli Seyyid Osman Hulûsi Efendi Üzerine Prof. Dr. Alim Yıldız ile Röportaj

 Musa TEKTAŞ

"Osman Hulûsi Efendi; Cumhuriyet döneminde aruz vezniyle kaleme aldığı Dîvân'ı ile tasavvufî edebiyat geleneğini yaşatmış, kurduğu vakıf medeniyeti ve Somuncu Baba Dergisi gibi hizmetlerle imar, eğitim, kültür ve yayıncılık alanlarında örnek bir miras bırakmıştır."

Somuncu Baba Dergisi'nin içeriğinde bulunan yazılar ile ilgili çıkabilecek olan hatalı bilgilerden dolayı dergi herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Yazıların sorumluluğu yazarlarına ilanların sorumluluğu ise reklam verenlere aittir. Dergimizde bulunan fotoğrafların ve görsellerin kullanılması ve kopyalanması yasaktır. Yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Somuncu Baba Dergisi'nin bütün telif hakları Çamlica A.Ş.'ne aittir.

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK /Prof. Dr. Ali YILMAZ
Prof. Dr. Sebahat DENİZ /Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ
Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN /Prof. Dr. Ali AKPINAR

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ /Prof. Dr. Oğuzhan AYDIN
Prof. Dr. Hanifi ÜZÜM /Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE
Prof. Dr. Mahmut YEŞİL /Prof. Dr. H. İbrahim ŞİMŞEK

46

Engelli Kardeşlerimizin İmtihanı

Enbiya YILDIRIM

"İslâm hakikatini kabul edenler mecazî anlamda "görenler ve işitenler", reddedenler de "körler ve sağırılar" olarak pek çok âyette zikredilir. Kezâ dilsizlik de zikredilir."

58

Tarihî Miras: Taksim ve Davutpaşa Kışlaları

Rasul KESENCELİ

"Osmanlı ordusunun modernleşme süreçlerine ev sahipliği yapan bu iki yapıdan Taksim Kışlası 1940'ta yıkılıp Gezi Parkı'na dönüştürülmüş, Davutpaşa Kışlası ise çeşitli restorasyonlardan geçerek günümüze ulaşmayı başarmıştır."

72

Sâlihler Sohbeti Şifâdır

Aydın BAŞAR

"İnsanın kalbi dünya telâş ve günahlarla kararmaya meyyal olup bunun şifâsı zikirde, sâlih insanların sohbetinde ve samîmî yazarların eserlerinde gizlidir."

Murâkabe ve İlâhî Bakışın Gölgesinde Bir Hayat	1
Kemal DEMİR	
O'nun Gözetim ve Denetiminde	
Bir Hayatın Adamı Olmak	6
Ali AKPINAR	
Gül İçinde Gül'ü Bilsem	9
Bestami YAZGAN	
İdeal Mü'min Şahsiyeti	10
Ramazan ALTINTAŞ	
Murâkabeyle Füyûzâta Ermek	14
Kadir ÖZKÖSE	
Kahraman Ordumuza	19
Hasan ÖZÇELİK	
Prof. Dr. Alim Yıldız ile Röportaj	20
Musa TEKTAŞ	
Yûnus Der ki,	
Eğer Dirliğin Hakkı Sırât'ı Geçesin Sehel	26
Ali YILMAZ	
Bir Nefes Sihat	32
Mahmut KAPLAN	
Ol	35
Bekir OĞUZBAŞARAN	
Cânım Efendim	36
Vedat Ali TOK	
Olur	39
Ramazan PAMUK	
Tarihten Bugüne Davutpaşa ve Taksim Kışlaları	40
M. Nihat MALKOÇ	
Yanmadan Olmaz ki	45
Celalettin KURT	
Engelli Kardeşlerimizin İmtihanı	46
Enbiya YILDIRIM	
Aşk Yeter	51
Yusuf DURSUN	
Mevlüt İhsanî'nin Şiirlerinde Dinî Muhtevâ	52
Oğuzhan AYDIN	
Tarihî Miras: Taksim ve Davutpaşa Kışlaları	58
Rasul KESENCELİ	
Edremitli Müridzâde Mustafa Aczî Efendi	62
Fatih ÇINAR	
Sufî Şairlerin Şiirlerinde	
Hiz. Peygamber (s.a.v.)'in Ömrüne Yemin Edilmesi	66
Hamit DEMİR	
İlgaz Dağları	69
Halil GÖKKAYA	
Anne Babamdan Öğretmenime İlginç Sorular	70
Yusuf HALICI	
Sâlihler Sohbeti Şifâdır	72
Aydın BAŞAR	
Kader	75
İsmail Adil ŞAHİN	
Modern Hayatın Bize Alıştırdığı Hız	76
Erol AFŞİN	
Mekânın Gurbeti	79
Şamil Yücel AYDIN	
Yedi İklim'in Mimarı Ali Haydar Haksal'ın Ardından	80
M. Nuri YARDIM	
Sevgi Anlatılmaz Yaşanır	84
Ali ÖZKANLI	
Asrın Aynası	87
Zübeyde KOZANOĞLU	
Ağırlıkları Atmak	88
Bilal KEMİLKİ	
Bizim Yûnus	91
Ahmet Sami BENLİ	

خيالان آشنا لر بزمنه بر دم قدام با صسه
 اکر لطف ایلد گون بوزدن نقابی ایلد سه دن روشن
 فراقی فارینه صبر ایلد مزده زار ایدر عاشو
 سرو جانی فزاده صیدیه ایلد غم ایلد بن عاشو
 بریشان دئلری خندان اولور غم انرا قاطاز
 جمالان گوز گوروز ظلمت کیدر هرگز کدر قاطاز
 وصالان عرض ایدنجه سینده آه و شرر قاطاز
 ایرر شکر مراده قبغوبه اورنده بیر قاطاز

خلوصی صبر قبلدقه فایز اسنده رصنا سنجه
 وصالکه امیدنجه اربشکدن حدر قاطاز

Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.)

1. Hayâlin âşinâlar bezmine bir dem kadem bassa
Perîşân dilleri handân olur gamdan eser kalmaz

2. Eğer lutf ile gün yüzden nikâbı eylesen rûşen
Cemâlin göz görür zulmet gider hergiz keder kalmaz

3. Firâkın nârına sabr eylemez de zâr eder âşık
Visâlin arz edince sînede âh u şerer kalmaz

4. Ser ü cânı fedâda sıdk ile azm eyleyen âşık
Erer şeksiz murâda kaygıya ortada yer kalmaz

5. Hulûsî sabr kıldıkda kapısında rızâsınca
Visâline ümîdince erişmekden hâzer kalmaz

Nesre Çeviri

1. Senin hayalın Hak ile tanışmış âşıklar meclisine bir an ayak bassa,
perişan gönüller neşelenir, gamdan eser kalmaz.

2. Eğer lutfederek gün gibi parlak yüzünden örtüyü açsan,
göz cemâlini görür, karanlık gider, hiçbir keder kalmaz.

3. Âşık, ayrılığın ateşine sabretmez ve ağlar ama
sevgiliye kavuşunca gönülde âh da ateş de kalmaz.

4. Başını ve canını, sevgilinin uğrunda feda etmeye azmeden âşık,
şüphesiz muradına erer sevgiliye kavuşur, ortada tasaya yer kalmaz.

5. Hulûsî, sevgilinin kapısında onun rızasını alarak sabrettikçe,
ümit ettiği gibi ona kavuşmakta sıkıntı kalmaz.

Nesre Çeviren: Prof. Dr. Nihat Öztoprak

O'nun Gözetim ve Denetiminde Bir Hayatın Adamı Olmak

"Murâkabe; kulun her an ve her yerde Allah'ın, er-Rakîb ismiyle kendisini görüp gözettiğinin bilincinde olarak iç dünyasını, dilini ve eylemlerini ilâhî denetim altında tutmasıdır."

Murâkabe, kulun, sürekli biçimde Allahu Teâlâ'nın gözetimi altında olduğunun farkında olması anlamına gelir. İhsân makamı denilen, *"Her ne kadar biz O'nu görmesek de O bizi görmektedir."* bilincinde olarak O'nu görüyormuş gibi O'na ibâdet etme makamında bir hayat sürmektir.

Yüce Rabb'imizin bir adı da er-Rakîb'dir. *"Elbette Allah, sizi görüp gözetendir."* *"Allah her şeyi görüp gözetendir."* er-Rakîb, her şeyi gören gözetken, koruyup kollayan, her an her şey üzerinde şâhit olan demektir. Zerre kadar bir şey bile O'nun bilgisi ve gözetimi dışında kalmaz. Gözle görülen görülmeyen, cisim olan olmayan her şeyi O görür ve bilir. *"Nerede olursanız olun, O, sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür."* O'na iman eden, O'nun bütün isim ve sıfatlarıyla beraber er-Rakîb oluşuna da inanır. O'nun er-Rakîb olduğuna iman eden kişi, her zaman O'nun gözetim, koruma ve kontrolü altında olduğunun da bilincinde olur. Bunun için de sürekli gönlünü, nefsini, dilini, elini ve tüm organlarını murâkabe eder, kontrol altında tutar. Her zaman O'nunla olduğunun, en yalnız anlarında bile başıboş bırakılmadığının farkında bir hayat yaşar.

Yüce Allah bizzat kendisi kullarını görür, gözetir ve denetir. O, bize bizden daha yakındır, her hâlimizi bilir. İç ve dış dünyamızı bilir. O'ndan hiçbir şey gizli kalmaz. *"De ki: 'Ben sapıtırсам, sapıtmakla ancak kendime yazık etmiş olurum. Doğru yolda olursam, bu Rabb'imın bana vahyetmesiyledir. Doğrusu O, işitendir, pek yakın olandır.'" "Allah gözlerin hainliğini ve gönüllerin gizlediğini bilir." "Allah kalplerde olanı bilir."* Bu kadar çok âyette Yüce Rabb'imizin iç dünyamızda olanı, niyet ve düşüncelerimizi, göz ucuyla baktıklarımıza varıncaya kadar bildiğini bize hatırlatması, insanın iç dünyasını, gönül ve düşünce dünyasını başıboş bırakmamasını ister. Zîrâ niyetler, düşünceler insanın bakış, söylem ve eylemlerinin yönünü belirler. Gönül ve düşünce dünyasını başıboş bırakan, günah özlem, hayal ve kurguları içerisinde olan insanlar,

"İnsanın başıboş bırakılmadığı ve meleklerin kaydında olduğu şuuru, her yalnızlıkta Allah'tan korkup istikameti korumayı ve ilâhî huzurda yüz ağartıcı bir ömür sürmeyi gerektirir."

söylem ve eylemlerini yönetemezler. Onun için, *"Dervişin fikri neyse zikri de odur."* denilmiştir. Onun için Müslüman, özü sözü bir olan, söylemi eylemi birbirini destekleyip tamamlayan kişidir. Öyle olmalıdır. Zaten özü bozuk, sözü güzel görünenler münâfıklardır ki, onlar, cehennemin en alt tabakasında olacaklardır. İnandığı gibi yaşamayanlar da amelsiz, günahkâr insanlardır.

"Göklerde olanları da yerde olanları da Allah'ın bildiğini bilmez misin? Üç kişinin gizli bulunduğu yerde dördüncü mutlaka O'dur; beş kişinin gizli bulunduğu yerde altıncıları mutlaka O'dur; bunlardan az veya çok, ne olursa olsunlar nerede bulunurlarsa bulunsunlar, mutlak onlarla beraberdir. Sonra, kıyâmet günü, işlediklerini onlara haber verir. Doğrusu Allah her şeyi bilendir." *"Yoksa kendilerinin sırlarını ve gizli konuşmalarını işitmiyoruz mu sanıyorlar? Hayır öyle değil, yanlarındaki elçilerimiz yazmaktadır."* Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd'dan gelen şu rivâyet de dikkat çekicidir: *"Kâbe'nin örtüsüne sarınmış duruyordum. Üç adam geldi ve aralarında şu konuşmalar oldu: Birisi; 'Allah'ın bizim şu sözümüzü işittiğini mi sanıyorsunuz.' dedi. Diğeri; 'Biz seslerimizi yükselttiğimiz takdirde işitir, yükseltmez isek işitmez.' diye cevap verdi. Bir diğeri de 'Ondan bir kısmını işitirse tamamını işitir.' dedi. Bunu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e anlattım. Bunun üzerine Allahu Teâlâ şu âyetleri indirdi: 'Gözleriniz, kulaklarınız ve derileriniz aleyhinize şâhidlik eder diye sakınmadınız. Aksine, yapmakta olduklarınızın birçoğunu Allah'ın bilmediğini sanıyordunuz. İşte Rabb'inizi böyle sanmanız sizi mahvetti de*

hüsrana uğrayanlardan oldunuz."

Yüce Allah'ın görevli melekleri de kulları denetler ve onların yapıp ettiklerini kayda alırlar: *"And olsun ki insanı biz yarattık; nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz; Biz ona şah damarından daha yakınız. İnsanın sağında ve solunda, onunla beraber oturan iki alıcı melek, yanında hazır birer gözcü olarak söylediği her sözü kaydederler."* Meleklerle iman da bize, en yalnız olduğumuz anlarda bile yalnız olmadığımızı hatırlatır, saygın yazıcı meleklerin/kirâmen kâtibin bizimle beraber olduğunu ve yapıp ettiklerimizi kaydettiklerini bize hatırlatır ve bu bilinçle yaşamamızı sağlar.

Yüce Allah'ın insana şah damarından daha yakın oluşu şöyle açıklanmıştır: *"Biz insana şah damarından daha yakınız, her yönüyle de onun hâkimiyiz. Biz onun nefsinin vesveselerini, nefsinin kendisinden olan şah damarından daha çok biliriz. Çünkü şah damarı kalb ile iç içe bir damardır."* Yüce Allah'ın bilgisi o kimseye kalbin bilgisinden daha da yakındır. Yazıcı meleklerin her insanla beraber olduğunu hatırlatırken Hz. Ali de şu uyarılarda bulunur: *"Ey insan! Senin üzerinde görevli iki meleğinin oturduğu yer, dişlerinin üzeridir. Dilin onların kalem, tükürüğün onların mürekkebidir. Sen ise seni ilgilendirmeyen işlere dalıp gidiyorsun ne Allah'tan ne de o meleklerden utanıyorsun!"*

Murâkabe bilincine sahip olan kişi, en yalnız olduğu anda bile yalnız olmadığını, Yüce Yaratıcı'nın gözetim ve denetim altında bulunduğunu bilir. Herhangi bir dünyevî denetim ve yaptırım olmasa bile kimse görmese de Yüce Allah görüyor ya, kimse bilmeseyse bile O biliyor ya, diyerek istikametten sapmaz, yanlış işler yapmaz. Tıpkı Hz. Yusuf gibi. Ailesinden çok uzaklarda, saray kadınının her türlü ortam ve imkânı sunup, *"Haydi gelsene, ben senin için hazırım."* dediği anda *"Günah işlemekten Allah'a sığınırım."* diyebilmektir. İşte bu bilince sahip olanları Peygamberimiz, hiçbir korumanın olmadığı kıyâmet gününde Yüce Allah'ın koruması altında olacaklar listesinde sayar. O

kişi, makam ve güzellik sahibi bir kadın kendisini (harama) davet ettiği zaman, *'Ben Allah'tan korkarım.'* diyen kimsedir.

Bu bilince sahip olabilmek için, iç bilinç düzeyinin yüksek olması gerekir. Bunun için de güçlü bir imana sahip olunmalıdır. Bunun için de Yüce Allah'ın bütün isim ve sıfatlarıyla doğru bir biçimde tanınması (mârifetullah), bu bilgilerin sürekli ve kâmil mânâda özümüz ve sözümüzle/hâlimiz ve kâlimizle zikirle diri ve dinç tutulması gerekir. İnsan ve cin şeytanları sürekli günah ve isyan çağrısı yaparken Yüce Allah'ın cennet ve mağfiret çağrısını duymak ve bu çağrıya uymak gerekir. *"Allah, cennete çağırır ve dilediğini doğru yola eriştirir."* *"Şeytan şüphesiz sizin düşmanınızdır; siz de onu düşman tutun, o, kendi taraftarlarını, çılgın alevli cehennem yaranı olmaya çağırır."* *"İşte müşrikler ateşe çağırırlar, Allah ise izniyle cennete ve mağfirete çağırır."* *"Muhakkak ki, şeytan size, kötülüğü, hayasızlığı, Allah'a karşı da bilmediğiniz şeyi söylemenizi emreder."* *"Şeytan sizi fakirlikle korkutarak cimriliği ve hayasızlığı emreder; Allah ise kendisinden mağfiret ve bol nimet va'deder. Allah'ın lütfü boldur, O her şeyi bilir."*

O hâlde insan başıboş yaratılmadığını ve başıboş bırakılmadığını bilmeli, hayatı ona göre yaşamalıdır. Unutmayalım ki, bize bizden daha yakın olan Yüce Rabb'imiz, her zaman ve her yerde bizim görüp gözeteneimizdir. Biz O'na karşı sorumluyuz. O'nun melekleri de her zaman bizimle beraber, bizim yapıp ettiklerimizi kayda almaktadırlar. Öyleyse her zaman ve her yerde O'nun olduğumuzu, O'nunla olduğumuzu, O'nun görevli meleklerinin nezâretinde olduğumuzu unutmayalım ve o ilâhî kameramanlara her hâlükârda güzel pozlar, yüz ağartıcı kayıtlar vermeye gayret edelim. Peygamberimiz'in *"Nerede olursan ol, hangi konumda bulunursan bulun Allah'ı gözet, O'ndan sakın."* buyruğu düstûrumuz olsun!

Dipnot

**Prof. Dr. Ali AKPINAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi*

Gül İçinde Göl'ü Bilsem

Deli dolu gezer miydim?
Yol içinde yolu bilsem!
Bu kadar çok yazar mıydım?
Dil içinde dili bilsem!

Hem arıya hem peteęe,
Ders verirdim kelebeęe.
Konar mıydım her çiçeğe?
Bal içinde balı bilsem!

Gönöl başlar bir savaşa,
Akli vurur tařtan tařa.
Öyle akar mıydım boşa?
Sel içinde seli bilsem!

İster fazla ister noksan,
Ne gelirse O'ndan ihsan.
Eder miydım derde isyan?
Hâl içinde hâli bilsem!

Bölböl gibi uyanırdım,
Yaprağına dayanırdım,
Kokusuna boyanırdım,
Göl içinde göl'ü bilsem!

Goncasını dermez miydım?
Kurtuluşa ermez miydım?
Uğruna can vermez miydım?
Gel içinde gel'i bilsem!

Bestami YAZGAN

İdeal Mü'min Şahsiyeti

"İdeal mü'min şahsiyeti; teorik söylemlerin ötesine geçerek hayırlı işlerde erteleme hastalığını terk eden, bollukta olduğu kadar darlıkta da paylaşmayı ilke edinen eylem insanıdır."

nsanoğlunun modern dünyada karşı karşıya kaldığı en büyük bunalımlardan biri, inandığı değerler ile gündelik pratikleri arasında açılan derin uçurumdur. Zîrâ bilginin ve teorik söylemlerin hızla çoğaldığı günümüzde, asıl kriz ahlâkî eylemin ve irâde gücünün zayıflamasında yaşanmaktadır. Oysa insan zihnini ve davranışlarını yeniden inşâ etmeyi hedefleyen Kur'ânî hitap, teorik bir felsefe sunmanın ötesine geçerek bireyi sokağın, ev içi ilişkilerin, ticaretin ve kriz anlarının tam ortasında erdemli bir duruşa çağırır. Nitekim modern insanın en tipik savunma mekanizması olan "İleride hallederim." mantığıyla mânevî olgunlaşmayı erteleme hastalığı Âl-i İmrân Sûresi'nin 133. âyetindeki *"iyilikte ve bağışlanmada yarışıp koşun"* vurgusuyla kökten sarsılır. Dünyevî hırslarla birbirini ezen rekâbet anlayışının aksine, ebedî mükâfata ulaşmak için atâleti kırıp hemen harekete geçmeyi emreden bu dinamik rûh; infak, öfke kontrolü, affedicilik, öz-kritik ve tarih bilinci gibi temel sütunlar üzerinde yükselen ideal mü'min şahsiyetinin zamansız ve somut ahlâk mimarisini oluşturur.

Günlük hayattan bir örnekle bakacak olursak; trafikte kırmızı ışıktaki beklerken veya iş yerinde bir teslim tarihine yetişmeye çalışırken sergilediğimiz acelecilik genellikle dünyevî çıkarlarımızla ilgilidir. Oysa aynı insan; bir haksızlığı düzeltmek, kûs olduğu bir yakınıyla barışmak veya kalbini kırdığı birinden özür dilemek söz konusu olduğunda muazzam bir ağırkanlılık sergiler.

İslâm, hayırlı işlerde erteleme hastalığını reddeder: İyilik, bağışlanma ve dürüstlük ertelemeye gelmez; anlık kararlılıklarla hayatın tam merkezine yerleştirilmelidir. Nitekim hasta ziyareti bile ertelenmeye gelmez; çünkü siz erteledikçe ya hasta iyileşip fırsat kaçır ya da hasta rûhunu Yüce Allah'a teslim eder.

" Hakâkî ahlâkî olgunluk; öfke anında iradeyi devreye sokup affediciliği ve ihsanı seçmek, hatalarda ısrar etmeyip öz-kritik yaparak Kur'ân ilkelerini hayatın her anına taşımaktır."

Âl-i İmran Sûresi'nin 134. âyetinde, ideal mü'min şahsiyetinin somut ahlâkî tezâhürleri sıralanır. İlk olarak öne çıkarılan nitelik, bollukta da darlıkta da infak edebilme yetisidir. İnsan doğası gereği imkânları genişken paylaşmaya daha yatkındır; ancak imkânlar kısıtlandığında, gelecek kaygısı ve mülkiyet tutkusu insanı içe kapanmaya itebilir. Bu sebeple gündelik yaşamda infâkı sadece zenginlerin fakirlere para vermesi olarak dar bir kalıba sokmak büyük bir yanılgıdır. Öğrenci bütçesiyle ay sonunu getirmeye çalışan bir gencin, sınıf arkadaşıyla son çorbasını veya ders notunu paylaşması; yoğun iş temposunda yorgunluktan bîtâb düşmüş bir çalışanın, yaşlı bir komşusunun pazar torbasını taşımak için vakit ayırması darlıkta infak etmenin ta kendisidir. Kendi darlığımıza, yorgunluğumuza ve kısıtlı imkânlarımıza rağmen başkasının ihtiyacını gözetebilmek, bencillik kozasını kırmanın tek yoludur. Bu tutum, toplumu bireysel yalnızlaşmadan koruyan en güçlü çimentodur.

Günümüz şehir hayatı; gürültü, yoğun trafik, ekonomik baskılar ve dijital iletişimdeki üslup bozulmaları sebebiyle âdetâ bir öfke tarlasına dönmüş durumdadır. Trafik kargaşasında basılan bir klakson, sosyal medyada yazılan nezâketsiz bir yorum veya evde eşler arasında çıkan incir çekirdeğini doldurmayacak bir tartışma, kontrol edilmeyen öfke yüzünden büyük yıkımlara yol açabilir. Allah'a karşı sorumluluk bilinci taşıyan kimselerde bulunması gereken

ikinci büyük ahlâkî nitelik, öfkeyi yutabilmektir. Nitekim Kur'ân'da geçen kazmü'l-ğayz (öfkeyi yutmak)¹ ifadesi; Arapça'da, ağızına kadar su dolu bir tulumun boğumunu sıkıca bağlayıp patlamasını önlemeye benzetilir. Öfkelenmek insânî açıdan neredeyse imkânsızdır; zîrâ öfke fitrî bir duygudur. İslâm, bütünüyle öfkesiz bir insan tipi değil; öfkesini hilim ahlâkî çerçevesinde yerinde kullanmasını bilen erdemli bir şahsiyet yetiştirmeyi hedefler. Asıl erdem, o duygu bir volkan gibi patlamaya hazır hâle geldiğinde irâdeyi devreye sokup direksiyona geçebilmektir. Günlük hayatta haklı olduğumuz bir tartışmada bile sesimizi yükseltmemek, muhâtabımızı azarlamak yerine sükûneti tercih etmek ve kırbaç gibi inen incitici sözleri yutmak yüksek bir karakter göstergesidir. Dolayısıyla öfkeyi yutmak pasif bir zayıflık değil; aksine muazzam bir içsel güç ve irâde zaferidir.

Öfkeyi kontrol etmek, kötülüğün yayılmasını engeller; fakat ilişkiyi tamir etmeye yetmeyebilir. Bu yüzden Kur'ânî ahlâk bir adım daha ileri giderek insanları affetmeyi ve onlara iyilikle muâmele etmeyi (ihsân)² emreder. Adâlet, hakkın karşılığını vermektir; ihsan ise hakkından

ferâgat edip muhâtabına lütufla yaklaşmaktır. İş yerinizde bir iş arkadaşınızın sizin hakkınızda dedikodu yaptığını veya projenizi sabote etmeye çalıştığını öğrendiğinizi düşünün. Adâlet ilkesi gereği onu âmirlerinize şikâyet edebilir ve cezâ almasını sağlayabilirsiniz. Ancak bu insan hatâsını anlayıp mahcup bir edayla yanınıza geldiğinde, onu sadece bağışlamakla kalmayıp, zor bir gününde ona yardım eli uzatırsanız, "ihsân" makamına erişmiş olursunuz. Kötülüğe misliyle karşılık vermek sıradan bir insan refleksidir; kötülüğü iyilikle dönüştürmek ise ahlâkî bir devrimdir.

İslâm düşüncesinde insan mükemmel, günahsız bir varlık olarak kurgulanmaz. İnsanın zaafı, nefsânî temâyülleri ve düşüşleri vardır. Kur'ân'ın insânî ve rahatlatıcı boyutu, takvâ sahiplerini "günah işlemeyen melekler" olarak değil, "hatâ yaptığında derhal uyanan" varlıklar olarak tanımlamasıdır.³ Gündelik hayatta bir anlık boşlukla yalan söyleyebilir, gıybet düşebilir, ticarete birini aldatabilir veya yakınımızın kalbini kırabiliriz. Önemli olan, bu hatânın ardından sergilenecek tutumdur. Kimi insanlar hatâsını savunan gururlu bir kibir içi-

ne girer; hatâyı rasyonelleştirir ve kendini aklamaya çalışır. Kur'ân'ın sunduğu insan modeli ise, hatâsını fark ettiği an sığınacağı yegâne merciyi hatırlar, öz-eleştiri yapar ve en önemlisi hatâsında ısrar etmez. Bir tüccarın tartıda yaptığı bir usulsüzlüğü fark edip müşterisinden derhal helâllik istemesi veya bir ebeveynin çocuğuna haksız bir cezâ verdiğini anlayıp çocuğundan özür dilemesi, günahından dönmenin ve hatâda ısrar etmemenin somut karşılıklarıdır.

Bireysel ahlâkını inşâ eden, hatâsından dönmeyi bilen insan, bakışlarını kendi iç dünyasından çıkarıp dış dünyaya ve tarihe çevirmek zorundadır. Kur'ân'da tarihsel süreçlerin ve toplumların kaderinin tesâdüflere değil, değişmez ilâhî yasalara (sünnetullah) bağlı olduğu vurgulanır.⁴ Bu sebeple yeryüzünde gezmek ve geçmiş medeniyetlerin âkıbetini incelemek emredilir. Dünyada güç, servet ve konfor sahibi olup da adâleti, ahlâkı ve insânî değerleri ayaklar altına alan yapıların geçici başarıları gözümüzü boyamamalıdır. Bir şirketin, bir devletin veya tek bir bireyin ahlâksız yöntemlerle elde ettiği zenginlik ve itibar, tarihin genel akışı içinde yok olmaya mahkûmdur. Tarih; kibirle böbürlen, halkına zulmeden ve hakîkati yalanlayan toplulukların enkazlarıyla doludur. Bugün de dürüstlüğü bir kenara bırakıp kısa yoldan köşe dönmeyi hedefleyen anlayışların, uzun vadede nasıl bir toplumsal ve ailevî çöküş getirdiğini çevremizde gözlemleyebiliriz. Geçmişten ders çıkarmak, geleceği adâlet üzere inşâ etmenin yegâne yoludur.

Kur'ân'ın evrensel ahlâk ilkeleri bütün insanlık için evrensel bir bildiri (beyân); sorumluluk bilinci taşıyanlar için ise doğru yolu gösteren bir pusula (hüdâ) ve kalbe işleyen bir öğüttür (mev'iza).⁵ Sokakta yürürken gördüğümüz bir trafik tabelâsı, kuralları bilen ve araba kullanan biri için anlamlı bir rehberdir; kurallardan

habersiz veya önemsemeyen biri içinse sadece direk üzerindeki bir levhadır. Benzer şekilde, Kur'ân'ın evrensel ahlâk ilkeleri de herkese açık bir kütüphane gibidir. Ancak bu ilkeleri günlük hayatın zorlukları içinde bir yaşam haritasına dönüştürecek olanlar, sorumluluk bilinciyle (takvâ) hareket edenlerdir.

Âl-i İmrân Sûresi'nin bu altı âyetlik kesiti; ertelemeyen iyiliğe koşmayı, darlıkta dahi paylaşmayı, öfke krizlerini akl-ı selîmle yönetmeyi, affedici olmayı, hatâlardan ders çıkarıp özkritik yapmayı ve tarihin değişmez adâlet yasalarına güvenmeyi emreder. Bu ilkeler, sadece Kur'ân-ı Kerim'in sayfalarında kalması gereken teorik dogma ve temennîler değildir. Aksine evde çocuk yetiştirirken, trafikte direksiyon sallarken, iş yerinde mesai harcarken, pazarda alışveriş yaparken ve sosyal medyada klavye başındayken şahsiyetimizi korumamızı sağlayan canlı ilkelerdir. Kendi iç dünyasında ahlâkî disiplini kuramayan, öfkesini yenemeyen ve hatâsıyla yüzleşemeyen bireylerin oluşturduğu toplumlar, tarihin acımasız yasaları karşısında tutunamazlar. Hakîkî başarı, bu zamansız ilkeleri gündelik yaşamın kılcal damarlarına aktarabilmekte gizlidir.

Dipnot

* Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ, Selçuk Üniversitesi

1. 3/Âl-i İmrân, 134.

2. 3/Âl-i İmrân, 134.

3. Bkz. 3/Âl-i İmrân, 135.

4. Bkz. 3/Âl-i İmrân, 137.

Murâkabeyle Füyûzâta Ermek

Tasavvufî hayatta kişinin zihin ve gönül dünyası durağan, tek düze ve statik bir yapıda değildir. Müritlerin duygu ve düşünceleri değişim, gelişim ve donanım seyrine bürünmektedir. Zihin dünyalarında değişen bir bilgelik ve idrak seyri, gönül dünyalarında varoluş gerçeğini hissetme çabası görülür. Müritlerin mânevî gelişimlerinde tasavvuf, âdetâ bir yeniden doğuş sanatıdır. Böylesi değişken gönül ve zihin dünyasını kontrol etme hassasiyeti tasavvufta murâkabe usûlüyle sağlanmaktadır.

Murâkabe kavramı sözlükte; "kontrol etme, gözetme, denetleme, bir şeyi devamlı olarak düşünme, nazar etme, kişinin kendi iç âlemine bakması, göz önünde bulundurması, bir şeyi devamlı olarak düşünmesi ve kişinin dalıp kendinden geçmesi" gibi anlamlara gelmektedir. Bir tasavvuf ıstılahı olarak murâkabe; Allah'ın her şeye kâdir ve her şeyden haberdar olduğunu bilmemiz ve kalbimizin maksûdunu her an mülâhaza etmemizdir. Allah'ın kullarını gözetlemesi, kullarının gönlüne nazar etmesi, kalplerindeki duygu ve düşüncelerini bilmesi, kalbine gelen sesleri denetlemesi, bunun sonucu olarak kulun da kalbini gafletten koruması, ilâhî zikre devam etmesi, kalbini her türlü kötü düşüncelerden uzaklaştırmasıdır. Diğer bir ifadeyle murâkabe; kişinin kötü düşüncelerden kurtulmak için nefsinin kontrol altında tutmasıdır; bu, murâkabenin en önemli hassasiyetidir. Allah'ın her şeye hâkim olduğunu idrak eden, kalbini ve zihnini Rabb'ini tanımaya yoğunlaştıran kişinin gerek diliyle gerekse kalbiyle Rabb'ini zikre koyulmasıdır.

Bahsi geçen tanımlamalar dikkate alındığında murâkabede riâyet ve hürmet anlamları yer almaktadır. Bu çerçevede murâkabe; kişinin içte ve dışta Hakk'a yönelme çabasını sürekli kılma azmidir. Abdurrezzak

"Öz denetim ve muhasebeyle olgunlaşan murâkabe hâli, kulu nefsinden ve mâsivâdan geçirerek ilâhî feyze, sevgiye ve Hakk'ı müşâhede etme saâdetine ulaştırır."

Kâşânî'nin (ö. 887/1482) ifadesiyle avâmın murâkabesi, Allah'ın farz kılmış olduğu şeyleri yerine getirmek ve Hakk'ın belirlediği sınırdan kalmaktır. Müritlerin murâkabesi, kalbin sürekli Rabb'i ile huzur bulmasıdır. Erenlerin murâkabesi ise niyetlerini dağıtacak etkilerden kendilerini Hakk'ın muhâfaza etmesidir.

Âlemde hiçbir şey Allah'tan gizli ve saklı değildir. Allah her yerde hâzır ve nâzırdır. Kullarının yapıp ettiyi her şeye bizzat şahit olan Allah (c.c.) yegâne görüp gözetendir. Bu gerçek âyet-i kerimelerde şu şekilde vurgulanmaktadır:

"Yerdeki ve gökteki hiçbir şey, Allah'a gizli kalmaz."¹

"...Şüphesiz Allah, sizi sürekli gözetleyendir."²

"O ki, (geceleyin) namaz kıldığında seni görür. Secde edenler arasında (namaz kıldırmak için) eğilip kalkmanı (da görür)."³

"...Her neredesiniz O sizinle beraberdir. Allah, yapmakta olduğunuz şeyleri çok iyi görür."⁴

Âyet-i kerimelerdeki bu hakikati Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kendisine ihsanın ne demek olduğu sorulduğunda hadis-i şerifinde şu şekilde dile getirmektedir: "İhsan; Allah'a O'nu görüyormuşsun gibi kulluk etmendir. Sen O'nu görmüyorsan da O seni mutlaka görüyor."⁵

Murâkabe makamına erebilmek için müridin muhâsebe makamından geçmesi

gerekmektedir. Daha önce işlediği günahlardan, yaptığı hatâlardan, içine düştüğü yanlışlıklardan dolayı kendini muhâsebe etmesi, pişmanlık duyması, durumunu düzeltmesi, kararlı bir şekilde Hak yolda yürümesi, kendisiyle Allah arasındaki hâlleri itibarıyla kalbini dikkatle denetlemesi ve her nefes alışverişte Allah'ın rızâsını düşünmesi gerekmektedir. Her durumda Allah'ın kendisinin üzerinde murâkıp olduğunu, şah damarından daha yakın bulunduğunu, hâllerini bildiğini, fiillerini gördüğünü ve dediklerini işittiğini bilmesi esastır. Bunların her birini gerçekleştiremeyen kişi gâfil olup başlangıçta vuslat imkânından uzak kalmış olur.

Tasavvufta murâkabe makamının hakkını vermeye çalışan mürit gerek iç dünyası gerekse dış âlemiyle Hakk'ın gözetimi altında olduğu bilincini kazanır. Her an Hakk'ın huzurunda olduğu şuuruna erer. Rabb'inin murâkabesi

altında olduğunu düşünürken bir yandan da nefsini muhâsebe etmenin ve kalbini gözetlemenin çabası içerisinde. Öyle ki, her nefes alışverişte bile gönlünden ve zihninden geçenleri kontrol etmeye çalışır. Gönül dünyası üzerinde neden bu kadar titiz olmasın ki! Zîrâ mü'minin kalbi, nazargâh-ı ilâhîdir. Oraya Hak'tan gayrisi konuk edilemez. Murâkabe dersinin hakkını vermeye çalışan mürit, Allah'ın her şeyi görüp gözettiğini tam idrak eder konuma gelir ve sanki Allah'ı görüyormuş gibi ibâdet eder.

Murâkabe makamı kişinin içini de dışını da kıvama erdirmesini, maddeten ve mânen denge ve itidali elden bırakmamasını hedeflemektedir. Bu gerçeğe işaret bağlamında Hâris el-Muhâsibî (ö.243/857) şöyle demektedir: "Bâtınını murâkabe ve ihlâsla düzelten kimsenin zâhirini Allah, mücâhede ve sünnete tâbi olmakla süsler."

Aslında murâkabe bir tür intizardır. Seyr u sulûk eğitiminden maksat da böylesi bir intizarın hâsıl olmasını sağlamaktır. İntizara yol açan özel murâkabe, kişide kurbiyeti husûle getirir. İntizarın hâsıl olması ve yakınlığın elde edilmesi muhabbet hâlinin oluşmasına yol açar. Muhabbet hâli ise Hakk'ın kalbe nazar etmesi ile gerçekleşir. İntizar, kurbiyet ve muhabbet üçlüsü ilâhî şevkin cûş u hurûşa gelmesine yol açar. İştîyak duygusuyla kişi artık kabına sığmaz olur. Murâkabe, intizar, kurbiyet, muhabbet ve şevk hâlleri kişinin zikrullahla hemhâl olmasını sağlar. Bu coşkulu zikir onu nefsinden geçirir, Hakk'ı müşâhede etmenin zevkini verir. Bu gerçekten hareketle murâkabenin nihâyeti müşâhedenin bidâyeti kabul edilmektedir. Tasavvuf yolunun uzun ince bir yolculuk olduğuna dikkat çeken Ebû Muhammed Cerîrî (ö. 321/933) murâkabe makamının ne kadar ciddiyet isteyen bir makam olduğuna şu şekilde dikkatimizi çekmektedir: "Bir kimse kendisi ile

Allah'ı arasında bulunan takvâ ve murâkabe hâlini sağlamlaştırmazsa, keşf ve müşâhede derecesine ulaşamaz." Murâkabeyle sağlanan böylesi bir yakınlık gerçek saâdetin anahtarıdır. Kalb böylesi huzurla pâk olur. Murâkabeyle Hakk'a ünsiyet artar. Bu anlamda murâkabe, uyumayan ve gaflete dalmayan bir bekçidir. Allah'ın emir ve yasaklarına titizlikle uymaya çalışan, her fırsatta Hakk'ın gözetimi altında olduğu bilincine sahip olan kul, zamanla er-Rakîb ism-i şerîfinin tecellîsine ermeye, istîdâd ve kâbiliyeti nisbetinde er-Rakîb isminden pay almaya başlar. Murâkabe çabasıyla Hakk'ı müşâhede etme imkânını elde eden kul, sonunda nefsinin değersizliğini anlar ve kendi aczinin farkına varır. Kendi acziyetini idrak de onu Hakk'ın yüceliğini bilip O'na tam teslim olmaya sevk eder. Hakk'ın azameti, kudreti ve celâlinin üstünlüğü karşısında yaratılmışlara varlık payesi vermemeye başlar. Bu şekilde Hakk'ı müşâhede edince nefsinden de mâsivâdan da yüz çevirip bütünüyle Hakk'a yönelme çabasına bürünür.

Tasavvuf erbâbı Hakk'ın huzurunda edebine uygun bir şekilde oturur, gözlerini kapatır, boynunu büker, iç dünyasını gözetir, Hakk'ın dışındaki bütün duygu ve düşüncelerden sıyrılır, gönlünü ilâhî keşif ve ilhama açık bir konuma getirmeye çalışır. Bu gerçeği meşhur sûfî Ca'fer b. Nusayr el-Huldî (ö. 348/959) şu şekilde beyan etmiştir: "Murâkabe; Hak Teâlâ'nın sana nazar etmekte olduğunu düşünerek kalbine gelen her çeşit duygu ve düşünceden sırrını korumaktır."

Murâkabe eğitimi alan mürit, bir yandan kalbine kötü duyguların sirâyet etmesine engel olurken bir yandan da her hâlini Allah'ın bildiğini derinden hisseder. Allah'tan feyz beklemeye koyulur, Allah'ı görüyormuşçasına ibâdet eder, her ânını Allah ile beraberlik şuuru içerisinde geçirmeye çalışır. Murâkabeyi feyz beklemek olarak değerlendiren Necmeddîn-i

Kübra (ö. 618/1221), bu düşüncesini eserinde ana hatlarıyla şu şekilde dile getirmektedir: "Murâkabe, bir ölü gibi kulun bütün kuvvet ve hareketi bir tarafa bırakmasıdır. Bu makamda olan sâlik, itâat ve amel-i sâlihle O'nun lûtfunu ister, ilâhî armağanları bekler. O'ndan başka bütün varlıklardan yüz çevirerek Allah'ın aşkının deryasına dalar. O'na kavuşmanın iştîyâkını duyar, nihâyet O'nun huzurunda şevke gelip ağlar. Sadece O'na güvenir ve O'ndan yardım ister. Bunun sonucunda Allah ona bir nur gönderir, rahmet kapılarını açar ve azap kapılarını kapatır. Bu nur sayesinde riyâzet ve mücâhedelerle yok edilemeyen nefs-i emmâre bir anda ortadan kalkar."

Alâaddin-i Attâr (ö. 802/1399) havâtırı tanımanın, basîretle bakmanın ve kalbi nurlandırmanın yegâne yolunu murâkabe olarak görmektedir. Muhammed Pârsâ'ya (ö. 822/1419) göre murâkabenin doğru yapıldığının alâmeti, müridin ilâhî emirlere uymasıdır. Murâkabenin dâimî olabilmesi için müridin öncelikle dünyevî alakalardan kesilmesi, nefse muhâlefet etmesi, sabırlı olması ve gâfil insanlarla sohbetten uzak durması gerekmektedir. Ubeydullâh-ı Ahrâr'a (ö. 895/1489) göre murâkabenin hakîkati, bekleyiştir. Ebû Bekr Şiblî (ö. 334/945) bir gün üstadı Ebu'l-Huseyn en-Nûrî'yi (ö. 295/907) halvete girip son derece dikkatli bir murâkabe seyrine dalmış bir hâlde bulur. Ona, "Bu kadar yoğun murâkabe hâline nasıl dalıyorsunuz?" diye sorar. O da böylesi bir murâkabenin kişiyi hedefe nasıl ulaştırdığını bir kediden öğrendiğini belirtir. Sözlerinin devamında bu durumu şöyle açıklar: "Gördüm ki, kedi, fare deliği karşısında nice gözetir ve hazır durur. Allah'ını isteyenini öyle gözetmesi gerekmez mi?"

Abdullah el-Ensârî (ö. 481/1089) bizlere murâkabenin üç derecesinden bahsetmektedir. Bunlardan birincisi, Hakk'a doğru seyir hâlinde gayrıyı unutmaya sevk eden bir ta'zîm, (Hakk'a)

götüren bir yaklaşma ve teşvik eden bir mutluluk içinde Allah'ı sürekli murâkabe etmektir. İkincisi, muhâlefeti bırakmak, itirazdan yüz çevirmek ve karşı durmanın mânâsızlığını terk etmek suretiyle Hakk'ın bizi gördüğünü düşünmemizdir. Üçüncüsü, tevhit ilmine yönelerek Allah'ın önce oluşunu düşünmek suretiyle ezeli murâkabe etmek, ebed vakitlerinde ezelin işaretlerinin zuhûrunu murâkabe etmek ve murâkabe bağından kurtulmayı murâkabe etmektir.

Müceddidiyye yolunda murâkabenin murâkabe-i ahadiyyet, murâkabe-i maiyyet, murâkabe-i akrabiyyet ve murâkabe-i muhabbet tarzında çeşitleri bulunmaktadır. Bu murâkabe çeşitleri belirli âyetlerin derin bir şekilde tefekkür edilmesi ve bu tefekkür neticesinde Allah'ın zâtından müritlerin letâifine feyzin gelmesinin beklenmesi şeklinde açıklanmaktadır. Müceddidiyye yolunda sistematize edilen bu eğitim metoduna göre derinlemesine tefekkür edilecek olan her âyet,

insanın bilinçaltındaki bazı mânevî hastalıkları ve ârizalarını tedavi etmek gâyesine mâtuf olmalıdır. Müçtehitlerin fıkıh ilmi sahasında birtakım içtihatlarda bulunmaları gibi, sûfiler rûhî tecrübeleri ile birtakım içtihadlarını ortaya koymuşlardır. Benimsedikleri eğitim metotlarıyla mânevî tecrübelerinde gözlemledikleri birtakım hikmet ve gâyeleri gündeme getirmişlerdir. Bu gerçekten hareketle tasavvufî kaynaklarda murâkabelerin nasıl yapılacağı bir sistem dâhilinde anlatılır olmuştur.⁶

İnsanın iç dünyasını olanca etkisiyle tezyin eden, iç dinamiklerin harekete geçmesini sağlayan, içsel gelişimin kıvâma ermesine katkı sağlayan murâkabenin yansıması sadece içsel yetilerden ibaret de değildir. Bu gerçeğe dikkatimizi çeken Ya'kûb-ı Çerhî gerçekleşen murâkabe eğitimiyle kişinin kötü şeylerden kaçınabildiğini, kendi durumunu, söz ve davranışlarını sürekli kontrol etmeyi gerçekleştirdiğini belirtmektedir. Dolayısıyla murâkabe, bâtını aydınlatmaya yönelik bir çaba olduğu kadar, dışa yansıyan yönle de sahiptir. Bireyde bir yandan vakar, temkin, birçok ilme vukûfiyet gibi hususları gerçekleştirirken, bir yandan da bâtının zâhire aksedişine imkân hazırlar.

Dipnot

* Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

1. 3/Âl-i İmrân, 5.

2. 4/Nisâ, 1.

3. 26/Şuarâ, 218-219.

4. 57/Hadîd, 4.

5. Buhari, İmân, 37; Muslim, İmân, 1, 5.

6. Necdet Tosun, Derviş Keşkülü Tasavvuf ve Dergâh Kültürü, Erkam Yayınları, İstanbul 2018, s. 29.

Kahraman Ordumuza

Kışında, güzünde, baharında, yazında,
Cefa, vefa, kahramanlık ... alın yazında,
Kınalı kuzular, kahraman askerlerim,
Şairin dilinde, ozanların sazında.

Şiirde, masalda, hikâyede, romanda,
Savaş meydanında Mehmetçik'te kumanda,
Allah, din, peygamber, namus, vatan, bayrak der,
Umulmadık yerde şâha kalkar bir anda.

Şefkat, merhamet, hak, adalet var özünde,
Kaypaklık yer almaz amelinde, sözünde,
Her görev kutsaldır, Mehmed'imın gözünde,
Her şey vatan için, Milletimin emrinde.

Cihanda sen varken, kimseye yok minnetim,
Sen nöbetteyken ne derdim var, ne zahmetim,
Sana buğz edene olsun bütün nefretim,
Adı Muhammed'den; Mehmetçğim, Mehmedim.

Cihan bu kutlu orduyu başka görmedi,
Âleme nizam, sulh gerek dedi, durmadı,
Çarık yedi, taş bastı, şikâyet etmedi,
Can verdi, kan verdi, toprağını vermedi.

Hasan ÖZÇELİK

İhramcızâde İsmâil Hakkı Efendi ve
Darendeli Seyyid Osman Hulûsi Efendi Üzerine
Prof. Dr. Alim Yıldız ile Röportaj

- Hocam, öncelikle okuyucularımızın sizi daha yakından tanıması adına hayat hikâyenizden, eğitim geçmişinizden ve akademik kariyerinizden bahseder misiniz?

- 1968 Sivas, Yıldızeli, Çubuk köyü doğumluyum. İlkokulu köyümde, ortaokul ve liseyi Sivas İmam-Hatip Lisesi'nde tamamladım. 1987'de üniversite sınavına girdikten sonra da Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni kazandım. 1987-92 yıllarında İlahiyat Fakültesi'ni okudum. Fakülte bittiği yıl yüksek lisansa Türk-İslam Edebiyatı'ndan girmiştım. Aynı zamanda öğretmenliğe başladım, İstanbul'da. Yüksek lisansla birlikte öğretmenlik devam etti. 1995 yılında yüksek lisansımı bitirdim. İstanbul, Aydın, İzmir'de öğretmenlik yaptım. İzmir'de öğretmenken Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Türk-İslam Edebiyatı'nda araştırma görevlisi oldum. Doktoram Dokuz Eylül'de devam ediyordu. Doktorayı 2002 yılında bitirdikten sonra Sivas'a döndüm. 2004 yılında yardımcı doçent, 2006 yılında doçent ve 2012 yılında da profesör oldum. 2016 yılında Cumhuriyet Üniversitesi'ne rektör oldum. Bir dönem rektörlük yaptıktan sonra 2020 yılında tekrar rektör olarak atandım. Şu anda Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışıyorum.

- Sivas'ın yetiştirdiği en önemli mânevî şahsiyetlerden biri olan İhramcızâde İsmâil Hakkı Toprak Efendi (k.s.)'nin hayatı, tasavvufî çizgisi ve o dönemin zorlu şartlarındaki durumu hakkında neler söylenebilir?

- Bildiğiniz üzere İhramcızâde İsmâil Hakkı Toprak Efendi (k.s.), 1880 yılında Sivas'ta doğuyor. Eğitimini Sivas'ta alıyor ve daha sonra memuriyete başlıyor. Doğumundan itibaren, çocukluğunda ve gençliğinde hep tasavvufî çevreler içerisinde olmuş. Arap Şeyh'e gidip geldiğini biliyoruz, hizmet ettiğini biliyoruz. Daha sonra Mustafa Hâkî Efendiye intisap

"Osman Hulûsi Efendi; Cumhuriyet döneminde aruz vezniyle kaleme aldığı Dîvân'ı ile tasavvufî edebiyat geleneğini yaşatmış, kurduğu vakıf medeniyeti ve Somuncu Baba Dergisi gibi hizmetlerle imar, eğitim, kültür ve yayıncılık alanlarında örnek bir miras bırakmıştır."

ediyor. Mustafa Hâkî Efendi'nin vefatı üzerine de Mustafa Takî Efendi'ye intisap ediyor. 1933 yılında mevlidini yazıyor. Tabii, Mustafa Takî Efendi'nin vefatının ardından tasavvufî görev kendisine verildikten sonra epey bir zorluklar çekiyor çünkü tekkeler kapatılmış ve bu süreçte de kendisini seven muhibbânına bir şeyler yapması gerektiğini biliyor. Fakat sıkı bir tâkibat var. Buna rağmen İhramcızâde İsmâil Hakkı Toprak Efendi kendisi bir dükkân tutarak, "Biz de ticaret yapıyoruz." diyor ve muhibbânına orada sohbetler ediyor. Çok fazla konuşmayan ama bunun yanı sıra hareketleriyle, yaptıklarıyla örnek olan bir şahsiyet. Türkiye'nin o yıllarını düşündüğümüz zaman, Cumhuriyet sonrasındaki o Kur'an-ı Kerim'in yasaklandığı yılları düşündüğümüz zaman, İhramcızâde Hazretlerinin ne kadar büyük bir hizmette bulunduğunu görüyoruz.

- İhramcızâde Hazretlerinin Sivas'taki imar, ihyâ ve hayır hizmetlerine yaklaşımı nasıldı? Hangi somut eserleri ve kurumları şehre kazandırdı?

- Hangi düşünceye mensup olursa olsun, insanları kendisine davet eden, insanlara İslam'ın güzelliklerini anlatmaya çalışan İhramcızâde İsmâil Hakkı Toprak (k.s.), Sivas'ta çok sayıda eser meydana getiriyor. Çünkü o

biliyor ki halka hizmet, Hakk'a hizmettir; Hak yolunda yapılan işlerdir. Bundan dolayı da Sivas ve çevresindeki tarihî eserlerin onarılmasında çok büyük görevler üstleniyor. İşte Serçeli Camii'nin onarımı gibi, Hoca İmam Camii'nin onarımı gibi. Ama bunlardan daha önemlisi belki Ulu Camii'nin onarımıdır. Cumhuriyet sonrasında birçok camimiz yıkılıyor ve kullanılmaz hâle geliyor. Ki Ulu Camii, Sivas'ın en önemli ve en ilk camilerinden birisi. Eski fotoğraflarını gördüğümüzde üzerinin yıkıldığını, içerisinde hayvanların gezdiğini görüyoruz. Bu süreçte Ulu Camii'nin onarılması meselesi konuşulduğunda önce başlıyorlar ama yapılamıyor. Görev İhramcızâde'ye verildiğinde dört-beş yıl içerisinde bu camiyi ayağa kaldırıyor. Belki bundan daha önemlisi, Sivas İmam-Hatip Okulu yaptırma derneğinde görev almış olmasıdır ki bu, İhramcızâde'nin hayatında önemli hizmetlerden birisidir. Sivas İmam-Hatip Okulu derneğine başkanlık ediyor ve Sivas İmam-Hatip Okulu'nun kurulmasını sağlıyor.

- İhramcızâde Hazretleri için düzenlenen sempozyumda dikkat çektiğiniz bir "kerâmet" tespiti vardı. Bu olayı ve aradaki mânevî bağ nasıl açıklıyorsunuz?

- Vefatının kırkinci yılında Sivas'ta bir sempozyum yapmıştık İhramcızâde İsmâil Hakkı Toprak Hazretleriyle ilgili. O gün ben şunu gördüm: Muhibbânından, Türkiye'nin birçok yerinden, Karadeniz'den, Doğu Anadolu'dan çok sayıda insan gelmişti. Sabahın erken saatlerinden akşamın geç saatlerine kadar salonun hınca hınç dolu olduğunu görmüştük. Ve kafamda hep bir soru vardı. O soru da şuydu: Neden kırk yıldır İhramcızâde ile ilgili böyle bir çalışma yapılmadı? Yani bir sempozyum yapılmadı, ilmî bir çalışma yapılmadı. O gün sempozyum sırasında hep bunları düşünmüştüm. Sempozyumun sonunda, değerlendirme toplantısı sırasında Mustafa Çağrıcı Hoca vardı.

Mustafa Çağrıcı Hoca'ya demiştim ki: "Hocam, değerlendirmeyi siz yapın." Hoca da orada, "Ben tek başıma çıkmam, sen de gel." demişti. Hoca bana söz verdiğinde bir şeyi gördüm. O da şuydu: Sabahtan bu yana düşündüğüm, İhramcızâde ile ilgili niye çalışma yapılmadığının cevabını bulmuştum. Sempozyuma katılan çok sayıda bilim insanı vardı. Profesörler vardı ve bunlardan birçoğunun, oturma başkanlarının Sivas İmam Hatip Okulu'ndan mezun olan kişiler olduğunu görmüştük. İşte bunları görünce şunu söyledim orada: "Yani insanlar İhramcızâde Hazretlerine bir kerâmet arıyorlarsa, kerâmet işte burada. Demek ki İhramcızâde'nin kırk yıl sonra anılmasının bir sebebi var. O da şu: Kurmuş olduğu İmam Hatip Okulu'ndan mezun olan bir kişinin Sivas'a belediye başkanı olması gerekiyormuş. Doğan Ürgüp Bey belediye başkanıydı ve Doğan Ürgüp Bey de yine Sivas İmam-Hatip Lisesi'nden mezundu. Mustafa Çağrıcı Hoca o sırada İstanbul müftüsüydü. Ve şöyle devam ettim: "Kurmuş olduğu İmam Hatip'ten mezun olan öğrencilerden birisinin belediye başkanı olması gerekiyormuş, birisinin İstanbul müftüsü olması gerekiyormuş, birçoğunun profesör olması gerekiyormuş. Ve bugün burada biz bunları gördük." demiştim. Ki bunlar gerçekten önemli.

- Halkın ve devlet erkânının gözünde İhramcızâde'nin nasıl bir yeri vardı? Vefatındaki bir detaydan bahsetmiştiniz...

- O siyâsî karmaşada veya baskının olduğu bir dönemde herkes tarafından sevilen bir insan olarak karşımıza çıkar. Herhangi bir siyâsî düşünceye karşı olmayan, her türlü düşünceye sahip insanların kendisine geldiği bir insan. Şu da enteresandır: İhramcızâde Hazretleri vefat ettiğinde belediye başkanına gidiyorlar. Diyorlar ki: "Acaba Ulu Camii'de İhramcızâde'ye bir yer, bir kabir yeri verilir mi?" diye söylenildiğinde belediye başkanı şunu

söylüyor: “Eğer istiyorsanız Efendi Hazretlerine valiliğin önündeki, bugün de bulunan havuzun yerinde yer verelim.” Bu da ne kadar sevildiğini gösteren bir hadisedir.

- İhramcızâde’nin mirası günümüzde Sivas’ta nasıl yaşatılıyor?

- İhramcızâde Hazretlerinin elbette eserleri devam ediyor. Yine o sempozyum sırasında bir istekte bulunmuştuk: İhramcızâde’nin kiraladığı olduğu dükkânın bulunduğu Çorapçı Hanı’nın tamir edilmesini ve isminin oraya verilmesini söylemiştik. Bu isteğimiz de gerçekleşti. Şu anda İhramcızâde Kültür Merkezi olarak burası kullanılıyor. Yine İhramcızâde’nin isminin verildiği birçok yer var ki, bu da Sivas’ta hâlâ sevildiğini gösteren örneklerdir.

- İhramcızâde’nin edebî şahsiyeti ve kaleme aldığı tek eseri olan Yâre Yedigâr mevlit manzûmesi hakkında neler aktarmak istersiniz?

-İhramcızâde İsmâil Hakkı Efendi (k.s.) aslında şiire kâbiliyetli olan bir kişi. Fakat Üstadı Mustafa Hâkî Efendi, “Yazın güzel ama yazma.” demesi üzerine de çok fazla eser vermeyen birisi. İhramcızâde’nin elimizdeki tek eseri, Yâre Yedigâr isimli mevlididir. 1933 yılında yazılmış bir mevlit. Mevlitler, Hazret-i Peygamber’in doğumunu anlatan eserlerdir. Ki tarihimizde ilk Türkçe mevlit olarak bilinen Süleyman Çelebi’nin Vesîletü’n-Necât’ının da önemli bir yeri vardır. Mevlitlerin yazılmasında ve onun yazılmasındaki durumu ben şöyle özetliyorum: Süleyman Çelebi’nin mevlidi yazdığı dönemde Osmanlı’da fetret dönemi yaşanıyor. Yani Yıldırım Bayezid’in esir düşmesi ve ölmesi üzerine, Yıldırım Bayezid’in oğullarının, şehzâdelerinin birbirleriyle savaşa girmesi ve kurulmuş olan Anadolu Türk Birliği’nin tekrar yıkılacak duruma gelmesini sağlamak üzeredir. Bunun üzerine işte mevlit yazılmıştır. Mevlidin ismi Vesîletü’n-Necât, yani kurtuluş vesilesi veya kurtuluş reçetesi diye bugün Türkçeleştirebiliriz. Oradaki Süleyman Çelebi’nin verdiği mesaj şudur: “Ey insanlar, ey Müslümanlar, ey Anadolu halkı, gelecekte ümitsizliğe düşmeyin. Sizin bir kurtuluş reçeteniz var. O da Hazret-i Peygamber’dir. Ona uymaktır, onun sünnetini yerine getirmektir.” şeklinde anlarım ben Süleyman Çelebi’nin mevlidini. Bu açıdan da çok önemli bir eserdir.

İşte Cumhuriyet sonrasında, 1933 yılında İhramcızâde’nin yazmış olduğu Yâre Yedigâr’ı da böyle anlıyorum. O yıllarda yine insanlara bir ümit aşılama göreviyle bu mevlidi yazdığını düşünürüm hep İhramcızâde’nin. Çünkü biraz önce de ifade ettim, Kur’an eğitiminin yasaklandığı bir dönemde böyle bir eserin yazılması önemlidir. Cumhuriyet sonrasında böyle bir eserin, bir mevlidin yazılması önemlidir. İhramcızâde’nin bu eseri küçük olmasına rağmen, yazıldığı dönem açısından da çok önemli bir eserdir.

- Yani onun ana eseri kaleme aldığı yazılardan ziyade yetiştirdiği insanlar mı oldu? Yâre Yadiğâr'ın neşriyle ilgili çalışmalarınız nasıl gelişti?

- Bunun dışında bir iki şiiri var İhramcızâde'nin. Kendisi şiir yazma yerine insan yetiştirmeye yönelik çalışmalar yapmıştır ki, bu da bir yazıdır aslında. Bir eser bırakıyorsanız, insanla eser bırakıyorsunuz. Kitap nasıl geriye bırakılıyorsa, ondan da belki daha önemlisi insan bırakmak önemlidir ki, bu açıdan İhramcızâde insan yetiştirmiştir. Bununla birlikte şiirde mevlidini yazmıştır. Küçük hacimle büyük mânâlı bir mevlittir. Hazret-i Peygamber sevgisini ortaya koymak için yazılan bir eserdir.

Hazret-i Peygamber'in şefaatine nail olmak, onun izinde yürümek, Hazret-i Peygamber'le ilgili yazılan eserler içerisinde kendi eserinin de bulunması, Hazret-i Peygamber'e yazılan yazılardaki yazarların, müelliflerin içerisinde kendi adının da bulunması önemlidir ki, mevlitlerin yazılış gayelerinden birisi de budur. Bu açıdan Yâre Yadiğâr önemlidir. Yâre Yadiğâr'la ilgili 1969'da İstanbul'da bir baskı yapıldığını biliyoruz. Daha sonraki yıllarda Darende'de, Hulûsi Efendi Vakfı Kütüphanesi'nde kendi el yazmalarından biz bir eser meydana getirdik. Şu anda bu eser birkaç baskı yaptı.

-Tasavvuf edebiyatımızdaki Dîvân geleneğine gelirsek, Darendeli Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin edebiyat tarihimizdeki yeri ve önemi nedir?

Darendeli Seyyid Osman Hulûsi Efendi, yirminci yüzyılda dîvân meydana getiren şairlerimizden, büyüklerimizden, tasavvuf büyüklerimizden birisi. Dîvân geleneğimiz bizde Yûnus Emre ile başlıyor. Anadolu'da Yûnus Emre'den itibaren dîvânlar oluşturulmaya başlanıyor. Bu dîvânları oluşturan şairlerden bir kısmı tasavvuf çevrelerinde yetişmiş

insanlar. Tasavvufî çevrelerde yetişen insanların dîvânlarını diğer dîvânlardan ayırmak için "Dîvân-ı İlahiyat" adı veriliyor. "İlâhiler dîvânı". Çünkü bu mutasavvıflar, yazmış oldukları dîvânlarındaki şiirleri müntesipleri tarafından besteleniyor ve zikirlerde bu ilâhiler okunuyor. Bu açıdan baktığımız zaman Osman Hulûsi Efendi'nin yirminci yüzyılda meydana getirmiş olduğu bu dîvân oldukça önemli. Edebiyat tarihimiz açısından önemli.

Çünkü 1850'lerden sonra diyelim, yani on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren artık Batı edebiyatı edebiyatımıza girmiştir. Yani geleneksel edebiyatımızdan kopmalar olmuş, geleneksel edebiyatla ilgili eserler artık verilmemeye başlamıştır.

Her ne kadar adı dîvân olsa bile Batı tarzında yazılan şiirlerden oluşan dîvânlar olduğunu da görürüz. Bu açıdan dîvânların artık yazılmadığı bir dönemde, ki Cumhuriyet döneminden sonra dîvân kaleme alan bazı isimler var, bunların hepsinin de mutasavvıflar olduğunu görürüz. Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin dîvânı, aruz vezninde kaleme alınan ve na't, münâcât türündeki eserleri bolca gördüğümüz dîvânlardan birisidir. Edebiyat tarihimizde de önemli bir yeri vardır yine.

- Osman Hulûsi Efendi Dîvânı üzerinde yürütülen neşir ve şerh çalışmaları hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Bununla ilgili yine Darende'de Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nın çalışmaları var. Alanla ilgili hocalara dîvânın şerhleri yaptırıldı. En son bir kitap çıktığını biliyoruz. Dört ciltlik ve bu önemli bir çalışmadır. Orada yapılan çalışma bir şerh çalışmasından ziyade günümüz Türkçesine çevirme şeklinde, insanların daha rahat anlayabilmesi için. Fakat şerh olarak da tamamının yapılması gerektiğini ben düşünüyorum. Bu açıdan da Osman Hulûsi

Efendi Vakfı'nda görevlilere teşekkür ediyorum. Bunların mutlaka genç nesillere aktarılması gerekiyor. Akademisyenlerimiz bu konuda çalışmalar yapıyorlar. Onlara da ben teşekkür ediyorum. Hiç olmazsa bu eserleri görebiliyoruz. Cumhuriyet sonrasında kaleme alınan bazı dîvânların kaybolduğunu da biliyoruz ki, işte bu büyük bir vefâdır. Osman Hulûsi Efendi'ye bir vefâdır. Ve Osman Hulûsi Efendi'nin şahsında mutasavvıf şairlerimize, büyüklerimize bir vefâdır. Bunun devam etmesi gerektiğini düşünüyorum. Eserin güzel baskıları var. Yıllardır ben takip ediyorum. Önce iki cilt olarak basılmıştı. Normal, işte dîvân olarak daha güzel baskıları yapıldı. Yine Somuncu Baba Dergisi'nde her bir şiiriyle ilgili şerhler yapıldı. Bunların bile bir araya getirilmesinde güzel şeyler çıkacağını düşünüyorum. En son yapılan dört ciltlik çalışma da bu eserlerden sonuncusu ama sonuncusu olmayacağını da biliyorum. Bundan sonra da bu eserle ilgili çalışmalar yapılacak.

- Darende ilçesinde yürütülen bu kültür, sanat ve vakıf yayıncılığı faaliyetlerini genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Darende'ye her gittiğimde oradaki gelişmeleri görüyorum. Bu beni sevindiriyor. İşte vakfın bulunduğu yer, vakfın durumu... İnsan içine girdiği zaman gerçekten güzel bir yerde olduğunu anlıyor. Vakıf yıllardır yayıncılık da yapıyor; hem dergiyle hem kitap yayıncılığıyla. Bu yayıncılıkta da dikkatimi çeken bir şey var: İşin üstatlarına görev veriliyor. Bazen işte ısmarlama yoluyla eserler yazılıyor, fakat burada önemli olan, o işi bilen yazarların eserleri kaleme alması. Bu eserler çok güzel baskılar hâlinde yayınlanıyor ve ilgililerine de dağıtılıyor. Elbette yayıncılık, Anadolu'da yayıncılık önemli. Birkaç tane merkezden belki bahsedebiliriz. İşte Sivas'ta da meselâ yayıncılık yapılıyor. Güzel çalışmalar yapılıyor. Bir ilçede, Darende'de bu yayıncılığın yapılması herhâlde Türkiye'de

örnektir diye düşünüyorum. Bu eserlerin devam etmesi lazım.

İşî bilenler tarafından eserlerin kaleme alınmasının önemli olduğunu söylemiştik. Bu yayın politikası da devam edecek diye düşünüyorum. Çok güzel eserler çıktı. Yayın sayısını tam bilmiyorum ama herhâlde onlarca, yani yaklaşık altmış tane kitap... Çok önemli bir yayın sayısı bu.

- Son olarak, Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nın Darende'ye kattığı sosyal, mimari ve kültürel değerler hakkında ne eklemek istersiniz?

- Osman Hulûsi Efendi adına kurulan bu vakıf çok önemli hizmetler meydana getiriyor. Biraz önce konuşmamızın başında İhramcızâde Hazretlerinden bahsederken bu tür eserlerin yapılmasında öncülük ettiğini söylemiştik. Osman Hulûsi Efendi de aslında şeyh efendiden almış olduğu bu desturla yoluna devam ediyor. Ve Osman Hulûsi Efendi'nin vefâtından sonra şu anda görev yapan Hamideddin Efendide aynı şeyi devam ettiriyor. Meselâ bir ilçede hastane yapımı, bir ilçede ilahiyat fakültesi binasının yapımı gibi eserler...

Yine vakfın bulunduğu yere baktığımızda oradaki cami, oradaki işte kütüphane, vakıf binası ve diğer eserler... Bu açıdan oldukça önemli. Osman Hulûsi Efendi'nin ruhunu muazzaz eden eserlerdir bunlar. Bu eserler güzel bir biçimde yapılıyor. Sadece eser yapmak için değil, insanların gözüne, gönlüne hitap eden şekilde yapılıyor. Ve bu da Darende'ye büyük bir önem kazandırıyor. Günümüzde de birçok insan farklı farklı bölgelerden, şehirlerden Darende'yi ziyarete gelirken elbette ilk planda oradaki vakfı, vakfın etrafındaki eserleri görmek için geldiğinde görüyoruz. Bu eserler de inşallah devam edecektir.

Yûnus Der ki,
Eğer Dirlığün Hakkısa
Sırât'ı Geçesin Sehel

"Yûnus Emre'ye göre fânî dünya hayatı asıl yurt olan âhiretin bir hazırlık mekânıdır; Sırat'ı kolayca geçmek ve cennet nimetlerine kavuşmak ise dünyadayken Kur'ân-ı Kerim'i rehber edinip gönüller yapmaktan geçer."

Mahşerde ameller tartılıp herkes amel-line göre karşılığını aldıktan sonra âhiret hayatı başlayacaktır. Kaynaklarımızda bunun ilk aşaması olarak sırat köprüsünden geçiş gösterilmektedir. Akâid ve kelâm kitaplarında sırat, "cehennem üzerine kurulmuş olup mü'minlerin rahatlıkla geçebileceği, kâfirlerin ise üzerinden cehenneme düşeceği köprü" şeklinde açıklanmaktadır. Kelime Kur'ân-ı Kerim'de bu anlamda geçmemesine rağmen Müslümanlar arasında bazı âyetlerin delâleti ve hadis rivâyetlerine dayanarak bu kabul edilmiş bulunmaktadır. "Kıldan ince kılıçtan keskin" şeklinde tanımlanmış olmakla beraber, bu fizikî bir tanımlamadan çok, mahşerden ve mîzândan sonra cennetin veya cehennemin yolu olarak görülüp bunun geçilmesi için çok inceliklerin olduğunun izâhidir.

Yûnus Emre şiirlerinde bu sırat köprüsünü de dile getirmiştir. Bir dörtlüğünde, "*Aldı beni ince yola /İltdi Sırât köprüsine*" demektedir.

Eğer kul, bu dünyada hazırlık yaparsa, Hak yolunda bir hayat yaşarsa sırâtı kolay geçecektir; bunun korkusu içinde yaşamalıdır, eğer bu korku ile ve gereği gibi kulluk ederek yaşamazsa orada korkutulacaktır:

Bunda korkmazısan Yûnus anda korkudurlar seni

Eğer dirliğin hakkısa Sırât'ı geçesin sehel

Özellikle âşıkların işi kolay olacaktır:

Yûnus yoldan ırmasun yüksek yirde turmasun

Sinle Sırât görmesün sevdüğü dîdârısa

Bağlana bin bin sunûf 'âşıka yok havf u hayf

Yarın mahşer gününde 'Yevme yenfehu' urıla

Bu sırat yolculuğundan sonra kulları dünyada işledikleri amellerin karşılığı olarak cennet ve cehennem hayatı beklemektedir. İnanıp da Allah'ın rızâsını kazanmak düşüncesi ile O'nun

"Ölmeden önce ölme bilinciyle hareket eden ve dünyevi varlıklardan geçip samimi bir kulluk sunan âşıklar için ahiret; cehennem korkusundan uzak, cemâlullah ile şereflenen ve ebedî dosta kavuşulan bir vuslat vurdudur."

emir ve yasaklarına riâyet ederek yaşayanlar bunun karşılığı olarak cennete gidecek; inanmayan veya inansa bile Allah'ın emrettiği gibi bir dünya hayatı yaşamamış olanlar da cehenneme gidecektir. Bu hususları belirten değişik âyetler vardır; cennetle mükâfatlandırılacaklara dair iki âyet şöyledir:

"*Rasûl'üm! İman edip sâlih ameller işleyenleri şöyle müjdele: Altlarından nehirler akan cennetler onlar içindir. Orada onlara tertemiz eşler verilecek ve orada ebedî kalacaklardır.*"

"*Bu sözlerinden dolayı Allah onları altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlerle mukâfatlandırdı. İyilik yapanların mükâfatı işte budur!*"

Yüce Rabb'imiz cehenneme gidecekler için de şöyle buyurmaktadır:

"*O gün bazı yüzler aydınlanacak, bazı yüzler de kararacaktır. Yüzleri kararanlara gelince (onlara denilecek ki:) 'İman ettikten sonra küfre mi girdiniz? Kâfir olmanıza karşılık azabı tadın (bakalım)! Yüzleri aydınlananlara gelince, onlar Allah'ın rahmeti içindelerdir. Ve orada ebedî kalacaklardır.*"

"*Kâfirlere gelince, onlara dünyada da âhirette de çetin bir azapla azap edeceğim. Onların yarıdımçıları da olmayacak.*"

Âhiret hayatı, âyetle de belirtildiği gibi, dünya hayatı gibi geçici değildir. Sonu olmayan bir hayattır; Yûnus buna kesin olarak inanmaktadır:

*Ne gam bu dünyada bin kez ölürsem
Anda ölüm olmaz ölmezem ayruk*

“Öyle bir günden sakının ki; (o gün) hiçbir nefis bir başkasının yerine geçmez, hiç kimseden fide kabul edilmez, hiç kimseye şefâat fayda vermez ve onlara yardım da edilmez.” Onun için Cenâb-ı Allah biz kullarına doğru dost edinmemizi emretmektedir: “Onlar, mü’minleri bırakıp kafirleri dostlar (veliler) edinirler. ‘Kuvvet ve onuru (izzeti)’ onların yanında mı arıyorlar? Şüphesiz, ‘bütün kuvvet ve onur,’ Allah’ındır.” Yûnus’un düşüncesine göre de insan âhiretteki dostunu dünyada kazanmalıdır; dünya hayatında âhirete hazırlık için ne kadar birbirlerine destek olurlarsa âhiret adına asıl dostluk odur:

*Bunda bilişmeyen cânlar anda bilişmez anlar
Bunda bilişüp dostıla hâlüm ‘arz etmeğe geldüm
Ol yarınki yollara anda yoldaş isteyen
Bu dünyâda dostunu kılavuz dutmak gerek*

Yarın gelecek olan âhirete bu dünyada hazırlanmak gerekmektedir; yarın orada sevinmek için gün bugündür, yani dünya hayatıdır; Allah böyle kullarına âhiret nimetlerini vadetmiştir:

*Kullarına va’deyledi yarınki gün görnem didi
Ol dostların sevindüğü yarınım bugündür bana*

Allahu Teâlâ, bir kısmı biraz önce verilmiş olan birçok âyetle, iman edip sâlih amel işleyenler için cennet ve onun içinde çeşitli nimetler va’detmektedir. Bu âyetlerde müjdesinin verildiği gibi, Allah’ın rızâsına uygun bir dünya hayatı yaşayarak ölen kişi Allah’ın onlar için hazırladığı cennet nimetleri ile mükâfatlandırılacaktır.

Cennet nimetlerinden birisi, âyetle “tertemiz eşler” ve “Kevser” havuzundan içmektir; bu

nimete kavuşacaklar seher vakitlerinde ayakta olup kulluk edenlerdir:

*Helâl ola sana uçmak
Uçmak’da hûrîler kuçmak
Kevser şarâbını içmek
Tanla seher vaktinde tur*

*Çün cân ağdı Hazret’e, yarar et âhirete
Tanla duran tâate, Tanr’evine er gider*

Cenneti elde etmenin yollarından biri de dünya hayatında gönüllere girmek ve gönül onarmaktır:

*Uçmak uçmak didüğün kulların yiltedüğün
Uçmagun ser-mâyesi bir gönül etmek gerek*

Bir diğer yol da zâhitçe yaşamaktır; eğer mâsivâyâ, yani dünyalıklara kendini kaptırırsa ona bu dünya zindandır:

*Zâhidün zühdiyle cennet makâmı olur
Mâsivânun küllisi zindânıdır âşıkların*

Sadece Hz. Peygamber (s.a.v.)’e gerçek ümmet olanlar cennet nimetlerine kavuşabileceklerdir:

*Sekiz uçmagun hûrîsi gelürise bir araya
Sana ümmet olmayanı ben anlara katmayayum*

Cenneti kazanabilmek için kul Kur’ân’ı kendine rehber edinmelidir:

*Pîşrev bize Kur’ân durur vatan bize cennet durur
Ol Tamu’yı Hak yandurur ol gül-i gül-zârdur bize*

Ölmeden evvel ölenler, yani bir gün öleceği ve bu dünyada yaptıklarının hesabının sorulacağı şuuru ile yaşayanlar ve nefisine karşı direnebilenler Kevser Havuzuna dalcak ve nefisini düşman bilenler Tûbâ ağacının dallarına konacaktır:

*Kevser havzına talanlar ölmezdin öndin ölenler
Nefsini düşmân bilenler konar Tûbâ dallarına*

Mü'minin hedeflerinden biri de mahşer gününde cemâlullahı görebilmektir; bu konuda İslâm âlimleri farklı görüşler ileri sürmüşlerse de genel olarak Allah'ın dünyada hiç kimse tarafından görülemeyeceği, fakat âhirette mü'minlerin Cenâb-ı Allah'ı görebilecekleri yönündedir. Yûnus Emre de buna inananlardan dır. O cemâlullahı görebilme arzusu içindedir; bunun gerçekleşmesinin yolu, dünyada derviş olabilmektir:

*Kamu 'âlem ümid dutar âhiretde görem diye
Yûnus eydür dervîş olan bunda Hak'ı buldı gider*

Dünya hayatında Allah'ın rızâsını gözetmeden emredilenleri yerine getirmeyenler ve yasaklananlardan sakınmadan yaşayıp ölenler ise cehenneme sürüleceklerdir.

İnsan cehennemde azap şarâbını amellerinin karşılığı olarak içecektir:

*Eğer varısa 'amelün gen olısar sinün senün
Eğer yogısa 'amelün oddan şarâb içdi gönül*

Cehennemlik olacaklar beş vakit namazı kılmayanlardır:

Her kim bu sözden almadı beş vakt namâzı kılmadı

Bilün müsülmân olmadı ol Tamu'ya girse gerek

Komşu hakkını gözetmemek bile cehennem azâbına çarptırılmanın sebeplerinden biridir:

*Eğer konşı hakı boynundayısa
Cehennem'de yarın bâkî kalasın*

Âhirete Hazırlık

Ölüm bir gerçek ve bir gün ölüp mahşerde hesabımız görüldükten sonra dünya hayatındaki imân ve amellerimize göre cennete veya cehenneme gideceğimize kesin olarak inandığımızı

göre, dünyada iken âhirete hazırlıklı olmak gerekmektedir.

Yûnus Emre şiirlerinde bu hususa da özel bir önem vermekte ve hazırlıklı olmak gerektiği üzerinde sık sık durmaktadır. Ona göre, geçici olan dünya hayatının biteceği ve bir gün âhiret hayatının geleceği kesindir, o yüzden âhirete bu dünyada iken hazırlanmak gerekmektedir:

*Sen anda varursın anda çok yerag eylegil bunda
Cânlar bâkî degül tende de birkaç gün geze durur*

Dünyada iken Allah'a ve rasûlüne itâat ederek fânî olan bu dünya terk edilmeli ve bâkî olan âhiretten mahrum kalınmamalıdır:

*Kim durur kim ere ana dün-gün tâ'at kılan ana
Verülür uçmak anlara zîrâ bilişdür yâd degül*

Mü'min bir gün öleceğini ve mezara yatacağını dâimâ aklında tutmalıdır:

*Âhir bir gün ölürsin ölüm vardur bilürsin
Kamulardan ayrılup varup sinde yatdun tut*

Mal ve hazine doldurma sevgisi ve yalancı dünyada varlık elde etme dâvâsından vazgeçilmelidir; âşık için bu dünyalıkların hiçbir önemi yoktur:

*Çün âhirete kavîsin ko bu yalancı da'vîsin
Bu mâl u hazne sevisin 'âşıkısan nendür senün*

Âhirete hazırlık yollarından birisi namaz kılmaktır:

*Namâz kıl yerak olsun
Âhretde gerek olsun
Sinünde çırâk olsun
Tur erte namazına*

Âhirete giden hiç kimse geri gelmez, o bakımdan çok uzak gibi dursa da bir gün geleceği kesin olduğundan hazırlıklı olmak gerekir; hazırlık yollarından biri de doğruluktur:

*Âhret yavlak ırakdur togrulık key yerakdur
Ayrulık sarı firâkdur hîç giden girü gelmez*

Bu dünya sarayı bâkî değildir, sonu âhirete varacaktır, o bakımdan aldanılmamalıdır, yoksa âhiretteki saraydan mahrum kalınır:

*Bâkî degüldür bu sarây evvel-âhir anda varur
Bunda yerak etmeyenler ol evi unutsun dimiş*

Mü'min ağızından çıkan söze bile dikkat etmelidir; sözün nerede nasıl söyleneceğini bilmeli ve kötü söz söylememelidir, iyi söz dünya cehennemini bile âhiret hayatındaki cennetlere benzettir ki, bu aynı zamanda âhirette cennete nâil olmasını sağlar:

*Kişî bile söz demini demeye sözün kemini
Bu cihân Cehennem'ini sekiz uçmag ide bir söz*

Âhiret hazırlığı içinde olan kişi yarın âhirette yanmamak için dünya hayatının getirdiği sıkıntılara katlanmalı, âdetâ ölmeden önce ölmeli, hesaba çekildiğinde zarar etmemek için dâimâ günahlarının hesabını yapmalı, onların pişmanlığı içinde olmalıdır:

*Gelün bugün yanalum yarın yanmamagiçün
Ölelüm ölmeziken yine ölmemeğiçün*

*Tartalum günâhumuz artduralum âhumuz
Edelüm hisâbumuz hisâb olmamagiçün*

Âhirette yok hükmünde olmamak için şerri azaltıp hayrı çoğaltmak gerekmektedir:

*Şerri azatmak gerekdür hayrı çok
Hayrı olmayanlar oldu anda yok*

Âhirete hazırlık yollarından en önemlisi dünyaya aldanmamak, dünyaya bağlanarak âhireti unutmamak, dünya ve içindekileri terk etmektir. Yûnus Emre bunun üzerinde çok durur. Ona göre mü'min yarın âhirette ağlamamak için bu dünya hayatında çokça ağlamalıdır; âhireti kabul ederek dünyayı terk eder ve Allah'a şükreder;

mü'min bu dünyadaki işini bitirmeden âhirette işi zordur, dünyada iken iyi uyanık olmalıdır; mü'min her gelenin gideceği bilinci ile fânî dünyayı terk edip âhiret yolculuğu yapmalıdır; bu fânî dünya arzularından geçip bâkî olan âhireti istemelidir; bu dünyayı terk ederek âhirete hazırlanmalı ve bunun için erenlerle dost olup onlardan uzak durmamalıdır.

Yûnus'a göre dünyadaki bütün davranışların, düşüncelerin ve hazırlıkların asıl hedefi âhiret yurtdur. O, bunları bir şiirinde çok güzel bir şekilde dile getirmektedir. Ona göre asıl mekân orasıdır; sultanlık, taç, taht, giyinilecek binilecek her şey oradadır; Hz. Eyûb gibi sabırlı ve Cercis gibi bin kez ölmeye râzı olunmalıdır, insan bu dünyada yalnızdır, bütün hazırlık âhiret içindir; Hz. Yûsuf gibi pazarda köle olarak satılsa da Mansûr gibi darağacında asılsa da bu dünya âhiret için av mekânıdır, çünkü asıl yatak orasıdır; bu dünyada bülbül gibi ötsen de gönül çeşitli fermanlar içerse de, pazarda güzel koku satılsa da, bu geyiğin otlağı âhiret yurtdur:

*Bî-mekânâ'm bu cihânda menzilüm durağum
anda*

*Sultânâ'm tâcıla tahtum hulle vü Burâğ'um
anda*

*Eyyûb'am bu sabrı buldum Cercîs'em bin kezin
öldüm*

*Ben bu mülke tenhâ geldüm be-küllî yerağum
anda*

*Yûsuf'am bâzâra geldüm Mansûr'am bu dâra
geldüm*

*Arslanâ'm şikâra geldüm velâkin yatağum
anda*

*Bülbülem uş öte geldüm dilde menşûr tuta gel-
düm*

*Bunda müşküm sata geldüm geyiğem otla-
ğum anda*

Sonuç

Yûnus Emre'nin dünya hayatına, ölüme, kabir hayatına, kıyâmet ve mahşer gününe, âhiret hayatına bakışı tam bir mü'min bakışıdır; hatta bu konuları genellikle tasavvufî alâkasından bağımsız işlediği de farkedilmektedir.

İslâm itikad esaslarına göre sûra ikinci defa üflenmesi ile bütün canlıların dirileceği, insanların mahşer yerinde toplanacağı, herkesin amel defterlerinin kendilerine verileceği ve o defterlerindeki amellerine göre hesaba çekilecekleri, dünya hayatında iman edip Allah'ın emir ve yasaklarına riâyet ederek yaşayanlar amellerinin karşılığı olarak cennete, iman etmeyenler ve Allah'ın emrettiği gibi kulluk yapmayanların da cehenneme sürüleceği kesindir. Yûnus'un bu konu üzerinde durduğu ve şiirlerinde bunları aynı şekilde ele aldığı görülmektedir.

* * *

anda: Orada; (burada) âhirette. **andan:** Oradan; (burada) âhiretten. **arasât:** Mahşer günü her canlının dirilip toplanacağı meydan. **ayruk:** Artık, bundan sonra. **bunda:** Burada, (burada) dünya hayatında. **dem:** Vakit. **dîdâr:** Yüz, cemâl. **dün-gün/dün ü gün:** Gece gündüz. **erte/irte:** Sabah. **firâk:** Ayrılık. **gen:** Geniş. **havf:** Korku. **hayf:** Hayıflanma; pişmanlık. **îltmek:** İletmek. **kamu:** Herkes, her şey. **kem:** Kötü. **key:** İyi, iyice, çok iyi, çok, pek. **kuçmak:** Sarılmak, kucaklamak. **mâsivâ:** Allah dışındaki bütün varlıklar; dünyaya ait şeyler. **od:** Ateş. **olısar:** Olacaktır. **pîşrev:** Öncü, önden giden; kılavuz. **sarp:** Zor, aşılması güç, yüksek; katı. **sehel:** Kolay. **sin:** Mezar. **sunûf:** Sınıflar, gruplar. **turmak:** Ayağa kalkmak. **uçmak:** Cennet. **yerağ/yerak:** Hazırlık.

Dipnot

* Prof. Dr. Ali YILMAZ,

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Bir Nefes Sıhhat

"Şair Nev'î'nin ağır bir hastalık anında kaleme aldığı gazeli; sağlığın ve dost sohbetlerinin kıymetini kaybedilmeden anlaşılmadığını vurgularken Dîvân şiirinin hayattan ve gerçeklikten kopuk olduğu yönündeki iddiaları çürütmektedir."

Dîvân şairi, mısraların arasında kendisini maharetle gizler. Şairin sanat gücünü, sınırları, coğrafyası ve hayal dünyası ile zorlu bir ortamda göstermeye zorlayan bu şiir, bu yönüyle eleştirilere uğramış, tamamen soyut bir âlemi terennüm etmek, gerçekleri görmezden gelmek, insanı ihmâl etmekle suçlanmış. Şairin kendisini şiirinde gizlemesi şiirin tabiatı gereğidir. Ancak şiirler dikkatle okunduğunda bütün tecrit gayretine rağmen şairin şahsî tasarrufu veya üslûbunun onu ele verdiği görülür. Klâsik şiirin, böylesine soyut görünmesi yazıldığı dönemin hayat tarzı, anlayışı, gelenek ve göreneklerinin bugün tam anlamıyla bilinmemesi ve şairin medeniyet ve sanat anlayışının gereğidir.

Dîvân şiirinin yazılıp söylendiği çağlar araştırmalarla gün yüzüne çıktıkça anlaşılmasının daha kolaylaştığı görülmektedir. Aslında en soyut görünen beytin bile şairinin dünyasını ele veren somut bir yanı vardır. Bütün şiirlerin soyut olmadığı, konunun uzmanları tarafından bilinir. Nev'î'nin kendisinden açık bir şekilde söz ettiği bir gazeli birlikte okumaya çalışalım. Muhtemelen şair, ağır bir hastalığın pençesinde acı içinde kıvranmakta, gözlerinin önünde canlanan sağlıklı günlerini özlemektedir.

*Bir dahî müyesser ola mı sohbet-i sıhhat
Ne mertebedür biline mi kıymet-i sıhhat*

(Yine sağlık sohbeti mümkün olacak mı? Sağlık değerinin ne olduğu bilinecek mi?)

Nev'î hastalanmış; sağlığın değerini anlamış, fakat acının şiddeti onda bir karamsarlık meydana getirmiştir. Bu yüzden şifa arzusunu istifhamla dile getirerek sağlıklı bir hayat özlemine anlatmaya çalışmaktadır. İnsan, sağlıklı iken gafletle kendisinin ebediyen sağlam olacağı vehmine kapılır. Bu beyitten, şairin iyileşmeyecekmiş gibi bir vehim içinde olduğu sezilmekte. Genelde insanlar, nimet ellerinden çıktıktan sonra değerini fark ederler. Nev'î, elden çıkan sağlık nimeti ve ızdırap veren bir hastalıktan yakınmaktadır.

"İnsanın ancak elinden gittiğinde farkına vardığı en büyük nimetin sağlık olduğunu hatırlatan bu gazel, yalnızlık ve acı içindeki bir şairin şifâ arzusu ile dostlarına yönelik nazik serzenişini dile getirir."

*Bir dahî 'aceb sûret-i ahbâba bakam mı
Gözüme gelüp neş'e-i keyfiyet-i sıhhat*

(Acaba gözüme yeniden sağlığın neş'esi gelip dostların yüzüne bakabilecek miyim?)

Şair, dostlarını göremeyecek kadar ağır hasta olmalı. Nev'î'nin bu durumdan kaygı duyduğu anlaşılıyor. Aslında hastalığın ızdırabından etrafını göremediği de düşünülebilir. İnsan hasta iken, çektiği acıdan kimseyi göremeyecek hâlde gelebilir. Dostlarını bir daha görüp göremeyeceğinden endişe duymakta. Özellikle dostların anılması, üzerinde önemle durulması gereken bir husustur. Başkalarını anmıyor şair, dostlarının yüzünü görememenin endişesi içini kemiriyor.

*Za'f-ı teb ile bir kıla döndü ten-i bîmâr
Bir pâre meger tâb vire kuvvet-i sıhhat*

(Hararetin (sıtmanın) verdiği zayıflıkla hasta vücut bir kıla döndü (zayıfladı), acaba sağlık gücü birazcık güç verecek mi?)

Hastalık, verdiği ateşle, şairi iyice zayıf düşürmüştü, biraz olsun güç kuvvet toplama ümidi bulmaya çalışmaktadır. Ancak pek fazla iyimser olduğu söylenemez; "bir pare", sözü bunu gösteriyor. Vücudun bir kıla dönmesi, zayıflığı belirtmek için sık kullanılan bir deyimdir.

*Gam çekme nasîb olmaz ise sohbet-i ihvân
Tek hân-ı safâda yiyelim ni'met-i sıhhat*

(Eğer kardeşler sohbeti nasip olmazsa gam çekme; yeter ki safa sofrasında sağlık nimetini yiyelim.)

Sağlık her şeyin üstündedir. Hatta dostlarla sohbet bile feda edilebilir. Beyitte biraz bencillik sezilmekle beraber üzerinde durulan husus sağlık olunca diyecek söz kalmıyor. Sağlık olmazsa dostlarla ülfet de sohbet de olmaz. Sağlık, Allah'ın insanlara bahşettiği en büyük nimettir. Elbette nimet, şükür ister... Şair, kendisini bir tür teselli etmeye çalışıyor. Hastalık ızdırabından bir an önce kurtulma isteği içinde bir çeşit iç konuşmaları yaşıyor, kendi kendine konuşuyor. Şair, belki hastalık günlerinde yalnız kalmış, aranıp hatırı sorulmamış olmanın hüznü ile böyle konuşmaktadır.

*Yârân-ı safâ sizlere sıhhat dil-i Nev'î
Oldı katı müşâtâ-ı dem-i hâlet-i sıhhat*

(Ey sevinç, neşe arkadaşları, sizlere sağlık olsun; Nev'î'nin gönlü, sağlıklı olduğu anları çok özler oldu.)

Sağlık nimetini anarak başlayan şair, sıhhat dileğiyle gazeli bitiriyor. Hastalık şairi çok sarsmış, bu yüzden Nev'î, sağlıklı olduğu günleri özlüyor. Yârân-ı safâ, tâbiri üzerinde durmak gerekiyor: Şair, sanki târizde bulunuyor. Sevinç neşe gününün dostları yahut iyi gün dostları diyerek iğnenin ucunu batırıyor. Siz sağlık içinde olun, benim durumum umurunuzda mı, dercesine bir serzeniş hissediliyor. Yine de dostları ile geçirdiği

sağlıklı günleri anmadan edemiyor. Özledim o günleri diyor. Bir çığlık adeta bu son mısra. Dostlarım neredesiniz, der gibi...

Bu gazelde dikkati çeken iki unsur var: Sağlık ve dostlar. İnsan hastalanınca dostlarını görmek, acısını onlarla paylaşmak ister. Hasta kişi bir şair olunca bu ihtiyaç şiddetini daha da arttırır. Şair, dostlarını, onlarla yaptığı sohbetleri özlemiştir. Belki de bu gazelle onları, kendisini arayıp sormadıkları için, nazikçe uyarmak istemiştir. Gazelin bütünü şairin hastalığından söz etmektedir. Bu gazel bile klâsik şiirimize yöneltilen "gerçekten kopuk, hayâlî" suçlamasının yersizliğini, haksızlığını göstermeye yeter.

Sözü, Kanûnî Sultan Süleyman'a ait, herkesin bildiği, atasözü gibi dillerde asırlardır dolaşan bir beyitle bitirelim:

*Hâlk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi*

(Cihanda sağlıktan daha değerli bir şey yoktur. Saltanat bile sağlık nimeti yanında sönük kalır.)

Dipnot

* Prof. Dr. Mahmut KAPLAN, İstanbul Beykent Üniversitesi

Ol

Îmanlı âdem ol
Hep sâbit kadem ol
Ârife hemdem ol
Küfre cehennem ol
Şehîde zemzem ol
Yaraya merhem ol
Keremli, kerem ol
Dönülmez kase ol
Kırlarda çiğdem ol
Ölçülü mâtem ol
Kivâmında dem ol
Bayraktaki dem ol
Mutlu, mesut dem ol
Gel, şeker, bâdem ol
Takvâda adem ol
Ölmeden önce ol
İns, âdem buğdem ol
Hayırlı kalem ol
Göklerde alem ol
Müslüman âlem ol
İnsansın mâdem, ol
Helâlde vâdem ol
Ne dert ne ödem ol
Harama ebkem ol
Çok deme, ebsem ol
Fazîlet, erdem ol
Alp, Dadaş, Efem ol

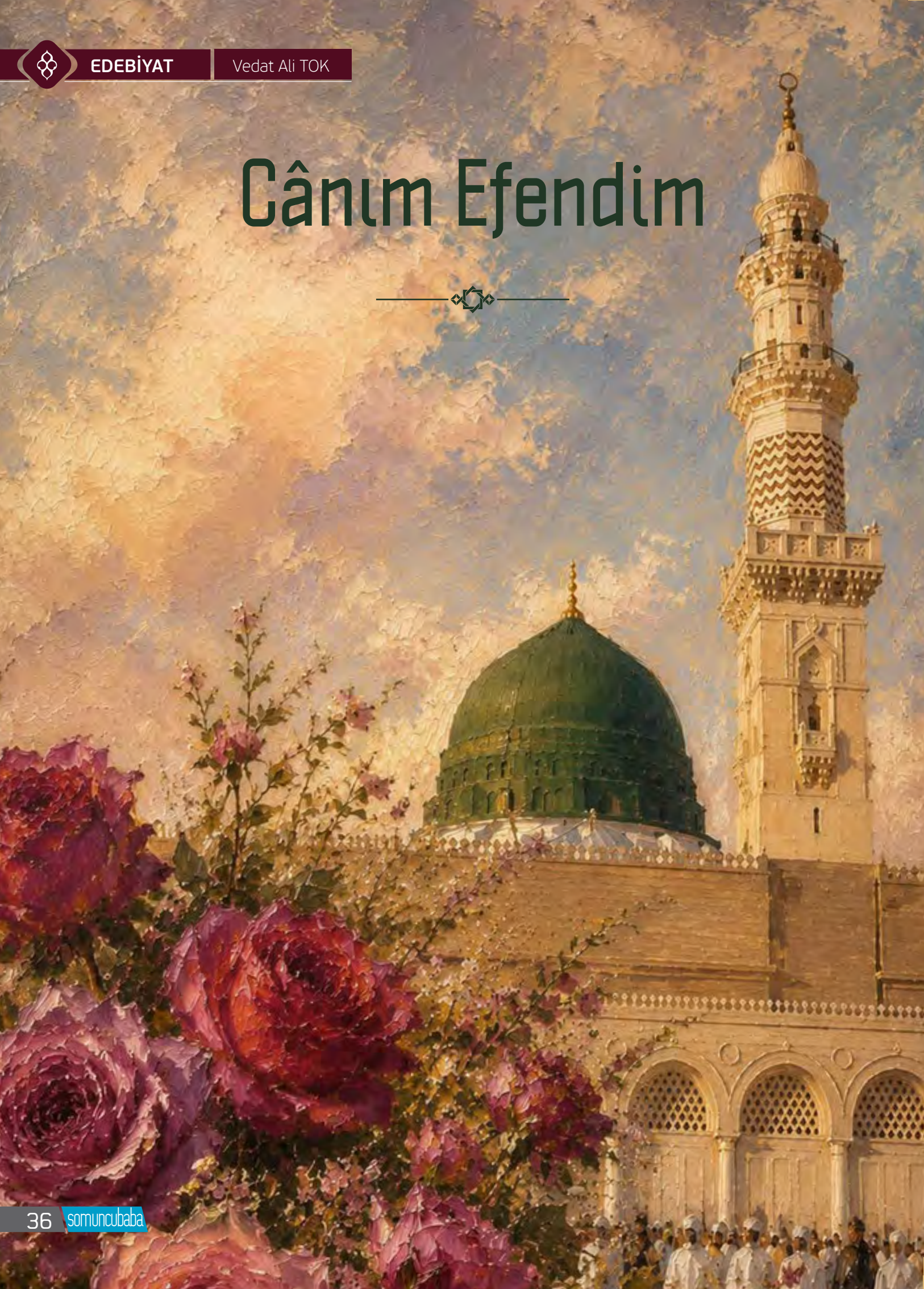
Zam, Tefe Tüfem ol
Dem bu dem, o dem ol
Hastalara em ol
Ne kötü ne kem ol
Uzak durma, cem ol
Zikir çeken fem ol
Hem olgunlaş, hem ol
Ya Zîn yâhut Mem ol
Hakk'ı duyan sem ol
Eskimeyen tem ol
Kurda kuşa yem ol
Ne kötü ne zem ol
İbrâhim Edhem ol...

Bekir OĞUZBAŞARAN

Cânım Efendim

Kemâl Edip Kürkçüoğlu'nun na'tı, yirminci asırda yazılan na'tlar arasında müstesna bir yere sahip diyebiliriz. Mef'ûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Feûlün vezninde yazdığı na'tında aruzun sesi duyuluyor. Bunu hem başarı hem de eksiklik olarak değerlendirebiliriz. Başarısı, aruzu gerçekten kusursuz bir şekilde Türkçeye uygulaması; eksikliği ise sözü vezne uydurabilmek için "Etsin dil-i sûzânımı sîrâb zülâlin", "Bürhânıdır ihlâsımın îmânım efendim" gibi zorlama hissi uyandıran mısralara yer vermesi. Bu durum aşağıya alacağımız ikinci na'tı için de geçerlidir.

Şiirde her şeyden önce bir iç ahenk görülüyor. Bunda aruz vezninin büyük bir etkisinin olduğu su götürmez bir gerçektir. Gerekli yerlerde şuurlu olarak yapıldığına inandığım, "cânânım efendim, cânım efendim, lûtfundan emînım, fırâvânım efendim, mahzûrun olur, perîşânım efendim, irfânım efendim, Sultânım efendim, efgânım efendim, Bürhânıdır ihlâsımın îmânım efendim, imdâdın iletsin, noksânım efendim" gibi vasılların bu küçük şiirdeki ritmi daha da artırdığı görülüyor.

"Etsin dil-i sûzânımı sîrâb zülâlin" mısraındaki "sîrâb" kelimesindeki "âb", 1.5 hece değerinde. Sıcakta yanıp kavrulduktan sonra suyu gören bir insanın "Suu!" demesi gibi, bu heceyi uzatarak okumamız gerekiyor. Bu hususiyet, sözün, sesle mânâ arasındaki ilişkisini de kuvvetlendiriyor.

Şiirdeki mânâyı dikkat ettiğimizde, şairin kendine has düşüncelerini, kendine has diyebileceğimiz bir söyleyişle ifade ettiğini görüyoruz. Bu şiirde dikkatimizi çeken iki beyit üzerinde duracağız:

*Ey zâtı ezelden beri cânânım efendim
Dîdârına bin kerre fedâ cânım efendim*

*Ey zâtı ezelden beri cânânım efendim
Dîdârına bin kerre fedâ cânım efendim
Lûtfundan emînım yine ey Şâh-ı Şefâat
Vardır bilirim cürm-i fırâvânım efendim
Gelmekte güzergâha murâdım şu ki bir gün
Manzûrun olur hâl-i perîşânım efendim
Hikmetli kelâmın sebab-i fevz ü felâhım
Devletli yüzün kible-i irfânım efendim
Allah'ı gören gözlerinin aşkına bir kez
Bak bende-i muhtâcına Sultânım efendim
Etsin dil-i sûzânımı sîrâb zülâlin
Ekvânı tutuşturmadan efgânım efendim
İkrâr yetürdüm sana Dîvân-ı Ezel'de
Bürhânıdır ihlâsımın îmânım efendim
İmdâdın iletsin beni bir ehl-i Kemâl'e
Bî-hadd ü aded acz ile noksânım efendim
Kemâl Edip Kürkçüoğlu*

Bu beyitte Peygamber Efendimiz'in rûhunun ilk yaratılan rûh oluşuna ve Allahu Teâlâ'nın ilk önce ruhlar âlemini yaratışına dikkat çekiliyor. İnsanlar bu ruhlar âleminde birbirlerini tanımışlardır. Şair de Peygamber Efendimiz'i tanıdıktan sonra, O'nu, ozeliliyetten beri cânân saymış ve O'nun yüzü için, canını bin kere fedâ etmeye hazır olduğunu ifade etmektedir. Fuzûlî de sevgilisine;

*Min cân olaydı kâş men-i dil-şikestede
Tâ her biriyle bir kez olaydım fedâ sana*

(Keşke ben gönlü kırılmışa bin can nasip olsaydı da her biri ile ayrı ayrı sana fedâ olaydım.) diyor. Çünkü can, cânâna feda edilmek için vardır.

*Allah'ı gören gözlerinin aşkına bir kez
Bak bende-i muhtâcına Sultânım efendim*

Şair, burada Peygamber Efendimiz'in miraçta Allahu Teâlâ ile buluşmasını hatırlatıyor. Peygamber Efendimiz'den şefâat dilerken de "Sultânım Efendim, Allah'ı gören gözlerinin aşkına bir kez, senin kölen ve muhtacın olan bana bak." diyor. "Bakmak" kelimesi, görmek maksadıyla gözleri bir tarafa çevirmek veya görme duyusunu bir yere teksif etmek, seyretmek, gözlemek anlamlarının yanında ilgiye, yardıma muhtaç olma durumunu da karşılar. Şair bu kelimenin hem gerçek hem de mecaz anlamlarını birlikte kullanıyor. Gerçek anlamını hissettiren durum "Allah'ı gören gözler" sözünde; mecaz anlamını hissettiren durum ise "Bende-i muhtâc" terkininde yüklüdür. Başkasına muhtaç olana, köleye bakılır. Çünkü onlar yardıma muhtaçtır.

"Aşk" kelimesini de yorumlamak gerekiyor. Aşk, şiddetli sevgi demektir. Şiirde hem hatır, hem de bu şiddetli sevgi anlamını veriyor. Allahu Teâlâ, Hz. Muhammed (s.a.v.)'i aşk ile sevmektedir. O yüzden Peygamber Efendimiz'e "Habîbim" demiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.), ümmetini aşk ile sevmektedir. Bunun için ümmetine şefâatçi olacaktır.

Şairin diğer na'tı:

Der Na't-ı Sultânü'l-Enbiyâ

*Ebediyyen sevecek cân O'nu, cânân olarak
Şart-ı peymân olarak, gâye-i îmân olarak.*

*Tanırım ben yalnız Hazret-i Fahrü'r-Rüsül'ü
Gönül iklimine şâhenşeh-i zîşân olarak.*

*Yeter âyetleri Mevlâ'nın, eğer lâzım ise
Rif'at-i şânının i'lâmına bürhân olarak.*

*Öyle bir menba'-ı ihsan ü keremdir ki ona
Katre hâlinde giden dönmede ummân olarak.*

*Yüz süren südde-i dergâhına, bir zerre iken
Feyz alıp dönmede hurşîd-i dırahşân olarak.*

*Koklayan bastığı me'mûn ü mübârek hâki,
Na'mesinden yitirir kendini sekrân olarak.*

*Kalır Allah, O'nu hoşnûd kılandan hoşnûd,
Afvı kâfîdir O'nun hüccet-i gufrân olarak.*

*Yâr-ı gâr eyledi Sıddîk'i seçip hicretde,
Nesl-i Hâşim var iken mazhar-i rüchân olarak.*

*Saldı ün her yana Fâruk, O'na îmân getirip,
Fârûk-ı hikmet-i mektûme-i Furkân olarak.*

*"Feseyekfike hünullah" ile Zü'n-Nûreyn'i
Kıldı ma'rûf-ı cihân, câmi'-i Kur' ân olarak.*

*Buldu şân, yattı firâşında Aliyyü'l-Kerrâr,
Şeh-i merdân olarak, Hayder-i meydân olarak.*

*Hâtemiyyetle edip kadrini i'lân ebeden,
O'nu gösterdi Hudâ âleme sultân olarak.*

*"Ahmediyyet"le giren çille-i "mim"i mecde
"Ehadiyyet"te erer izzete pinhân olarak.*

*Zâr u giryân uyuyup, rûyunu rûyada gören
Uyanır neşve-i dîdâr ile handân olarak.*

*Şeb-i mi'râçda sîmâsını seyretti diye,
Kapanır yerlere gök secde-i şükrân olarak.*

*Can atar her gece Rûhü'l-Kudüs, ihrâma girip,
Harem-i muhterem-i kûyuna mihmân olarak.*

*Bir gören bir daha görsem diye Allah Allah
Şaşıır aklını ruhsârına hayrân olarak.*

*Âdem evlâdının O'ndan daha mümtâzı Kemâl
Dehre bî-şüphe ayak basmamış insân olarak.*

Olur

Burnu kaf dağında başı dik gezen
Kibirde şeytanı aşanlar olur
Yalaka dalkavuk böyle bu düzen
Nefsi için yoldan şaşanlar olur

İlk emir okudur cehaletle savaş
Ne ekmek gibidir ne bir lokma aş
Yediği içtiği topyekün beleş
Haram yiye yiye şişenler olur

Bu düzen böyledir balçıkla çamur
İçinden çıkmaya yetmez bir ömür
Demir tava geldi tükendi kömür
Dışı nar içi ham pişenler olur.

Dünya döner böyle etmişler ayar
Bukalemun gibi her renge uyar
Kimi salatalık der kimisi hıyar
Tuz alıp peşine koşanlar olur

Bülbül zara düştü gonca gül için
Mevlâ neler vermiş hepsi kul için
İnsan bırakır mı para pul için
Din imanı kökten yıkanlar olur

Edep haya nerde çekilmiş gitmiş
Sevgi saygı sohbet göğşe çekilmiş
Sırat köprüsüne ateş yakılmış
Asiler guruhundan düşenler olur

Ömür damla damla düşüp eriyor
Ne boş geçer ne de izin veriyor
Her nefis toprağa mutlak giriyor
İman ırmağında taşanlar olur

Hilkatîyim yarab cürmü nisyanım
Affet biliyorum çoktur günahım
Başka kimim var ki sensin penahım
Ruzu mahşer aklanıp çıkanlar olur

Ramazan PAMUK

Tarihten Bugüne Davutpaşa ve Taksim Kışlaları

"1826 yılında II. Mahmud tarafından kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye ordusu için inşâ edilen Davutpaşa Kışlası, Osmanlı seferlerinin uğurlama ve karşılama noktası olma misyonundan günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi kampüsü olarak eğitime hizmet vermeye uzanan köklü bir geçmişe sahiptir."

Fâtih Sultan Mehmed'in Osmanlı topraklarına katarak payitaht/başkent yaptığı Doğu Roma/Bizans'ın başkenti İstanbul, birbirinden önemli kışlalarıyla bilinmektedir. Bunlar arasında Davutpaşa Kışlası, Taşkışla/Mecidiye Kışlası, Kalyoncu/Cezayirli Hasan Paşa Kışlası, Maltepe Kışlası, Demirkapı Kışlası, Kuleli Süvari Kışlası, Humbaracılar Kışlası, Mekteb-i Harbiye, Gümüşsuyu Kışlası, Ertuğrul Kışlası, Reşadiye Kışlası, Maçka Silahhanesi, Levent Çiftliği Kışlası, Orhaniye Kışlası, Taksim/Halil Paşa Topçu Kışlası, Rami ve Selimiye Kışlalarını sayabiliriz.

Dünyanın en önemli tarihî miraslarından biri olan İstanbul, kışlalarıyla güven içinde yaşamış ve yaşatılmıştır. Askerî güçler bu kışlalarda savaşa hazırlanmış ve fetihlere buralardan uğurlanmışlardır. Askerî yığınakların yapıldığı bunun gibi yerler, daima şehirden uzak tutulmuştur. İstanbul kışlalarından olan Davutpaşa ve Taksim/Halil Paşa Topçu Kışlaları mevcut kışlalar içerisinde apayrı bir tarihî konuma ve kıymete hâizdir.

İstanbul kışlaları içerisinde çok önemli bir yere ve değere sahip olan Davutpaşa Kışlası, Osmanlı kışlaları içerisinde tarihî süreçte çok önemli misyonlar yüklenmiştir. Davutpaşa Kışlası, II. Mahmud'un (1808-1839) Yeniçeri Ocağı'nı tamamen ortadan kaldırarak yerine oluşturduğu "Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye" adlı orduya kışla olarak yapılmıştır. Mimarı Krikor Balyan olduğu tahmin edilen yapının 1826-1827 yılında başlanan inşaatı 1831-1832'de bitirilmiştir. Kışla, Balkan Savaşı sırasında onarılarak göçmenlerin barınması için kullanılmış, I. Dünya Savaşı sırasında ise bir askerî hastane açılmış ve hastane 1920'de kapatılmıştır. Özgün işleviyle günümüze ulaşan Davutpaşa Kışlası, 1999'da Yıldız Teknik Üniversitesi mülkiyetine verilmesiyle askerî işlevini tamamlayarak, eğitime hizmet veren kışla yapı-

"Nizâm-ı Cedîd topçuları için 19. yüzyıl başında inşa edilen, tarihî süreçte stadyum dâhil farklı amaçlarla kullanıldıktan sonra 1940'ta yıkılan Taksim Topçu Kışlası, Osmanlı askerî mimarîsinin ve İstanbul'un kentsel hafızasının en tartışmalı simgelerinden biridir."

ları arasına katılmıştır. Bugün bu işleviyle kullanılmaya devam edilmektedir.

"Davud Paşa Kışlası adını, II. Bayezid devrinin ünlü veziriazamlarından Koca Davud Paşa'ya (ö. 1498) nisbet edilen çayırda almıştır. İnşâsına 1826 yılında başlanan kışla 29 Şaban 1242 (28 Mart 1827) tarihinde tamamlanmıştır. Bu kadar büyük bir binanın, bina emini Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın gayretleriyle bir yıl gibi çok kısa bir sürede bitirilmesi, o dönemin şartları göz önüne alınırsa fevkalâde önemlidir. Kışla ile birlikte binanın dört köşesine kuleler ve padişahın ikamet için özel bir daire yaptırılmıştır. Kışla içinde ayrıca yollar ve su kanalları yapılmıştır. Zaman zaman para darlığından kaynaklanan ödeme güçlükleri yüzünden yarım kalma tehlikesiyle karşılaşan kışla inşaatı, II. Mahmud'un kararlı tutumu ve kendi bütçesinden yaptığı malî yardımlar sayesinde bitirilebilmiştir. Davud Paşa Kışlası çeşitli tarihlerde onarım görmüştür. İlk tamir 1830 yılı ocak ayında yapılmıştır. XX. yüzyıl başlarında metruk hâlde bulunan Davud Paşa Kışlası'na Balkan Harbi'nde geçici olarak muhacirler yerleştirilmiştir. Cumhuriyet döneminde 1926-1930 yılları arasında restore edilen kışla yine askerî amaçla kullanılmıştır. 1937'ye kadar piyade, topçu, tanksavar ve uçaksavar birlikleri, 1937-1944 yılları arasında İkinci Süvari Tümeni, 1945-1961 arasında Üçüncü Zırhlı Tugayı,

1961-1968 arasında Zırhlı Muharebe birlikleri burada iskân edilmiştir. 1968 yılından sonra 66. Mekanize Tümen Karargâhı olarak kullanılan kışla hâlen Askerî İnzibat Merkez Komutanlığı emrine verilmiş bulunmaktadır.”

Osmanlı ordusunun seferlerle ilgi belli başlı kuralları vardır. Bunlara temayüller de diyebiliriz. Bu kapsamda şu notlar kıymetlidir: “Osmanlı ordusu Avrupa tarafına sefer yaparken ordu Davutpaşa sahrasından uğurlanırdı. Bu yolculukta padişah ordunun başında sefere katılmaktaysa burada gecelenir, ertesi gün yola çıkılırdı. Şayet ordu sadrazamın yönetiminde ise padişah orduyu buradan uğurlardı. Padişah için geceleme ve uğurlama yeri olarak kullanılan Davutpaşa sahrası seferden dönen ordunun da son konaklama yeri idi. Ordu için önemli görülen ve padişahların uğrak yeri olan Davutpaşa’da iki köşk yapılmıştı. Padişah köşkünün yanı sıra başka binalara da yer verilmişti. Burada padişah için ilk köşkü Fatih Sultan Mehmet’e Beylerbeylik Sultan II. Bâyezîd’e sadrazamlık etmiş olan Davut Paşa yaptırmıştı. İstanbul’un Trakya’ya açılan

sur dışındaki bu önemli bölümünde tepe şekli arz eden üç yerde kışlalar yapılmış. Bunlar Davutpaşa, Rami ve Maltepe Kışlası.”

Reşad Ekrem Koçu’nun İstanbul Ansiklopedisi’nde “Davutpaşa Kışlası”

Osmanlı kültürü ve medeniyeti üzerine yazdığı birbirinden kıymetli kitaplarla tanınan tarihçi, yazar Reşad Ekrem Koçu’nun hazırladığı İstanbul Ansiklopedisi’nin “Davutpaşa Kışlası” maddesinde bu tarihî kışlayla ilgili şu önemli bilgiler verilmektedir:

“Yeniçeri Ocağının kaldırılmasından sonra geçen asır içinde İstanbul’da inşa edilmiş 9 büyük kışladan biri (Diğer kışlalar: Rami Kışlası, Selimiye Kışlası, Kasımpaşa Kışlası, Tophane Kışlası, Taksim Kışlası, Orhaniye Kışlası, Levend Kışlası, Kuleli Kışlası); XV. asırdan bu yana Davutpaşa diye anılagelen mevkide, yolun sağında ve az gerisindedir; aynı mevkide aynı ismi taşıyan meşhur bir sarayın kalıntısı vardır. Davutpaşa Kışlası, ikinci Sultan Mahmud tarafından

yeni kurulan Asâkirî Mansûre-i Muhammediye için Hicrî 1242/Milâdî 1826-1827 yılında, Yeniçeri Ocağının kaldırılmasının hemen tezine yaptırılmıştır.

Davutpaşa Kışlası asrımız başında metrûk ve harâbîye yüz tutmuş bir hâlde idi; Balkan Harbinde muhacir iskân olurdu, 1922 de Tâhirülmevlevî çıkardığı "Mahfil" isimli mecmuada okçuluktan bahseden bir makalesinde söz gelimi; "... bir ağacın gölgesine oturduk. Toprak üstüne atılmış bir kaba hasır, leîm bir düşmanın pençesi taarruzundan o harap kışlanın yaralı sinesine sığınmış muhacirlerin eseri ikrâmı idi." diyor. Kışla, Davutpaşa Sahrası diye anıla gelmiş o mevkide Çırpıcı ve Haznedar derelerinin arasında denizden 70 metre yükseklikte bir tepenin doğu yamacındadır; eski Edirne yolundan ayrılan hususî bir yolu vardır. Cumhuriyet devrinde tamir ve ihyâ edilmiştir ve yine kışla olarak kullanılmaktadır."

Taksim Topçu Kışlası, İnşaatını Emreden Sadrazam Halil Paşa'nın Adını Almıştır

19. yüzyılın başlarında (1806'da) inşâ edilen Taksim Kışlası, diğer adıyla Halil Paşa Topçu Kışlası, bugünkü Taksim Gezi Parkı yerinde bulunan ve 1940 senesinde Fransız şehir plânlamacısı Henri Prost'un hazırladığı imar plânı ve tavsiyeleri doğrultusunda zamanın valilerinden ve belediye başkanlarından Lütfi Kırdar'ın emriyle yıktırılan tarihî bir yapıdır.

Taksim Kışlası 1780 yılında Osmanlı padişahı I. Abdülhamid zamanında yapıldı. Ertesi yıl Kabakçı Mustafa İsyanında tahrip olan bina, II. Mahmud döneminde onarıldı. Bina birkaç kez yangın geçirdikten sonra Sultan Abdülmecit döneminde Tophane Müşiri Damat Gürcü Halil Rifat Paşa'nın gayretleriyle 19. yüzyıl mimarî üslubunda ve çok gösterişli olarak yeniden yapıldı. Kışla askerî işlevlerinin yanı sıra cambaz gösterileri, at yarışları, Rum hacıların konaklaması

gibi amaçlarla da kullanıldı. Kışla 1860-1870 yılları arasında Osmanlı ordusunun modernleştirilmesi sürecinde önemli bir rol oynadı ve en şatafatlı günlerini yaşadı. Sultan Abdülaziz'in 1864 yılında Mısır seyahati dönüşünde kışlayı ziyaret edip kışlada yemek yemesi, kışla tarihinde önemli bir olay olarak kayıtlara geçti.

Taksim Topçu Kışlası, inşaatını emreden Sadrazam Halil Paşa'nın adını alarak Halil Paşa Topçu Kışlası olarak adlandırıldı. Kışla, toplar, tüfekler ve mühimmat da dâhil olmak üzere büyük bir silah mühimmatına ev sahipliği yapmıştır. Kışla aynı zamanda Osmanlı askerleri için bir eğitim alanıydı ve Kurtuluş Savaşı'nda savaşıran birçok subay yetiştirmiştir. Taksim Topçu Kışlası'yla ilgili olarak tarihçi Prof. Dr. Selim Hilmi Özkan şunları söylüyor:

"Taksim kışlası olarak da adlandırılan Be-yoğlu'ndaki Topçu Kışlası'nın yapımına 1803'de başlanmış ve kışlanın inşaatı 1806'da tamamlanmıştır. Taksim Kışlası III. Selim'in kurduğu Nizâm-ı Cedîd askerlerinin topçu kısmının yerleştirildiği yerdir. Bunun için de Topçu Kışlası olarak adlandırılır. Bugün kamuoyunda ve internette Topçu Kışlası ile Taş Kışla karıştırılmaktadır. Bu iki kışla farklıdır. Topçu kışlası 1940 yılında yıkılmıştır. Ama Taş Kışla bugün İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından Mimarlık Fakültesi olarak kullanılmaktadır. Bugün mahiyeti hakkında hiçbir şey bilinmeyen sıhhatli hiçbir bilginin olmadığı ama tarih bilgisinden yoksun kimseler tarafından ve maalesef resmî tarih kitaplarında irtica-i bir ayaklanma olarak nitelendirilen 31 Mart Hadisesi sırasında bombalanan kışla Taksim Topçu Kışlası değildir. İrticacıların sığındığı gerekçesi ile bombalanan yer Taş Kışladır. Topçu Kışlası'nın mimarı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Fakat kışlayı yapan ustalar ve ustabaşı hakkında arşivde bazı bilgiler bulunmaktadır. Kışla inşaatının tamamlanmasından sonra III. Selim'in annesi Mihr-i Mah Şah-i Sul-

tan kışla içerisine bir de cami yaptırmıştır. Bu cami 1808 yılında hizmete girmiştir.

1806 yılında kışla olarak yapılan ve tarihî süreçte birçok değişik amaç için kullanılan tarihî Taksim Topçu Kışlası, 1940 yılında İsmet İnönü'nün isteği ile dönemin İstanbul valisi Lütfi Kırdar tarafından yıkıldı. Konut, tiyatro ve sosyal etkinlik alanı yapılmak için yıkılan kışla alanına bunlardan hiçbirisi yapılmadı. Kışlanın yıkıldığı yerin bir kısmı park yapıldı ve bu parka "İnönü Gezi Parkı" ismi verildi. Daha sonra buranın ismi "Taksim Gezi Parkı" olarak değiştirildi. 16 Eylül 2011 tarihinde Belediye Meclisi'nin aldığı kararla Taksim'i yayalaştırma projesi çerçevesinde buradaki kışlanın tekrar inşâ edilmesi kararlaştırıldı. Fakat 17 Ocak 2013 tarihinde Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu yapının inşâsına onay vermedi. Bu karara İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından itiraz edildi. Üst kurul, 1 Mart 2013 tarihinde bölgesel kurulun kararını iptal ederek kışlanın tekrar inşâsına onay verdi. Gezi Parkı'nda Topçu Kışlası yapımına onay veren karara İstanbul 6. İdare Mahkemesi 31 Mayıs 2013 tarihinde yürütmeyi durdurma kararı verdi."

İstanbul Teknik Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Tuba Üzümkesci "Taksim Topçu Kışlası ve Yakın Çevresinin Tarihsel Dönüşümü" adlı tezinde kışlanın plânıyla ilgili şunları söylemektedir: "Yapının mimarıyla ilgili farklı bilgiler mevcuttur. Kışlanın inşaatının gerçekleştiği yıllarda İbrahim Kâmil Ağa'nın baş mimar olduğu ve binanın onun eseri olabileceği bilgisi bulunmaktadır. Tuğlacı'ya göreyse, yapının mimarı Kırkor Balyan olup Hacı Mıgırdiç Kalfa/Çarkyan ikinci kalfa ve resimcibaşı olarak çalışmış, yapının siva işlerini ise Nişan Kalfa yapmıştır. Kışlanın plân kurgusu dikdörtgen şeklinde ve ortasında büyük bir avlu yer alacak şekilde oluşturulmuştur. Bu büyük avlu, kışlanın işlevinin değiştiği yıllarda stadyum olarak kullanılmasına izin verecek ölçülerdedir. Kışlanın dört yanındaki ka-

natlar iki katlı, dört köşedeki kuleler ise üç katlı olarak inşâ edilmiştir. Talimhane Meydanı'na bakan batı cephesinde, orta akstaki bölümün üst katı hünkâr dairesi olarak düzenlenmiştir. Diğer üç cephedeki orta aksta yer alan giriş bölümleri de dışarı taşınmıştır. Bütün giriş bölümlerinin avluya bakan kısımlarında kolonlar yer almaktadır. Taksim Kışlası'nın ilk yapıldığı yıllarda, kışla binasının yanı sıra, Mihrişah Valide Sultan Vakfı'nın geliriyle yapılmış bir cami, sarnıç, ahırlar ve fişekhane bölümü bulunduğ u belirtilmektedir. Kışlanın 1913 tarihli satış sözleşmesindeki haritada bu binalar şu şekilde gösterilmektedir: Kışlanın güneyinde, Taksim Meydanı cephesinde, ahırlar, veteriner ve cephanelik, Taksim Bahçesi'ne bakan tarafta ahşap barakalar, Talimhane Meydanı'nda ise, karakol, çeşme, itfaiye koğuşu, itfaiyenin zabitan dairesi, arpalıklar, büyük ve küçük ahırlarla büyük ve küçük samanlıklar bulunmaktadır."

Kışla'nın Tekrar İnşâsı İçin Yapılan Çalışmalar Tepkiler Sonucu Durdurulmuştur

12 Nisan- 13 Nisan 1909 gecesi Taksim Kışlası'ndaki Avcı Taburu'na bağlı askerlerin subaylarına karşı ayaklanarak Meclis-i Mebusan'ın önünde toplanmalarıyla başladı ve 27 Nisan 1909'da II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesiyle son buldu. İsyandan sonra önemini yitiren kışla, 1913'te Sanayi ve Ticaret Şirket-i Milliye-i Osmaniye'ye satıldı. Binanın orta kısmındaki eğitim alanı futbol sahası hâline getirildi. Uzun yıllar futbol maçları ve çeşitli gösteriler için kullanıldı. Cumhuriyet'in ilânından sonra da kışlanın avlusundaki futbol sahası futbol karşılaşmaları için kullanılmayı sürdürdü ve kışla Taksim Stadı adını aldı. 1923 yılında Türkiye Millî Futbol Takımı ilk resmî maçını bu sahada Romanya'ya karşı yaptı. Şimdi yapının yerinde Taksim Gezi Parkı bulunmaktadır. Kışla'nın tekrar inşâsı için Gezi Parkı'nın yıkımı çalışmaları 28 Mayıs 2013 tarihinde başlamış, fakat protestolar sonucu çalışmalar durmuştur.

Yanmadan Olmaz ki

Kalbimdir kalemi, her bir sözümün
Yazınca kelâmı, öz üzre yazar
Eğilmez, bükülmez virgüller gibi
Marufun yolunda, iz üzre yazar

Yanmadan olmaz ki, yürekte sevda
Gönül sözü aşksız, olmaz ki tavda
İnançsız, ilkesiz tutulmaz kavga
Gülnâre kalemim, köz üzre yazar

Maksadı mânâyı, eyler de rehber
Mürekkebi aşktır, doludur mahber
Hakikat ne ise, çekinmeden der
Yazdığını her dem, haz üzre yazar

Hayâli kadimdir, inceden ince
Mısralar sıralar, hep nâzenince
Harfler, hecelerden tutar da günce
Bazen küser yâre, naz üzre yazar

Elif elif dizer, sözü satıra
Canlanır mazide, bin bir hâtıra
Vefa sunar her dem, aşka, hatıra
Bazen de kahveden, göz üzre yazar

Celalettin KURT

Engelli Kardeşlerimizin İmtihanı

"İslâm hakîkatini kabul edenler mecazî anlamda "görenler ve işitenler", reddedenler de "körler ve sağırlar" olarak pek çok âyette zikredilir. Kezâ dilsizlik de zikredilir."

Allahu Teâlâ, Kur'ân-ı Hakîm'inde herhangi bir ayrıma gitmeksizin genel durum itibarıyla insanın yaratılış açısından en mükemmel varlık olduğunu beyân etmektedir. Buna göre insan bütün mahlûkat içinde en güzel yaratılışı olan varlıktır. Bu husus âyet-i kerîmelerde şöyle dile getirilmektedir:

"Biz insanı en güzel şekilde yarattık." "Allah size şekil verdi ve şeklinizi güzel yaptı." "Sonra onu düzenli bir şekle sokup, içine kendi rûhundan üfledi. Ve sizin için kulaklar, gözler ve gönüller var etti."

İnsanın mükemmel yaratılışına rağmen, sebebi bugün keşfedilememiş tıbbî sebeplerden, anne babanın hatalarından, yanlış uygulanan tedavi yöntemlerinden, ağır kazalardan veya hastalıklardan dolayı insan dünyaya engelli olarak gelebilmekte veya sonradan engelli olabilmektedir. Bu sebeple bazı insanların sınavları daha ziyâde bedenlerinden olabilmektedir.

Allah Neye Bakıyor?

Allah'ın en şerefli mahlûku olan insana baktığımızda, yeryüzünde ne kadar kişi varsa o kadar farklı sûret olduğunu görürüz. Bir kısmı zenci, bir kısmı beyaz, bir kısmı kumral, bir kısmı da sarışın. Bunun yanında boy uzunluğu, göz rengi, saçların kıvrırcık veya düz oluşu gibi özellikler de farklılık arz eder. Her bir insanla diğer her bir arasında onlarca farklılık bulunur. Tek yumurta ikizlerinde bile durum böyledir.

Yakışıklılık veya güzellik, şişmanlık veya zayıflık, uzunluk veya kısalık gibi açılardan baktığımızda hep şunu anlarız: Bunların hiçbiri insanın kendi kazanımları değildir. Çünkü kul, dünyaya gelirken ne cinsiyetini ne de endâmını belirleyebilir. Bu yüzden de yaratılış şeklimiz sorumlu olacağımız husus olmadığı gibi, Allah nazarında artı bir kazanım da değildir.

"İslâm inancına göre fiziki engeller kulun kendi seçimi ya da Allah katındaki değer ölçütü olmayıp dünyadaki birer imtihandır; esas olan insanın takvası, hastalığı karşısındaki sabrı ve tedavi yollarına başvurmasıdır."

Rabb'imizin önem verdiği husus kulun yaşantısıdır. Dünyaya getiriliş amacına ne kadar uygun yaşadığıdır. Bu yüzden de bunu başarabildiği oranda Rabb'i katındaki değer ve itibarı artar. Nitekim hepimizin bildiği âyet-i celilede şöyle buyrulmaktadır: *"Allah katında en üstününüz, en muttakî olanınızdır."*

Kur'ân'da Engelliler

Allahu Teâlâ, Kur'ân'da fizikî engelli olmayı çeşitli vesilelerle zikreder. Meselâ görme engelliler ile topal olanlardan yapamayacakları şeylerin istenemeyeceğini beyan ederek şöyle buyurur: *"Âmâya güçlük yoktur, topala güçlük yoktur."* Bunun yanında İslâm hakîkatini kabul edenler mecazî anlamda "görenler ve işitenler", reddedenler de "körler ve sağırlar" olarak pek çok âyette zikredilir. Kezâ dilsizlik de zikredilir.

Hz. Peygamberin Sahâbîlerinden Engelli Olanlar

Her toplumda olduğu gibi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in arkadaş çevresinde de çeşitli engeli olan sahâbîler vardı. Meselâ görmede sorunu olan Itbân b. Mâlik yağmur yağdığında ve hava karardığında mescide gelemediğinden dertlenince, Hz. Peygamber (s.a.v.) evine kadar gitmişti. Itbân'ın evinde bereket olması için namaz kılmış, o da Allah Rasûlü'nün namaz kıldığı yeri namazgâh edinmişti.

Kezâ Ka'b b. Mâlik gözlerini kaybedince oğlu Abdurrahman babasına refâkat etmeye ve onu mescide götürmeye başlamıştı. Mekke fethedildiğinde de Hz. Ebû Bekir yaşlı ve âmâ olan babasını sırtına yüklenip Hz. Peygamber (s.a.v.)'e getirmişti. Allah Rasûlü de ona, *"İhtiyarcağızı evde koysaydın da biz yanına gitseydik ya."* buyurmuştu.

Bunlardan başka Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashâbı içinde doğuştan âmâ olan veya sonradan gözlerini kaybeden onlarca insan vardı. Berâ b. Âzib, Hassân b. Sâbit, Sa'd b. Ebî Vakkâs, Câbir b. Abdullah gibi meşhur sahâbîler böyledir.

Sahâbeden total insanlar da vardı. Mücâlid b. Mes'ûd gibi. Kezâ bu durumda olan Amr b. Cemûh bir gün Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelerek, *"Yâ Rasûlallah! Ne dersin, eğer ben şehid oluncaya kadar Allah yolunda savaşırsam, cennette bu total ayağım düzelmiş bir şekilde yürüyebilecek miyim?"* diye sorar. Hz. Peygamber (s.a.v.), *"Evet."* buyurur. Bunun üzerine Amr, kardeşinin oğlu ve hizmetçileri Uhud Savaşı'nda birlikte savaşırlar.

Savaş esnasında onu gören Hz. Peygamber (s.a.v.), *"Ben sanki seni cennette bu ayağın iyileşmiş bir vaziyette yürürken görüyor gibiyim."* buyurur. Üçü de o savaşta şehid olur ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in emriyle aynı kabre konulurlar.

Türkiye'deki Rakamlar

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün istatistikî bilgilerine göre, Türkiye'de Ulusal Engelliler Veritabanı'na kayıtlı, adresi, engel grubu ve engelli sağlık kurulu rapor bilgileri bilinen dört buçuk milyon engelli vardır. Bunların dağılımı şöyledir: Süreçen hastalıklar, zihinsel, ortopedik, ruhsal ve duygusal, görme, işitme, dil ve konuşma. Bunların yüzde elli altısı erkek, yüzde kırk dördü de kadındır.

Engelli Kardeşlerimize Düşen Görevler

a) Tedavi olmak:

Engel bazen doğuştan olur, bazen de hastalık veya kazâ sebebiyle insanı yakalar. Her durumda, tedavi açısından üzerimize düşen sorumluluğu yerine getirmek durumundayız. Bunun yanında, bazı organların kaybedilmesine sebep olabilecek hastalıklara karşı sıhhatimize dikkat etmek, tedbir almak zorundayız.

Allah Rasûlü'ne gelen bir sahâbî, *"Ey Allah'ın elçisi tedavi olalım mı?"* diye sorar. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurur: *"Tedavi olun. Zira yüce Allah yarattığı her bir hastalığın şifâsını da yaratmıştır. Ancak yaşlılık bunun dışındadır."* Allah Rasûlü'nün kendisi de sahâbîlerine pek çok kez tedavi olmalarını tavsiye etmiş, o bölgede tecrübe edilmiş tedavi yollarını önermiş, vefat ettiği hastalığında ateşler içinde kalması sebebiyle doktorlar çağırılmış ve tedavi edilmeye çalışılmıştır.

b) Allah'tan şifâ dilemek:

Sebepler dairesinde hastalığı yaratan Rabb'imizdir. Yine sebepler dairesinde veya bir sebep olmaksızın onu iyileştirebilecek olan da Rabb'imizdir. Çünkü bütün kudret ondadır. Âyetle geçtiği üzere, *"Hastalandığımda o bana şifâ verir."*

Bu çerçevede duâ hem Rabb'in katına el açmaktır, hem de âlemlerin sahibine sığınarak rahatlamaktır. Çünkü bizim O'ndan başka sığınacak kapımız yoktur. Bütün dertlerimiz ile şifâlarını bilen O'dur, bir lâhzada iyileştirme kudreti O'ndadır.

Esasında hastalık ânında şifâ isteneceği gibi sağlıklı iken de Allah'ı unutmamak ve ondan her zaman sıhhat ve âfiyet dilemek gerekir. Müslümana yakışan budur. Allah Rasûlü bu hususta şöyle buyurmaktadır: *"Allah'tan af ve*

sağlık dileyin. Çünkü bir kimseye imandan sonra, sağlıktan daha hayırlı bir şey verilmemiştir.” Allahu Teâlâ da başına sıkıntı geldiği zaman Allah'ı anan, ancak musîbet geçtikten sonra kaldığı yerden yanlışlara devam edenleri kınamaktadır.

c) Sabırlı olmak:

Tedavisi imkân dahilinde olan veya henüz tedavi yöntemi geliştirilmemiş olan bir hastalık veya engel durumunda, insana düşen ilk görev Allah'a isyan etmemektedir. Karşılaştığı durumun suçunu Allah'a yıkmamaktır. Çünkü böylesi bir yaklaşım herhangi bir durumu değiştirmez, sadece insanın moral dünyasını daha fazla yıkar. Kulun kendi kendisini yemesine, hayatına küsmesine ve toplumdan uzaklaşıp üzüntüler içinde kalmasına sebep olur. Sığınacak yeri kalmaz ve büyük bir günaha düşer. Bu sürecin sonu, Allah muhâfaza, çok kötü bir şekilde sonlanabilir. Bu yüzden de 70-80 yıllık dünya hayatı için ebedî hayatı fedâ etmek doğru olmaz.

Unutmamak gerekir ki, ne kadar tedbir alınırsa alınsın, bazen işler insanın istediği gibi gitmez. İlâhî irâde kulun bu şekilde sınanmasını uygun bulmuş olabilir. Diğer kullar da onun vesilesiyle imtihana tâbî tutulabilir. Dolayısıyla hâline isyan etmeyen kul, bu tavrının karşılığını büyük mükâfat olarak Allah katında bulacaktır.

Allahu Teâlâ, muttakî ve sâdık kulların; sıkıntı, hastalık ve savaş zamanında sabredenler olduğunu belirtmektedir. Bunun yanında, *“Sabredenleri müjdele. Onlar; başlarına bir musîbet gelince, ‘Biz şüphesiz Allah’a âidiz ve şüphesiz ona döndürüleceğiz.’ derler.”* buyurmaktadır. Böylece mü'minin başına bir sıkıntı veya hastalık geldiğinde, nasıl bir tavır takınması gerektiğini göstermiş olmaktadır. Bunun yanında iki gözünü kaybeden kimse

hakkında bir kudsî hadise göre Hz. Allah şöyle buyurmaktadır: *“Ben kulumu iki sevgilisiyle imtihan ettiğimde sabrederse, iki gözüne karşılık olarak ona cenneti veririm.”*

Siyâhî bir kadın Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelir ve *“Sar'â hastalığım tutuyor ve üstüm başım açılıyor. İyileşmem için Allah'a duâ edin.”* der. Hz. Peygamber (s.a.v.) ona şöyle buyurur: *“İstersen sabreder, cennetlik olursun; istersen sana şifâ vermesi için Allah'a duâ ederim.”* Bunun üzerine kadın, *“O hâlde hastalığıma sabredeceğim. Ancak üstüm başım açılıyor. Böyle olmaması için duâ buyurunuz.”* der. Hz. Peygamber (s.a.v.) de ona duâ eder. Rivâyetten anlaşıldığı kadarıyla, Hz. Peygamber (s.a.v.) tedavisi olmayan hastalığı sebebiyle kadına sabretmesini tavsiye etmiş, Allah'ın onu mükâfatlandıracağını ifade etmiştir. Mü'mine düşen de budur.

d) Sıkıntılar âhiret sermayesi olacaktır:

Mü'minin bütün bir hayatı imtihandır. Bu sebeple yaptığı her iyilik yanında isyan etmeden katlandığı her zorluk onun âhiret sermayesinin artmasına sebep olur. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu hususta ne güzel buyurmuştur: *“Mü'min kişiye bir ağrı, bir yorgunluk, bir hastalık, bir üzüntü hatta küçük bir tasa hâli isâbet edecek olsa, bunlar mü'minin bir bölüm günahlarına keffâret olur.”* *“Kul, Allah'ın kendisi için takdir ettiği dereceye ameli ile ulaşamazsa, Allah onun canına, malına veya çocuğuna bir musîbet verir, sonra ona sabretme gücü ihsan eder ve böylece onu kendisi için takdir ettiği mertebeye ulaştırır.”*

Nitekim kutlu elçisinin kendisi de Tâif'te taşlanmış, ayakları kan içinde kalmış, Uhud Savaşı'nda dişi kırılmış, yüzü yaralanmıştır. Vefat ettiği hastalığında öyle ateşlere yakalanmıştır ki, Hz. Âişe annemiz şunu demiştir: *“Rasûlullah'tan daha şiddetli acı çeken birisini*

görmedim.” Lâkin o, hiçbir şekilde hâline isyan etmemiştir.

Engelli olmayanların görevleri:

Bedenlerinde engel olmayanlara düşen öncelikli sorumluluk, kendileri gibi olmayan kardeşlerini tahkir etmemeleri, onlarla ilişkilerinde acıyan bir insan tutumu takınmamalarıdır. Bundan da öte, işveren durumunda olanların bu kardeşlerimize -devlet mecbur tutmasa bile- iş vermeleri güzel olur. Bu da ibâdetin bir parçasıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.), topal olmasına rağmen Muâz b. Cebel'i Yemen'e vali olarak görevlendirmişti. Hatta Muâz oraya gittiğinde namaz öncesinde Müslümanlara, “Ben ne yapıyorsam siz de aynısını yapın.” tâlîmâtını vermişti. Ayağının birini ileri çıkardığı için, bunu gören bütün cemâat da aynen öyle yapmıştı. Durumu namazdan sonra fark edince, kendisinin topal olduğu için böyle yaptığını, onların bu şekilde yapmamalarını tembihlemişti.

Bunun yanında Allah'ın elçisi, Medine'den ayrıldığı on üç seferinde yerine âmâ olan Abdullah ibnu Umme Mektûm'u bırakmış, o da namazları kıldırmıştı. O aynı zamanda Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Medine'deki müezzinlerinden biriydi.

Engelli olan kardeşlerimize karşı toplum olarak en büyük görevlerimizden birisi de rastladığımız yerlerde onlara yardımcı olmaktır. Bu o kadar önemlidir ki, Hz. Allah, bu konuda belki de minicik bir kusur sayılabilecek hatasından dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.)'i eleştirmiştir. Şüphesiz bunda bizim için büyük hikmetler vardır. Olay şudur:

Allah Rasûlü, Mekke'nin ileri gelenlerine İslâm'ı anlatırken yanına sözünü ettiğimiz âmâ müezini Abdullah ibnu Umme Mektûm gelir ve kendisine bir âyeti okumasını ister.

Hz. Peygamber (s.a.v.) de şimdi zamanı değil anlamında müşrikleri İslâm'a kazanma isteğiyle yüzünü ekşitir ve yanındakilerle konuşmasını sürdürür. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v.) daha oturduğu meclisten kalkmadan âyetler iner: “Kendisine o âmâ geldi diye peygamber yüzünü ekşitti ve öteye döndü, yüz çevirdi...” Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) Abdullah ile ilgilenir, ikram eder ve ihtiyacı olup olmadığını sorar.

Allah Rasûlü'nün hayatına baktığımızda, engelli kardeşlerimize yardımcı olmayı tavsiye ettiğini görürüz. Peygamberini örnek alanlara ne mutlu. Kutlu elçi sahâbîlerine “her gün” sadaka vermelerini tavsiye eder. Ebû Zer her gün bunu yapabilecek imkânları olmadığını söyler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurur: “Sadakanın birçok çeşidi vardır: ‘Allâhu ekber’, ‘subhânellâh’, ‘lâ ilâhe illellâh’ demen, iyiliği emredip kötülükten men etmen, insanların yolundan diken, taş ve kemik (gibi zarar veren şeyleri) kaldırman, âmâ olana rehberlik etmen, sağır ve dilsiz anayacağı şekilde anlatman, ihtiyacı olanın hâcetini tedarik etmesi için bildiğin yeri işaret etmen, derman arayan dertliye yardım için koşturman, koluna girerek güçsüze yardımcı olman kendin için yapabileceğin sadaka çeşitlerindendir.”

Ellerimiz duâda:

Günümüzde tedavisi mümkün olmayan engel veya hastalık gibi büyük bir sınava tâbî tutulan kullara Rabb'imiz sabırlar ihsân etsin. Onlarla ilgilenen ve hizmetlerini gören yakınlarını da cennet ile mükafatlandırın. Hepimize her hâlükârda şükretmeyi nasip etsin.

Dipnot

* Prof. Dr. Enbiya YILDIRIM, Ankara Üniversitesi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz..

Aşk Yeter

Gül yurduna gireli,
Mis kokun tüter bana.
Sana gönül vereli,
Aşkın can katar bana.

Duydum aşkın sesini,
Kaldırdım perdesini,
Yanağın, gamzesini
Bir cana satar bana.

Nedir ki can dediğin?
Bir ölümle bir düğün...
Yolu şaşırdığım gün,
Aşk, ılık tutar bana.

Seni bir an görmesem,
Aşkınla yeşermesem,
Bilmem ki nasıl desem,
Zulümden beter bana.

Aşka düşmüş köleyim,
Ko, kapıda öleyim;
Sevdiğini bileyim,
Billahi yeter bana!

Yusuf DURSUN

Mevlüt İhsanî'nin Şiirlerinde Dinî Muhtevâ

"Halk şiirinin önemli temsilcilerinden Âşık Mevlüt İhsanî, eserlerinde İslâm'ın temel inanç esaslarını, Allah'ın esmâ-i hüsnâsını ve kulun Yararıcı'sına olan sarsılmaz teslimiyetini edebî bir estetikle dile getirmiştir."

Yüce Allah, insanı en güzel biçimde ahsen-i takvîm olarak yaratıp üstün kabiliyetlerle donatarak onu ilâhî hitâbın muhatabı kılmış ve böylece onurlandırmıştır. Bu yaratılışın bir sonucu olarak, insan diğer yaratılanlar içerisinde husûsî bir konuma yükselmiştir. Yaratıcı'sı, bilmediğini öğreterek insanı ilâhî bilgiyle donatmış ve sayısız nimetler ikram ederek gâyet yüce bir sorumlulukla yükümlü kılmıştır. Dünya hayatında insanı yalnız bırakmayan Allah, peygamberler ve kitaplar göndererek ona bu sorumluluğu yerine getirmesi konusunda rehberlik etmiştir. Böylece insanoğlu, inkârın karanlık çukurundan çıkarak, imanın ve cümle güzelliklerin nuruna erişme fırsatı bulmuştur. Toplum içerisinde insanların nasıl yaşaması gerektiği, gönderilen peygamberler ve kitaplar aracılığıyla "din" adı altında kurumsal bir sisteme bürünmüştür.

İlk insandan itibaren var olan din, insanoğlunun fitrî elzemiyetidir. Din, hayatın nihaî anlamını öğretir, dünya ile âhiretin, akıl ile rûhun dengesini kurmamıza yardımcı olur, iç dinginliği sağlar, topluma huzur, meveddet ve adâlet getirir ve bireysel-toplumsal sorumlulukları ibâdet şuuruyla bir yükümlülüğe dönüştürür. Bu nedenle insanın din ihtiyacının doğru bilgiyle karşılanması, yerinde ve önemli bir konudur. Dinin birinci hedefi insandır. Onun için dinî bilgilerin insan hayatını daimî aydınlatması, İslâm'ın evrensel mesajının akıl ve gönül dünyamızda tazelenmesi, bilgi ve hayat arasındaki dinamik bağın oluşması açısından büyük bir öneme sahiptir.

İslâm'a göre, dinin kurucusu Yüce Mevlâ'dır; sahih dinler tamamen Allahu Teâla tarafından gönderilmiş ve asliyetini muhafaza ettikleri sürece geçerliliğini muhafaza etmişlerdir. İlk insan aynı zamanda ilk peygamberdir ve kendisine iletilen din, tevhid inancını içermektedir. Allah'ın eşsiz varlığı, bir oluşu,

"Şiirlerinde Kur'ân-ı Kerim âyetlerine ve tasavvufî derinliğe sıkça yer veren İhsanî; Allah'ın şah damarından daha yakın oluşunu, Peygamber Efendimiz'in şefaatinin ve din uğruna adanmış bir hayatın yüceliğini samîmî bir söyleyişle işlemiştir."

zâtı ve sıfatları gibi temel inanç prensipleri ile nübüvvet ve âhiret inancı, ilâhî dinlerin ortak ve değişmez ilkeleridir. Bu nedenle, İslâm inancına göre, Hz. Âdem Peygamber'den Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)'ya gelinceye kadar tüm Hakk elçilerinin tebliğ etmiş olduğu hak dinlerin genel ismi İslâm'dır.

İslâm âlimleri, dini, "akıl sahibi insanları, kendi hür iradeleriyle bu dünyada doğru ve istikamet üzere bir yaşayışa, öte dünyada da ebedî kurtuluşa sevk eden ilâhî kanun." olarak tanımlarlar. İnanan insanı ebedî kurtuluş yoluna eriştirecek, doğru ve istikamet üzere bir hayatın, dolayısıyla vuslatın yegâne anahtarı ve öncelikli şartı iman sahibi olmaktır. Kur'ân-ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerde şüpheye mahal kalmayacak surette, ayan beyan belirtilen ve âmentüyle formüle edilmiş olan iman esaslarının eveli, en önemlisi ise Allah'a iman konusudur. Çünkü Allah'ın varlığına inanmayan ve ilâhî kudretin sahip olduğu bütün kâmil sıfatlarına iman getirmeyenlerin, kazâ ve kaderden, meleklerden, peygamberlerden, kitaplardan veya âhiret gününe imandan bahsetmeleri mümkün değildir.

Necip Türk milleti İslâmiyet'i kabul ettikten sonra, edebiyat sahasında özellikle şiir alanında bu yüce dini yaymış ve yaşamlarına tatbik etmişlerdir. Bu din öğretileri, Türklerin toplumsal

yaşantılarında ve düşünce dünyalarında derin izler bırakmıştır. İslâmiyet'in kabulüyle birlikte, "Allah, Hz. Muhammed, Kur'ân-ı Kerim, Hadis-i Şerifler, Melekler, Peygamberlere ait Kıssalar, Peygamber Mucizeleri ve Tasavvuf Kültürü" gibi konular, Türklerin edebî metinlerinde sundukları şiirin estetik sanatında önemli bir yer edinmiştir. Halk şiirinde, doğrudan veya dolaylı olarak dinî unsurlar, çeşitli sanatlar aracılığıyla sıkça kullanılmış, toplumu etkilemenin ve bireyleri yönlendirmenin bir aracı olmuştur. 20. yüzyıl halk şairlerinden biri olan Mevlüt İhsanî (1928-2010)'nin şiirlerinde dinî unsurlara sıkça rastlanmaktadır. Âşık, gençlik yıllarından itibaren Erzurum'da tanınan bilinen bir âşıktır. Hikâyecilik yönü âşıklık sanatının önemli bir unsuru olarak İhsanî'de çok gelişmiştir. Bu çalışmada Mevlüt İhsanî'nin şiirlerinde din kavramı üzerinden "Allah'a İman, Hz. Muhammed Sevgisi ve Kur'ân'a Bağlılığı" alt başlığında şiirlerindeki dinî muhtevânın izi sürülecektir.

Allah'a İman

İslâm'da, inanç dünyasının merkezinde Allahu Teâlâ'ya iman yer alır. Allah'a iman, önce O'nun varlığını bilmekle başlar. Sonra bunu tasdik etmekle devam eder. Kur'ân-ı Kerim, Allah'ın varlığına iman, akıl sağlığı yerinde olan her insan için ulaşılması son derece kolay olduğunu beyan eder. Hatta bir anlamda O'nu inkâr etmenin mümkün olmayacak derecede sarıh bir hakikat olduğunu bildirir. İnsanın, yaratılışı, varlığı dâhil olmak üzere, zerreden kürreye kâinatın devranındaki her bir varlık ve zuhûr eden cümle hadiseler, Allah'ın varlığının bir delilidir. Bu nedenle akıl sağlığı yerinde ve bunu doğru biçimde kullanabilen hiçbir insanın Allah'a iman etmemesi mümkün değildir. Kur'ân'ın ilk muhatapları olan müşriklere "Sizi kim yarattı?" diye sorulduğunda "Şüphesiz, Allah!" demeleri, bunun bir göstergesidir. Öte

yandan iman sadece akılla bir hakîkate ulaşmak ve bunun bilgisine sahip olmaktan ibaret değildir. Akıllı olan, aklını kullanarak imana ulaşmasına vesile olacak bilgileri kendisine sağlayan duyu organları da sağlam biçimde çalışan nice insan vardır ki imana ermemiştir. Allahu Teâlâ, bu insanlar hakkında *"Onların kalpleri (şuur ve idrakleri) vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır."* buyurur.

Bazı insanlar, hakîkatin bilgisine ulaşırsalar da duygularının etkilenmediği, bu bilginin gönüllerine nüfûz etmediği için imanlarına ulaşamamışlardır. Bu nedenle, Allah'ın varlığını içten bir şekilde onaylamak, tam bir teslimiyetle kabul etmek ve bu idraki tüm benliğimize hâkim kılmak gereklidir. Zîrâ Allah, gerçek anlamda iman eden mü'minlerin, *"Allah anıldığında yüreklerinin titrediği, Allah'ın âyetleri okunduğunda imanlarını artıran ve yalnız Rablerine dayanıp güvenen kimseler"* olduğunu bizlere bildirmiştir.

Apaçık varlığıyla bilinen Allah'ın mâhiyeti hakkında tam bilgiye ulaşmak mümkün değildir. Çünkü O, insan için doğrudan algılanması imkânsız olan, yani gayb âleminde bulunan bir varlıktır. Ancak O, sadece kendisine kulluk etmesi için insanı yaratmıştır. İnsanın Rabb'inin kim olduğunu tanıması ve kulluk yaparken dua ve niyazla O'na yönelmesi, O'nun bize bildirdiği isimleri, yani esmâ-i hüsnâyı kullanmayı içerir. Bu isimler, Allah'ın sahip olduğu özellikleri, yani yetkinlik sıfatlarını ifade eder.

İslâm'a göre Allah'ın yetkinlik sıfatları, O'nun sürekli olarak âleme müdahil olduğunun bir göstergesidir. Ancak bir yandan âleme sürekli müdahale eden Allah, diğer yandan insan idrakinin ulaşabileceği her türlü algının ötesindedir. Bu nedenle O, kendisi dışında hiçbir

şeye benzemeyen, eşi benzeri, şeriki ve dengi olmayan bir varlıktır. Diğer sıfatlar da Allah'ı diğer varlıklardan ayıran nitelikleri ifade eder ve insan zihninde olumsuz algılamalara karşı koyar.

İnsanın genel varlık ve hayat sorularına din ve sahih bir Allah inancı dışında tatmin edici cevaplar bulması mümkün değildir. İslâm, insanın "Nereden geldim? Varlığımın kaynağı nedir? Nereye gideceğim?" gibi sorularına sağlıklı ve tatmin edici cevaplar sunar. İslâm'a göre, her şeyi Allah yaratmıştır ve insanın en güzel kıvamını da O vermiştir. İslâm, Allah'ın insana verdiği akıl nimetiyle kendisine inanmasını ve içtenlikle ibâdet etmesini ister. Ayrıca İslâm, ölümden sonra ebedî bir hayatın, hesap, mükâfat ve cezanın varlığını bildirerek geleceğe dair soru işaretlerini ortadan kaldırır. Ancak bu gerçeklere gözünü, kulağını ve kalbini kapatanlar, inkâra ve Allah'ı reddetmeye yönelebilirler. Diğer yandan, Kur'ân'ın müjdelediği gerçek mü'minler, sadece Allah'a kulluk eden, O'nu her şeyin üzerinde tutan, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayan, sadece Allah'a ibâdet edip yalnızca O'ndan korkup sakınan kimselerdir. Onlar, her şeyin ve yardımın Allah'tan geldiğini bilen, daima Allah'ı anan ve O'nun dinini tebliğ eden mü'minlerdir. Mevlüt İhsanî Allah'a iman konusunda bir şiirinde şöyle der:

Ne gam eyle ne de ağla

Halk eyleyen Allah var ya

Canlı cinli her eşyadan

Hikmetiyle haberdâr ya

"Halk eyleyen Allah var ya" mısraında; El-Hâlık, "yaratıcı" anlamındaki esmâ-i hüsnâyâ işaret vardır. El-Hâlık kelimesi, sadece düzenleme ve ölçüleme gibi takdir etmek anlamına gelmekle kalmaz, aynı zamanda hiçbir örneği olmayan bir şeyi ortaya çıkaran

anlamında da kullanılır. "Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a mahsustur." âyetinde bu kelimenin "yoktan var etmek" anlamında kullanıldığı ve Allah'ın gökleri ve yeri yaratıcı olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda, "halk" kelimesi, Allah'ın kudretiyle, madde ve şekillerden bağımsız olarak her şeyi yaratma kapasitesini içerir. Bu ifade, bir şeyin var olmayan bir kök veya örneği olmaksızın yaratılması anlamına gelir. Canlı varlıklara atfedilen en büyük sanatlar bile, Allah'ın takdir ettiği sınırlar içinde kalır. Çünkü insan, yaratılanın tüm detaylarını anlamakta sınırlıdır ve bir hücreyi bile yaratamaz. Gerçek bir yaratma, sonsuz bir kudretin bilgisiyle ilişkilidir. Her şeyi tam ve mükemmel bir şekilde takdir ve yaratma yeteneği sadece Allah'a aittir. Kur'ân'da geçen Allah'ın "el-Hâlık" sıfatı, her şeyin yaratıcısı anlamına gelir. Bu sıfat, âyetlerde başka bir yaratıcının olmadığı vurgusuyla birlikte geçer ve bu da ibâdetin sadece O'na yapılması gerektiğini belirtir. Çünkü Allah'ın yaratma kuvveti, en küçük mahlûkattan en büyük yaratılmışı, insanları, hayvanları, böcekleri, kuşları, öldürme-diriltme gibi her hususu içerir. "Hikmetiyle haberdâr ya" mısraında ise El-Habîr, Yüce Allah'ın en güzel isimlerinden birine işaret eder. Bu isim, her şeyin gizli kalmayacak şekilde bilen anlamına gelir. El-Habîr, cisim ve rûha sahip her varlıktan, âlemde meydana gelmiş ve gelecek olan her hadiseden, hareket etme kabiliyetini hâiz en küçük zerreden alıp verilen her nefesten haberdar olanın adıdır. El-Alîm, işleri açıkça bilen anlamına gelirken; El-Habîr, işlerin gizliliklerini bilen anlamına gelir. İki isim bir araya geldiğinde, bilmede nihayetsizlik ortaya çıkar. Bu durumda, Yüce Allah'ın mülkünde gerçekleşen işlerin hem açık hem de gizli yönlerini bilen manasındadır. Her iki ismin birlikte kullanılması, Yüce Allah'ın bilme gücünün ve kudretinin sınırsızlığını vurgular. Bu noktada, O'nun bilgisi hiçbir varlıkla kıyaslanamaz.

*Yakındır şah damarından
Akrabandan öz yârinden
Korkmam cehennem narından
Allah kullarına yâr ya*

Yukarıdaki dörtlükte geçen “Yakındır şah damarından” ifadesi bir âyet iktibasıdır: “İnsanı biz yarattık ve elbette içinden geçenleri biliriz; sağında solunda oturmuş iki alıcı (yaptıklarını) alıp kaydederken biz ona şah damarından daha yakınız.” buyurulmaktadır. Allah kulun kendisine yakınlığından daha yakın ve kalbinden geçenleri, nefsî düşüncelerini yani her hâlini bilmektedir. İlmî yakınlıkta da zâtî yakınlıkta da Allah kuluna çok yakındır. Damarlarında akan kan gibi içinden geçenleri bilir. Kul Rabb’ini bilip tanırса kendini tanımış olur. Çünkü kulun dilediği vakit ona erişebileceği yakınlıktadır.

*İyilik eyle öz elinden
Eksik koyma emelinden
Lütuf bekle cemâlinde
Hakk Kur’ân’ı yadigâr ya*

Yâdigâr; “bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yahut onlardan kalan şeye” denir. Hakkın cemâlini hatırlamak için Kur’ân’ın emirlerine uymak, ameller yapıp kulun elinden geleni yapması ne güzeldir. Çünkü herkese kendi yaptığı için karşılığı vardır. Kul, cemâl tecellîlerine mazhar olmak için Allah’ın lütfuna muhtaçtır.

Tasavvuf ehli, Allah’ın ilâhî lütfunu ve razılığını yansıtan sıfatları cemâl ifadesiyle dile getirmişlerdir. Kâşânî, cemâli, Allah’ın Zât’ının kendi Zât’ına tecellî eylemesi olarak beyân eder. Bu tecellînin zuhûrunda her şeyin yok olmasından ve O’nu görececek hiçbir kişinin kalmamasından ibaret olan duruma “cemâlin aşkınlığı” veya “cemâlin celâli” (celâlü’l-cemâl) denir. Diğer bir yandan, Hakk’ın insana yaklaşması hususunda vesile olan cemâl, O’nun her şeyde ortaya çıkmasından meydana gelir. İslâm âlimleri, mutlak ve eşsiz güzelliğin Allah ve O’nun tecellîlerinden ibaret olduğunu vurgulayarak ilâhî ve beşerî muhabbeti de bu

bağlamda açıklama yolunu benimsemişlerdir. Gazzâlî, şekil ve sûret güzelliğini “bir şeyin, kendisine yakışan ve mümkün olan en yüksek güzellikte olmasıdır” diye tanımladıktan sonra mânevî ve ruhî güzelliklere de değinir. Her iki güzelliğin de sevgi sebebi olduğunu belirterek güzel olanın, sadece güzel olduğu için insan tarafından doğal olarak sevildiğini ifade eder. İnsanoğlu, maddî ve duysal güzellikleri beden gözüyle, mânevî ve rûhî güzellikleri ise kalp/can gözü ile algılar. Kemâl vasfına erişen insanlar için öncelikli olan mânevî güzelliktir. Husûsen gönül sahibi, ehli dil olanlar bunun büyük bir değer taşıdığına inanırlar.

Mevlüt İhsan kanaatten

Ayrı değil kabahatten

Mahrum etmez şefâatten

Habîbi nur-ı muhtar ya

Kulunkanâatehli olması gerektiğini, kul olarak bazı eksiklerinin olacağını ve Peygamberimiz’in şefâatini umduğunu bildiriyor.

Kıyamet gününde Allah’ın dilediği bazı kimselere lütfedeceği şefâat etme yetkisinin kullanılacak olan şefâati birkaç kısımda değerlendirmek mümkündür. Hz. Peygamber (s.a.v.)’e özgü olan, mahşer gününde bekleyişin ve o duruşun verdiği korkudan ötürü, bütün mahlûkatın ürpererek sarsıldığı anındaki büyük şefâattir. Âyetle geçen “Gecenin bir kısmında da uyanarak sana mahsus fazla bir ibâdet olmak üzere teheccüd namazı kıl ki, Rabb’in seni Makâm-ı Mahmûd’a ulaştırsın.” ifadesi, bu duruşun kıyamet günündeki insanların bir araya geleceği an olduğunu belirtmiştir. Bu durum, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in mü’minlere yönelik büyük şefâati olarak nitelendirilmektedir. Cennet ehlinin va’dedilen cennete girmeleri için olacak şefâatin yanı sıra, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in isyan etmiş ümmetinin azap yeri cehenneme girmemeleri için ettiği şefâat de önemlidir.

Ayrıca, mü’minlerin birbirlerine edecekleri şefâatin de birçok hadis ile desteklendiği ifade edilmektedir. İman ehli olup da amelleri eksik olanların, sırat köprüsünden yürümelerinin zor olduğu durumlarda Hz. Peygamber (s.a.v.)’in Allah’a duâ ve niyazda bulunarak ümmetine şefâat dilemesi söz konusudur. Öte yandan, iman sahibi tevhid ehlinden günahları sebebiyle cehennemi hak etmiş olanların cehennemden çıkarılmasıyla ilgili şefâat, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in onlar için Allah’a yaptığı duâ ile gerçekleşir. Bu şefâat, kişinin amellerine bağlı olarak sırat köprüsünden geçip geçemeyeceği konusunda etkili olabilir. Hayatlarında büyük günah işlememiş veya işlemiş olsalar bile Nasûh tevbesiyle dönen mü’minler, Allah’ın izniyle hiçbir azap görmeden cennete girebilirler. Ancak büyük günahlarda ısrar edenler ve Allah’a isyan edenler, cehenneme atıldıktan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)’in şefâati ile oradan çıkarılabilirler.

Âşık Mevlüt İhsanî Allah’a imanda kavi, din uğruna Allah yolunda giden ve bu uğurda canını bile ölmekte fedakârlıktan kaçmayanlara merhaba diyor:

Hepiniz müzeyyen yoktur bir gade

Kiminiz efendi kimiz beyzade

Hakk’ın rızasını edersiz eda

Din uğruna can verenler merhaba

Din kuvvetinin önemli bir güç olduğundan hareketle, Allah rızası için inancının gereğini yerine getirenlerin duâsının makbul, gönlünün hakikat incileriyle dolu olduğunu ve bilekleri bükülmez pehlivanlar gibi olduklarını beyân eder:

Hakîkatten nur doludur yüreğiz

Zül-celâle müstecâptır dileğiz

Bu cihanda büken olmaz bileğiz

Din direği pehlivanlar merhaba

Tarihî Miras: Taksim ve Davutpaşa Kışlaları

"Osmanlı ordusunun modernleşme süreçlerine ev sahipliği yapan bu iki yapıdan Taksim Kışlası 1940'ta yıkılıp Gezi Parkı'na dönüştürülmüş, Davutpaşa Kışlası ise çeşitli restorasyonlardan geçerek günümüze ulaşmayı başarmıştır.

Tarih, insanlığın ve milletlerin hafızasıdır. Bu sebeple, bilhassa milletlerin hayatında tarih bilgi ve şuuru çok önemli bir yer tutar. Tarih şuuru ya da tarih bilinci, tarihimizin en doğru şekilde bilinmesi demektir. İnsanların kendi tarihlerinde olup bitenleri anlayıp farkına varmasıdır. Her milletin bir geçmişi vardır ve bu geçmişi bilmek bizleri ileriye götürür. Aslında bir geçmişe sahip olduğumuzu bilmek tarih şuurudur. Tarih şuur; mensûbiyet duygusu, kimlik duygusudur. Bu şuur bir başka ifadeyle milletlerin hafızasında canlı tutmak, millî kültürle beslemek gerekir. Millî kültürün içinde dil, din, edebiyat, tarih, mânevî değerler, inanç dünyası, örf ve âdetler yer alır. Bizim kültürümüzde vatan millet sevgisi gibi değerler çok önemli bir yere sahiptir. Bu sebeptendir ki insanımıza çok iyi şekilde tarih şuurunu kazandırmak gereklidir. Böylece kendisine güven duygusu kazanan insanımız sosyal hayat içerisinde önemli başarılarla imza atarken vatan ve millete hizmet etmenin şuurunu da kazanmış olur. Toplumsal hafıza ise kimlik ve kültür ile alakalıdır. Kişilerin hafızaları ne kadar önemli ise toplumların hafızaları da o derece önem taşır. Toplumsal hafıza korunduğu takdirde toplum ayakta kalıp varlığını devam ettirecektir. Eğer ki, bir toplum, hafızasını kaybederse kimliğini kaybetmiş olur. Kimliğini kaybeden bir toplum ise varlığını yitirmiş olacaktır.

Bizim öncelikli vazifelerimizden birisi de kendi coğrafyamızda devraldığımız kültürel ve tarihî mirası gelecek kuşaklara en iyi şekilde aktarabilmektir. Maalesef son yıllarda Anadolu ve Anadolu dışındaki Selçuklu ve Osmanlı eserleri bazen bilinçli, bazen bilinçsiz, bazen de doğal âfet, savaş gibi sebeplerle yok olmaktadır. Bizlerin bu tarihî ve kültürel mirasımıza sahip çıkmamız gerekmektedir. İşte bu yok olmaya yüz tutan eserlerden biri tarihî Taksim Topçu Kışlası diğeri de Davut Paşa kışlasıdır.

"Tarih bilinci ve toplumsal hafızanın korunması millî varlığın sürdürülebilirliği için hayatî bir önem taşırken, Taksim Topçu Kışlası ve Davutpaşa Kışlası bu hafızayı gelecek kuşaklara aktaran en kıymetli mimarî miraslar arasında yer alır."

Taksim Topçu Kışlası

Taksim kışlası olarak da adlandırılan Beyoğlu'ndaki "Topçu Kışlası"nın yapımına 1803'te başlanmış ve kışlanın inşaatı 1806'da tamamlanmıştır. Taksim Kışlası III. Selim'in kurduğu Nizâm-ı Cedîd askerlerinin topçu kısmının yer-

leştirildiği yerdir. Bunun için de Topçu Kışlası olarak adlandırılır. Topçu Kışlası'nın mimarı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Fakat kışlayı yapan ustalar ve ustabaşı hakkında arşivde bazı bilgiler bulunmaktadır. Kışla inşaatının tamamlanmasından sonra III. Selim'in annesi Mihr-i Mah Şah-i Sultan kışla içerisine bir de cami yaptırmıştır. Bu cami 1808 yılında hizmete girmiştir. Camide gündeliği 30 akça ile hatip, 40 akça ile imam ile birlikte gündelikleri 3 ile 20 akça arasında değişen kayyum, müezzin, ferraş ve diğer görevliler ile birlikte 15 vazifeli hizmet vermiştir. Resim ve gravürlere baktığımız zaman bu caminin kışla ile bütüncül bir yapı arz ettiğini görebiliriz. Cami daha sonra yıkılmıştır. Bu cami kışla ile beraber mi, yoksa daha önce mi yıkılmış belli değildir. Kışladaki cami, 1920'li ve 1930'lu yıllarda oynanan futbol maçları sı-

rasında çekilmiş bir resimde gözükmemektedir. Bu açıdan caminin 1930'lu yıllara kadar varlığını sürdürdüğünü söyleyebiliriz.

Kışla, 1807 yılında çıkan Kabakçı Mustafa İsyanı sırasında tahrip edilmiştir. Uzun süre harap biçimde kalan kışla 1812, 1827 ve 1830 yıllarında birçok defa tamirat geçirmiştir. Kışlanın tamiri için 1841 ve 1842 yıllarında yeniden keşifler yapılarak tamire muhtaç yerlerin onarılmasına karar verilerek yapılmıştır. Kışlanın camisi ve minaresi, 1847 yılında meydana gelen şiddetli bir rüzgâr nedeni ile büyük hasar görmüştür. Bunun üzerine minare ile birlikte cami de tamir edilmiştir. Topçu kışlası 1851 yılından 1862 yılına kadar yeniden restore edilmiştir. Yine Sultan II. Abdülhamit tarafından 1880 ve 1893 yıllarında tamirat ve tadilat yapılmıştır.

Taksim'in tamamı meşrutiyet döneminde devletin parasızlık çekmesinden dolayı 1911 yılında satıldı. Bu satılanlardan birisi de Taksim Kışlası'dır. Kışla, 1916 yılında kışlaya ihtiyaç duyulduğu için geri alınmıştır. 1920 yılında da Ticaret ve Sanayi Şirket-i Osmaniye'sine devredilmiştir. Bu kışla alanı daha önce de ifade ettiğimiz gibi 1921'den sonra stadyum olarak da kullanılmıştır. Romanya ile yapılan ilk millî maç 26 Ekim 1923 tarihinde burada oynanmıştır. 29 Ekim 1923 tarihinde, işgalci güçlerin karması ile Fenerbahçe de burada bir maç yapmıştır.

1806 yılında kışla olarak yapılan ve tarihî süreçte birçok değişik amaç için kullanılan tarihî Taksim Topçu Kışlası, 1940 yılında İsmet İnönü'nün isteği ile dönemin İstanbul valisi Lütfi Kırdar tarafından yıkıldı. Konut, tiyatro ve sosyal etkinlik alanı yapılmak için yıkılan kışla alanına bunlardan hiçbirisi yapılmadı. Kışlanın yıkıldığı yerin bir kısmı park yapılarak bu parka "İnönü Gezi Parkı" ismi verildi. Daha sonra buranın ismi "Taksim Gezi Parkı" olarak değiştirildi.

Davud Paşa Kışlası

1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması sırasında yeniçeri kışlaları yıkıldığı için; Yeni ve modern tarzda kurulan ordu olan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye için devrin kışlaları tamir ve tadil edilmiş fakat kâfi gelmeyince Davud Paşa sahrasında, Rami Çiftliği'nde, Kasımpaşa semtinde, Maçka ve Tophane'de de yeni kışlalar yaptırılmıştır.

Davud Paşa Kışlası adını, II. Bâyezîd devrinin ünlü veziriazamlarından Koca Davud Paşa'ya nisbet edilen çayırda almıştır. İnşâsına 1826 yılında başlanan kışla 28 Mart 1827 tarihinde tamamlanmıştır. Bu kadar büyük bir binanın, bina emini Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın gayretleriyle bir yıl gibi çok kısa bir sürede bitirilmesi, o dönemin şartları göz önüne alınırsa fevkalâde önemlidir. Kışla ile birlikte binanın dört köşe-

sine kuleler ve padişahın ikameti için özel bir daire yaptırılmıştır. Kışla içinde ayrıca yollar ve su kanalları yapılmıştır. Kışlanın içine hamamda inşâ edilmiştir. Binanın sağlam olması için duvarların içine İzmit çubuğundan gizli hatıllar, binanın dört köşesindeki kulelerin üzerlerine de çelikten gönder mili yerleştirilmiştir. Padişahın ziyaretlerinde ikameti için yaptırılan ve altı tam, dört yarım sütun üzerine oturtulan özel bir daire bulunmaktadır. Pencereleler meşeden yapılmış olup etraflarına söveler konulmuştur. Kışlanın mermerden kapılarının her biri kemerli hatıllarla tahkim edilmiştir. Zaman zaman para darlığından kaynaklanan ödeme güçlükleri yüzünden yarım kalma tehlikesiyle karşılaşan kışla inşaatı, II. Mahmut'un kararlı tutumu ve kendi bütçesinden yaptığı malî yardımlar sayesinde bitirilebilmiştir.

Davud Paşa Kışlası çeşitli tarihlerde onarım görmüştür. İlk tamir 1830 yılı ocak ayında yapılmış, bir yıl sonra tekrar tadilat görmüştür. 1831 yılından sonra uzunca bir süre onarım görmeyen Davud Paşa Kışlası 1843'te tekrar tamirat görmüştür. 1849 yılında kışla civarındaki su çeşmelerden akıtılarak hizmete sunulmuş ve bina bu tarihlerde de kısmî onarımlar geçirmiştir. Kışla binası ile birlikte bazı ek binalara da ihtiyaç duyulduğundan eskiden kalma sarayın taş ve ahşap daireleri onarılmış ve süvari birliklerinin atları için de iki ahır yaptırılmıştır.

Kışla 1890-91 yılından itibaren hava gazı ile aydınlatılmaya başlanmış, buradaki askerler için II. Abdülhamit zamanında bir de fırın yaptırılmıştır. Eski Edirne yolu kenarında olan bu ek tesis hâlen fırın olarak kullanılmaktadır. XX. yüzyıl başlarında metruk hâlde bulunan Davud Paşa Kışlası'na Balkan Harbi'nde geçici olarak muhacirler yerleştirilmiştir. Cumhuriyet döneminde 1926-1930 yılları arasında restore edilen kışla yine askerî amaçla kullanılmıştır. Kullanılmaya da devam edilmektedir.

Edremitli Mürîdzâde Mustafa Aczî Efendi

"Eserinde nefsin terbiyesi, vahdet-i vücûd ve aşkın kılavuzluğu üzerinde duran Aczî Efendi, dünyevî hırsları terk edip ilâhî rızaya ulaşmak isteyenlere Kur'ânî ve Nebvî ilkeler doğrultusunda bir gönül ufku sunmuştur."

Mustafa Aczî Efendi, Marmara'nın inci şehirlerden biri olan Balıkesir'in birçok mânevî önderinden biridir. Dîvân sahibi bir mürşid-i kâmil olan Mustafa Aczî Efendi, bu eserinde insanın anlam arayışına vahyin rengi ile tezyin edilmiş cevaplar veren bir gönül eridir. Bu çalışmada Aczî Efendi'nin Dîvân'ında dünya ve âhiret dengesi üzerine inşâ edilmiş hayatın sırrını çözmeye yönelik fikir dünyası genel çerçevesi ile dile getirilecektir.

Mustafa Aczî Efendi ve Dîvân'ı

Asıl adı "Mustafa" olan bu zât, kaynaklarda "Mürîdoğlu Mustafa Aczî Ağa", "Aczî Ağa", "Mürîdzâde Mustafa Aczî Ağa", "Şeyh Aczî Mustafa Efendi" ve "Edremitli Mürîdzâde Mustafa Aczî Ağa" gibi farklı şekillerde zikredilmektedir. 1805'te Edremit'te dünyaya gelen Aczî Efendi'nin ailesi "Mürîdzâde" olarak tanınmaktadır. Ailesi Edremit Voyvodası görevi ile iş-tigal etiği, babası Hacı Mehmed Ağa'nın (ö. 1235/1820) da bu görevi ifa ile ömür geçirdiği nakledilmiştir. Ailesiyle ilgili bu bilgilerin dışında bilgi bulunmamaktadır.

İlk tahsilini Edremit'te tamamlayıp babasının görevini sürdürdüğü nakledilen Mustafa Aczî Efendi'nin ümmî olduğu yönünde bazı kayıtlara da rastlanmaktadır. Aczî, bir süre sonra Midilli'ye gitmiş ve Kâdirî Şeyhi Bayramiçli Dombayzâde Ali Efendi'ye (öl. ?) intisap ederek ondan Kâdiriyye icâzeti almıştır. Üstadı ile İstanbul'a giden Aczî, bir yıl sonra memleketine dönmüş ve bir süre münzevî bir hayat yaşamıştır. Memleketinde Nahiye Müdürlüğü yapan Mustafa Efendi, Halvetiyye icâzetini ise Kuşadalı İbrâhîm-i Halvetî'den (ö. 1262/1846) almıştır. Babasından maddî olarak kendisine intikal eden bir şey olmadığı için zaman zaman sıkıntılı günler geçiren Aczî Efendi, 1282/1866'da vefat etmiş ve Edremit Karayer'de defnedilmiştir.

Aczî Efendi'nin Dîvân'ında 203 gazel, 1 müstezat, 18 murabba, 1 muhammes, 3 müseddes,

"Mustafa Aczî Efendi, sade bir dille kaleme aldığı Dîvân'ında tasavvufî derinliği ön plâna çıkararak insanın yaratılış gayesini ve hakikat arayışını işlemiştir."

1 mesnevî, 12 koşma, 1 kısa risâle ve 2 şerh, ayrıca 116 beyitlik mesnevî de bulunmaktadır. Şiirlerini sanat endişesinden uzak ve okuyucuya mesaj vermek için kaleme aldığı anlaşılan Aczî Efendi'nin dili de oldukça sadedir. Dîvân'da yaratılış, dünyanın geçiciliği, zikir, vahdet sırrı, tefekkür, Hakk'ı anmak, âhireti önceleyerek hayat sürmek ve anlam arayışında mânevî bir yolculuğa çıkan kimselere verilen öğütler gibi birçok konu işlenmiştir. Aczî Efendi'nin Dîvân'ı 19. yüzyılın dîvân edebiyatının mecaz kullanımı, atasözleri ve deyişlere yer vermek ve bedii endişeden uzak olmak gibi sahip olduğu özellikleri yansıtması bakımından da önemli bir çalışmadır.

Aczî Efendi, şiirlerinde ilk olarak "Âkif" mahlâsını kullanmıştır. Üstâdı Ali Efendi'nin tavsiyesi ile mahlâsını "Aczî" olarak değiştirmiş, bu değişikliğin ardından Dîvân'ını kaleme aldığı için eserinde sadece "Aczî" mahlâsı ile okuyucusunun karşısına çıkmıştır. Dîvân'ında meşhur sûfî Niyâzî-i Mısırî'nin (ö. 1105/1694) bir gazelini şerh ettiği de görülen Aczî Efendi'nin bu Dîvân'ı, dîvân şiirinin tasavvufî şiir anlayışına başarıyla uygulandığı, özellikle gazellerinin tasavvuf yolunda hizmet için kullanıp bunda da başarılı olunan bir dîvân olarak değerlendirilmiştir.

Aczî Efendi'nin Dîvân'ında Gönül Ufku

Aczî Efendi'nin Dîvân'ının önemli bir özelliği orta hacimli bir dîvân olmasına rağmen tasavvufî meseleleri yoğun bir şekilde bünyesinde barındırmasıdır. Aczî Efendi, eserinde

hakikat arayışı, nefis mücadelesi, zikir, tefekkür, yaratılış seyri, dünya, kalp gözünün açılması, basîret, aşk, melâmet, mürşid-i kâmil, kenz sırrı, elest bezmi, velâyet, zühd, ubûdiyyet, insân-ı kâmil, kesret, vahdet ve seyrüsülûk gibi birçok konuyu işlemiştir. Aczî Efendi'nin Dîvân'ında yoğun bir şekilde üzerinde durduğu ilk konu insanın anlam arayışı, bir başka deyişle hakikat yolcusu olması gerektiği başlığıdır. Aczî Efendi'ye göre bu cihana gelmekten asıl maksat aşk ile yaratılmışlara bakıp Hakk'ı bulmaktır: *"Hakk'ı bilmektir cihana gelmekten maksad-ı asıl/Aşk ile imkânı seyret Hakk'ı iste Acziyâ."* Ona göre her şeyi yaratan Yaratıcı bilinmeyi istemiş ve âlemi var etmiştir. İnsana düşen, gaflet perdelarını yırtıp özündeki cevhere dönerek içerisinde bulunduğu âlemi temâşâ etmesi ve basîret gözüyle Hakk'ı bulması ve bilmesidir: *"Men aref sırrına er ko gafleti sen sana gel/Âleme teşrîf ile maksûd budur irfân budur."* Varlık iddiasından yani nefsinin tasallutlarından kurtulamayan kimsenin varlık sırrını çözemeyeceğini belirten Aczî Efendi'ye göre insan nefsiyle birlikte irfan meydanında mesafe kat edemez: *"Yok olmayan Aczî ne bilir kenz-i vücûdu/Varlıkta kişi sâhib-i vîcdân olabilmaz."*

Aczî Efendi, bütün bu dünyevî ve uhrevî güzellikleri elde etmenin önündeki engel olarak nefsi

görür. Kin, gadap ve diğer kötü huyların merkezi olan nefsin arındırılmasını, ona uymadan, ruhun kılavuzluğunda Hakk'a yakınlık elde edilmesini mânevî seyrin ana mevzuu kabul eder: *"Uyma nefse Aczî olma mukârin/Tezkiye kıl sôndür kîn-i gadab-ı nârin."* Kötü sıfatları terk edip güzel huylarla bezeninceye kadar nefsin peşinin bırakılmamasını tavsiye eden Aczî Efendi'ye göre, kişi nefsinin kötü isteklerini terk ettiğinde yaratılış gayesini hatırlayacak ve şeytanın içerdeki casusu durumunda olan nefsin kendisini aldatmasına izin vermeyecektir: *"Nefsini tezkiye kıl gel sen seni bil gayri ko/Pendini tut Aczî'nin şeytana olma hîş bâbâ."* O, ölmeden önce ölmek sırrını tecrübe edebilmenin irâdî ölüm dediği nefsin muhâlefetini kırmaya bağlı olduğunu ve ancak bu şekilde Hakk'ın gönle tecellîsinin söz konusu olabileceğini savunur: *"Nefsini ile hisâb kable'l-hisâb gâfil-i mebâş/Ermeye mevt-i irâdî sırrına eyle şenâb."*

Aczî Efendi'nin Dîvân'ında üzerinde en çok durduğu konulardan bir diğeri aşktır. Aczî Efendi, Hakk'ı bulmak, O'na ermek ve mü'mince bir bakış açısı ile hayatın anlamını bulmak için yolun başında aşkın ipine tutunmayı gerektiği kanaatinin paylaşıdır. Ardından da Hakk'a vâsil olanların aşkın erdirici tesiri ile hedeflerine vardıklarını belirterek mânevî seyrin sonunda da aşkın kı-

lavuzluğunun önemli olduğunu hatırlatır. Yine o, aşkın alâmetleri üzerinde durur ve ilk olarak âşîğın mâsivâyı terk eden kimse olduğu tanımını yapar. Gönlünü Hakk'ın dışındaki her şeyden temizleyen kimsenin Hakk'a vuslat için aşkı kılavuz edinerek O'na ulaşmak için mesafe kat ettiğini anlatan Aczî Efendi, Hakk'ın muhabbetine aşk yurdunun misafiri olarak varılacağını, bu muhabbetle benlik duvarının yıkılarak Hakk'ın rızasının elde edileceğini savunur. O, âşîğın zikrinin de fikrinin de Hak olması gerektiğini aktararak âşîğın bir başka özelliğine dikkat çeker. Aczî Efendi'nin beyanına göre âşık, sabah akşam Hakk'ı yâd ederek O'nun kişiye lütfettiği varlık sırrını kendi şahsını tanıyarak âşık varlık âlemine dalan kimsedir.

Aczî Efendi'nin tasavvufî düşüncesinin merkezinde varlık tasavvuru ve bu tasavvurun neticesinde tecrübe ettiği vahdet düşüncesi vardır. Aczî Efendi'ye göre Hakk'ın dışındaki her şey gölge varlık mesabesindedir ve O'nun tecellîlerinin yoğunluğu nedeniyle varlık âleminde kesret/çokluk algısı söz konusudur. Bir mürşid-i kâmilin kılavuzluğunda, ihlâs ile yapılan ve aşkın tesiri ile gerçekleştirilen seyrüsülûk neticesinde Hakk'ın varlığının dışında hiçbir şeyin varlığının olmadığına anlaşılabileceğini belirten Aczî Efendi, bu hakîkati tecrübe etmek için her türlü kayıdan kurtulmak gerektiğini söyler: *"Halâs et kayd kesretinden bu cânı/Bula vahdet elinde âşîyânı."* Tefekkür, tezekkür, az yemek, az uyumak, az konuşmak ve halvet uygulamalarıyla kesrette vahdeti fark etmeyi nihâî hedef olarak takdim eden Mustafa Efendi, bu uygulamaların da bir nihayetin olması gerektiğini, en kısa zamanda ve etkili bir şekilde hakikat perdelerini aralamanın gereğini vurgular: *"Merd isen meydâna gel kesrette vahdet bula gör/Zen gibi halvette dâim olma tâğût-i buyût."* İrfan mektebine mensup olup vahdet tecrübesini yaşayarak kesret âleminin kibir sarhoşluğundan kurtulmak gerektiğini, *"Bu kesret âleminde mest-i mağrûr*

kalma ey Aczî/Yürü var bezm-i irfân içre vahdet cür'âsın cûş et" beytinde dile getiren Aczî Efendi, fâil-i hakîkî olarak Hakk'ı kabul ettiği için bu neticeye ulaştığını sıklıkla tekrarlar. Ona göre insan, vücûd mülküne tevâhîdi telkin ede ede "Kün" emrinin kâinatı yokluktan varlık sahnesine çıkarışını tecrübe eder:

Mevc-i kesret nöbeti hep bahr-i vahdetten gelir

Âlem-i imkâna her vâh vâhidiyyetten gelir

Arsa-i mülk-i vücûda nefy-i isbât cengine

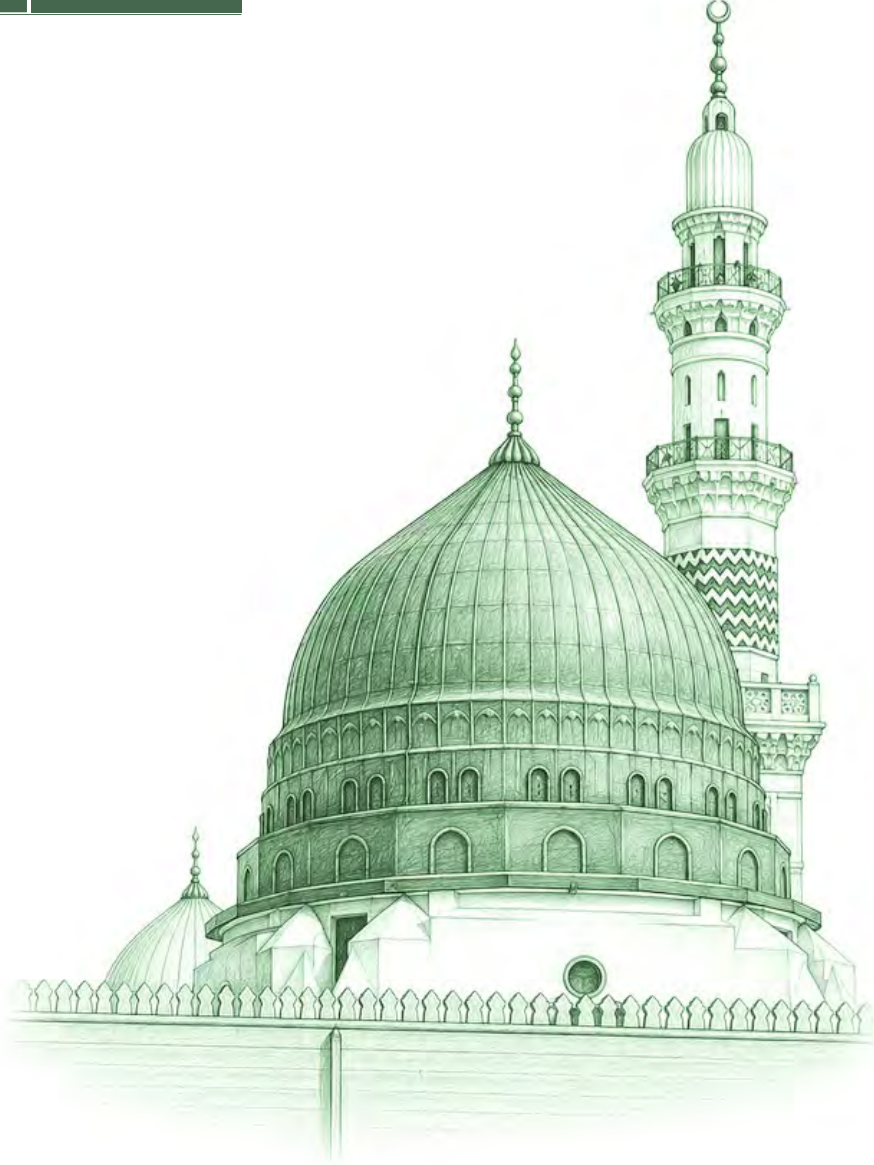
Kâf-ı nûnun askeri ordu-yı kudretten gelir.

Sonuç

Aczî Efendi, Dîvân'ından yapılan bu nakillerin dışında o eserinde, dünyaya değer vermemek, ubûdiyyet, seher vakitlerini ihyâ etmek, melâmî tavrın temsilcisi olmak, mâsivâyı terk etmek, gönlü nurlandırmak, mürşid-i kâmile bende olmak, zühd düzeyinde kalmayıp aşk platformunda mesafe kat etmek, Hakk'ın âlemle münasebetini basîret gözüyle seyre dalmak, fenâ-ender-fenâ, tecrîd, tefrîd, zât-ı ef'âl, sıfât ve isim, deveran, zevk-şevk, semâ, esmâ ilmi, huzur-teslimiyet, nefy ü isbât, gurbet, hayret, mahv, ağyâr, elest bezmi ve taayyün gibi birçok konuya da değinmiştir. Aczî Efendi, gündeme getirdiği bu konularla hayatın sırrını çözmek ve böylece hayatın anlamına dair Kur'ânî ve Nebvî bir bakış elde etmek isteyenlere sahip olmaları gereken bir gönül ufku sunmuştur. Anlaşıldığı kadarıyla onun gönül ufkunda Hakk'a lâîkîyla kul olmak için Hz. Peygamber (s.a.v.)'i adım adım takip etmek ve varlığa dair hakikat perdelerini aralamak için nefse galebe çalıp ruhun zihne ve kalbe hâkim olmasını sağlamak hedefleri yer almaktadır.

Dipnot

* Dr. FâtiH ÇINAR, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi. Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Sufl Şairlerin Şiirlerinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Ömrüne Yemin Edilmesi

"Kur'ân-ı Kerim'deki "le 'amruke" ifadesiyle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ömrüne yemin edilmesi, sūfî şairler tarafından O'nun ilâhî katındaki yüce makamının, fazîletinin ve varlığın kaynağı olan hakîkatinin bir simgesi olarak işlenmiştir."

Hicr Sûresi'nin 72. âyetinde geçen ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ömrüne yemin anlamı taşıyan "Le 'amruke" ifadesi sûfi şairlerin eserlerinde sıklıkla zikredilmekte; sûfi şairler tarafından yazılmış na't-ı şeriflerde zikredilen övgü unsurlarının başında gelmektedir. Bu bağlamda ilk zikredilecek örnek Hoca Ahmed Yesevî'nin (öl. 562/1166) "le 'amruke" ifadesini Hz. Peygamber (s.a.v.)'in başında bir taç gibi betimlediği "Koydu O'nun başı üzre le 'amruke tâc" beyitidir. Benzer şekilde Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin (öl. 672/1273) "Yücelik tuğran ömrüne andolsundur." şeklinde kaydettiği dize bu bağlamda mütâlâa edilmelidir. Bilindiği üzere taç ve tuğra, padişahlığı simgeleyen özel işaretlerdir. Dolayısıyla her iki sûfi de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in "le 'amruke" tâcı ve tuğrası ile Cenâb-ı Hakk'a işaret eden yüceliğini anlatmaktadır. Bu yaratılana edilen yemini yaratan şeklinde yorumlayan tefsirlerle örtüşen bir yaklaşım olarak kaydedilmelidir. Zîrâ Mesnevî şâirlerinden Ahmed Avni Konuk'a göre de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ömrüne yemin edilmekle Hakk'ın hayat ve bekâsına işaret edilmiştir. Çünkü yemin ancak Hakk'ın Zât'ı ve hayatına yakışabilir. Hakk'a halife olmakla ise Hz. Peygamber, (s.a.v.) ilâhî isim ve sıfatlar vesilesiyle Cenâb-ı Hakk'ın Zât'ına mazhar olduğu için ömrüne yemin edilmiştir.

Hacı Bayram-ı Velî'nin müridlerinden Şeyhî'ye (öl. 832/1429'dan sonra) göre ise Cenâb-ı Allah, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ömrüne Kur'ân'da yemin ettiği için ve O'nu öven başka ifadeler kullandığı için şairler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i methetme işine cesaret edememektedirler:

*Ey fahr-i halk kimde ola zehre medhine
Çün Hak dedi le 'amruke levlâke ve'd-duhâ*

Sûfi şairlerden Şemseddîn-i Sivasî'ye (öl. 1006/1597) göre Hz. Peygamber (s.a.v.)'in öm-

"Ahmet Yesevî'den Şeyh Galib'e kadar pek çok sûfi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ömrüne ant içilmesini O'na bahşedilmiş ilâhî bir taç ve tuğra kabul ederek şiirlerinde en yüksek övgü unsuru kıldılar."

rüne yemin edilmesi onun şerefini ifade ettiği gibi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ümmeti için de bir şeref kaynağıdır. Bu ümmet Hak katındaki kıymetini bilmek isterse "le 'amruke" âyetini okumalı ve anlamalıdır:

*Nezd-i Hak'da kadrini bilmek dilersen ümmetâ
Gel le 'amruk âyetin oku ne hoş tahrîr eder*

Sûfi müelliflerden İsmail Hakkı Bursevî'nin (öl. 1137/1725) Kur'ân'daki yeminleri menfaat ve fazileti merkeze alarak ikiye ayırması özgün bir yaklaşımdır. Allah incir ve zeytin gibi şeylere insanların menfaatine olduğu için yemin ederken Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ömrüne fazîletinden dolayı yemin etmektedir. Kanâatimizce burada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in varlığının da maslahat ve menfaatten de uzak olmadığıdır. Zîrâ Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vazifelerinden olan tezkîr ve bu vazifeyi müzekkîr olarak îfâ etmesi mü'minler için menfaat kaynağıdır.

Şiirlerinin üçte birini na't-ı şeriflere ayıran, bundan dolayı da "na't-gû" olarak anılan sûfi şair Yahyâ Nazîm (öl. 1139/1727) ise elli bir beytinde bu âyeti iktibas etmektedir. Bu beyitlerde Nazîm, genellikle müfessir ve sûfilerle aynı görüşü paylaşmakta olup bir tanesi diğerlerinden ayrılmaktadır:

*Hak mazhar-ı tecellî-i zât eylemiş seni
Ey âyet-i le 'amruk ü levlâke mâ-sadak*

Şair, "le 'amruke" ifadesini iktibas ettiği diğer beyitlerden farklı olarak mezkûr beyitte Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tecelli-i zât olması ile ömrüne yemin edilmesini bir arada zikretmektedir. Sûfîlere göre bu tecellî, aynı zamanda ilk tecellî olup Hakk'ın bilinmesi ve diğer varlıkların sebebidir. Bundan dolayı olsa gerek ki Nazîm, "Penâh-ı 'âlem ü âdem şeh-i le 'amrük-tâc" dizisinde ömrüne yemin edilmekle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in âlem ve âdemin penâhı olduğunu ifade etmektedir. Hatta öyle ki, Nazîm'e göre Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ömrüne yemin edilmesi, yaratılıştan önce gerçekleşmiştir. Dolayısıyla şaire göre yemine muhatap olan, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tarihî şahsiyeti ve şehâdet âlemindeki varlığı değil hakîkati ve gayb âlemindeki nurudur:

Vücûda gelmeden ketm-i 'ademden 'âlem ü eflâk

Sen olmuşdun le 'amrük hil'atiyle mazhar-ı levlâk

18. yüzyıl Mevlevî şairlerinden Şeyh Gâlip (öl. 1213/1799) ise bu âyetle istişhad ederek Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Allah katındaki değerine, ayrıca hem insanlar hem de peygamberler arasındaki öncülüğüne işaret etmektedir. Buna göre Hz. Peygamber (s.a.v.)'in üstünlük vasıflarının kaynağı ömrüne yemin edilerek ilâhî nusretle desteklenmesi ve insanlığın hidâyeti için peygamber olarak gönderilmesidir:

Sultân-ı rusûl şâh-ı mümeccedsin efendim

Bî-çârelerle devlet-i sermedsin efendim

Dîvân-ı ilâhîde ser-âmedsin efendim

Menşûr-i "le 'amrük"le müeyyedsin efendim

Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammed'sin efendim

Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

Dipnot

* *Dr. Hamit DEMİR, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

İlgaz Dağları

Bir sevdasın ta şuramda,
Düşümde İlgaz dağları,
Hışış suyu mataramda,
Aşımda İlgaz dağları...

Eteğinde düştüm aşka,
Doruğunda erdim köşke,
Her mevsimi başka başka
Kışımda İlgaz dağları...

Duldasında hiç kalmaz gam,
Dayanamam ayrı kalsam,
Ne zaman uykuya dalsam
Düşümde İlgaz dağları

Sen bendesin, ben de sende,
Bir şarkıda, bir desende,
Gurbet yoluna düşende,
Peşimde İlgaz dağları...

Celil'in kalbinde atar,
Selâm olsun katar katar,
Ben gidince nöbet tutar,
Başımda İlgaz dağları...

Halil GÖKKAYA

Anne Babamdan Öğretmenime İlginç Sorular

"Eğitimci-yazarlar M. Emin Karabacak ve Merve Sultan Karabacak'ın kaleme aldığı eser, velilerden gelen sorular ışığında günümüz dijital çağında çocuk yetiştirmenin ve doğru ebeveyn tutumlarının yollarını gösteriyor."

Günümüz dünyasında çocuk yetiştirmek, geçmiş dönemlere kıyasla daha farklı ve dinamik bir yaklaşım gerektiriyor. Teknolojinin, dijital medyanın ve hızlı değişimin şekillendirdiği bu yeni çağda; çocuklarımız bizden farklı bir dille iletişim kuruyor, bilgiyi ve ilgiyi bu yeni dünyanın olanaklarıyla talep ediyorlar. Anne babaların sıklıkla düştüğü en büyük yanılgı ise kendi çocukluk şartlarıyla günümüz gerçeklerini kıyaslamak oluyor.

Haz. Ali Efendimiz'in; "Evlâdınızı bulduğunuz zamandan başka bir zaman için tâlim ve terbiye ediniz. Çünkü onlar sizin zamanınızdan başka bir zaman için halk olunmuşlardır." tespiti, tam da bu dijital dönemin ebeveynlik kodlarına ışık tutuyor.

Eğitimci-Yazarlar M. Emin Karabacak ve Merve ve Sultan Karabacak, okul okumaları, seminerler, imza günleri, sosyal medya etkileşimleri ve aile sohbetlerinde velilerden aldıkları binlerce soruyu titizlikle süzerek bu eseri ortaya çıkardılar. Velilerin "Hocam, kitaplarınızda âdetâ bizim evimizi, bizim sorunlarımızı anlatmışsınız!" geri bildirimlerinden yola çıkan yazarlar, aslında hiçbir ebeveynin bu yolculukta yalnız olmadığını gözler önüne seriyor.

"En iyi öğrendiğim an, soru sorduğum andır." felsefesinden hareketle hazırlanan kitap, anne babaların ve öğretmenlerin günlük hayatta en çok bocaladığı konuları iki ana temada topluyor:

1. Çocuk Eğitimi ile İlgili Sorular

Çocuğun duygusal, sosyal ve ahlâkî gelişimini merkeze alan bu bölümde; evde sorumluluk bilincinin kazandırılması ve okulda geliştirilmesi, öz güven eksikliği ve kozasından çıkamayan çocuklara yaklaşım modelleri, ekran, telefon ve tablet bağımlılığı karşısında doğru ebeveyn tutumları, çocuklarla geçireceğimiz "kaliteli zamanın" niteliği ve püf noktaları, sinirli anne babaların öz eleştiri yapabilmesi ve kriz anı yönetimi ve yalan söyleme, oruca alıştırma (tekne orucu) ve aile içi sağlıklı iletişim dilinin inşâsı gibi pek çok temel konu ele alınıyor.

"Teorik terimler yerine sahadan elde edilen canlı sorunlara odaklanan kitap; çocuk eğitimi ve akademik başarı temalarında anne babalar ile öğretmenler için başucu rehberi niteliği taşıyor."

2. Okul Başarısı ile İlgili Sorular

Çocuğun akademik yolculuğunu destekleyen ve okul-aile iş birliğini güçlendiren bu bölümde ise; zihinsel gelişimi destekleyen sabah kahvaltısından fiziksel gelişimi besleyen akşam yemeklerine beslenmenin başarıya etkisi, sınav kaygısını azaltmada ve ders çalışma isteksizliğini (atâleti) kırmada anne babaya düşen roller, okuldan dönen çocuğun oyun ve ders dengesini ayarlaması, harçlık kullanımı üzerinden ekonomi ve paylaşma bilincinin kazandırılması ile anne babaların duâlarının/bedduâlarının çocukların geleceği üzerindeki etkisi ve yaz tatilinin verimli değerlendirilmesi işleniyor.

Her anne babanın rahatlıkla okuyup hayatına tatbik edebileceği son derece duru bir üsluba sahip olan kitapta teorik ve karmaşık pedagojik terimler yerine; doğrudan sahada, seminerlerde ve evlerde karşılaşılan canlı sorunlar ve güncel çözümler yer almaktadır. Kitap, geleceğimizin teminatı olan çocukları anlamak, onların dünyasına doğru kanallardan ulaşmak ve anne babalara bu zorlu süreçte bir nebze olsun rehberlik edebilmek amacıyla hazırlanmıştır.

Seminerlere katılma imkânı bulamayan tüm veliler ve çocuk psikolojisine ilgi duyan öğretmenler için Anne Babamdan Öğretmenime İlginç Sorular, kütüphanelerde başköşede yer alması gereken tam bir kılavuz eser niteliğinde.

Ensar Yayın Grubu

Tel: 0212 577 66 68

Sâlihler Sohbeti Şifâdır

"İnsanın kalbi dünya telâşı ve günahlarla kararmaya meyyal olup bunun şifâsı zikirde, sâlih insanların sohbetinde ve samîmî yazarların eserlerinde gizlidir."

Kalp sürekli değişen, etkilenen ve hâlden hâle giren bir varlıktır. Müsbet ya da menfî olarak insanlar sürekli bir şeylerden etkilendirler. Meselâ, insan sürekli tartışma yapan ve birbirlerine lâf yetiştiren kavgacı kimselerin katıldığı televizyon programlarını izlese, farkında olmadan kalbi kararır. Sosyal medyada ahkâm kesenleri, takipçi yarışına girenleri, beğeni telâşına kapılanları takip etse, farkında olmadan nefsanî akımlara kapılır.

İnsanın kalbi sürekli taşlaşma ve kararma tehlikesi altındadır. Yalan, gıybet, gaflet, sû-i niyet ve türlü günahlarla kalp iyice hasta olur. Bunun şifâsı zikretmek yani Allah'ı hatırlamaktır. "Zikr eylesen de şükr eylesen de/Fikr eylesen de yârin unutmâ" diyen Osman Hulûsi Efendi Hazretleri ne kadar güzel söylemiştir.

Sâlihler Sohbeti

Kur'ân-ı Kerim'i ve hadis-i şerifleri okuyup öğrenmek ve anlamları ile amel etmek her Müslümanın birinci vazifesidir. Bunun yanı sıra bir de sâdiklarla beraber olmak ve iyilerle hemhâl olmaya çalışmak da güzel amellerdendir. Siz hangi dünya ile meşgul olursanız yavaş yavaş o dünyanın içine dalarsınız. İyiliklerin, faziletlerin, takvânın, ihlâsın dünyasına girmek istiyorsanız tavsiye ederim sâlih insanlarla bir şekilde tanışın. Çünkü hâl, insandan insana transfer olan bir olgudur.

Fakat sâlihler sohbetini her zaman bulmak mümkün olmasa gerektir. İnsanlar her gün bir miktar dini istismar etmeyen, ihlâslı, samîmî kimselerin yazılarını okumuş olsalar, bir müddet sonra o samîmiyetin yansımalarını kendilerinde müşâhede ederler. Ne var ki, nefis kimseyi beğenmemekte, basit görmekte ve sâlihler sözünün ilaç olduğunu bir türlü idrak edememektedir.

Ruhsuz insanlar hangi kavrama el atmışlarsa o kavramı batırmışlardır. Meselâ, ilmi bir bilgi yığını zannetmişler, "âlim"i de o bilgi yığınının sahip olan kimse olarak kabul etmişlerdir. Oysa ilim Allahu Teâlâ'ya götüren bilgidir. Sadece dinî

"İlmi dūnyevî menfaatlerden uzak tutan ve karşılığını yalnızca Allah'tan bekleyen âhiret âlimleri, hikmetli sözleri ve ihlâslı tebliğleriyle topluma kılâvuzluk ederler."

ilimler değil bütün ilimler insanın Allahu Teâlâ'yı tanınmasına vesile olur. Yeter ki, o ilmi fitrat üzere tâlim edelim.

Âhiret Âlimleri

Büyük âlim İmam-ı Gazâlî alt üst oluyor. Âhiret âlimleri, dünyalığa, mala, mevkie kıymet vermeyen, ilim ile dünyalık elde etmeye çalışmayan, âhireti dünyaya tercih eden, ilmiyle amel eden, işi sözüne uyan, ibâdet ve tâate teşvik eden, ilmi âhiretine faydalı olan tevazû sahibi kimselerdir. İmam-ı Gazâlî'ye göre âhiret âlimlerinin alâmetleri ise şunlardır: Haşyet/Allah korkusu, tevazu/alçak gönüllülük, güzel ahlak ve zühd/dünyaya rağbet etmemek.

Hikmetli söz söyleyenler de işte bu vasıflara sahip âhiret âlimleridir. Bakara Sûresi, 269 âyet-i kerimede şöyle buyrulur: *"O, dilediğine hikmeti verir ve kime hikmet verilirse o kimse birçok hayra nâil olmuş demektir. Bunu ise ancak derin kavrayış sahibi olanlar düşünüp anlarlar."*

Bu âyette dikkat çeken bir şey vardır ki, o da hikmetin kazanılan değil verilen bir şey olduğudur. Oysaki insanlar uzun araştırmalarla bir şey elde ettiğini sanmaktadır. Nice ömrünü araştırmalara veren insan ihlâslı olmadığından ona hikmet verilmemiştir. Evet, âyette; "Çok araştırma yapanlara verilir." buyurulmuyor; "Dilediğine verir." buyuruluyor.

Âyette hikmet verilen kişilere büyük hayır verildiği bildirilmiştir. Şu durumda hikmetsiz bir bilgi, hayırlı olmadığı için insanları felâkete götürür. İlmin şehveti, makamın şehveti, şöhretin şehveti

ve unvanın şehveti de birleşince kişi hevâsına tapar, hikmetin değil şeytanın fısıldadığı süslü sözlerin mazharı olur. Şeytan insanı iddiasından yakalar. Hikmet hiçbir iddiası olmayan sâlih kişilerde konaklar.

Ücret İstemezler

Onların bir vasfı da ücreti Allah'tan istemeleridir. Allahu Teâlâ'nın güzel kabiliyetler verdiği, ilim sahibi birçok kimse işi kitap pazarlamaya ve dünyevî menfaate tahvil ederken Üstad Necip Fazıl'ın "Sadece Allah'ın rızasındalar." diyerek tarif ettiği gönül erleri de vardır. Yüce Allah Kalem Sûresi'nin, 46. âyetinde; *"Yoksa sen onlardan bir ücret istiyorsun da ağır bir borç altında mı kalıyorlar?"* buyurarak bu konuya dikkat çekmiştir.

Bu âyette Peygamber Efendimiz'in İslâm'ı tebliğ etmek karşılığında hiçbir ücret istemediğine dikkat çekilmiştir. Diğer bütün peygamberler gibi Peygamber Efendimiz de yaptığı tebliğini sırf Allah rızası için yapmış ve -hâşâ- hiçbir zaman dünyevî bir menfaat peşinde olmamıştır. Zaman zaman kendisine bu nurlu yoldan vazgeçmesi karşılığında dünyevî birtakım imkânlar vaat edildiğinde, bütün bunlara gözünün ucuyla dahi bakmamıştır. Bırakın başkalarından bir şey iste-

meyi, elinde avucunda ne varsa dinin ve insanlığın ihyası için ihtiyaç sahiplerine dağıtmıştır.

İslâm tarihinde nice hocalarımız, âlimlerimiz, müşidlerimiz bu anlayışla evlerinde sıcak çorbaları bile olmadığı halde İslâm'ı karşılıksız tebliğ etmişler; hatta birçokları tedris vazifelerinin karşılığı olarak bile para almamışlar; kıt kanaat geçinmek durumunda kaldıkları halde İslâm'ın nurunu yayma hedefinden sapmamışlardır.

Bu halis kalpli insanlar yaptıklarının karşılığını sadece Yüce Allah'tan beklemişlerdir. Abdülbaki Gölpınarlı'nın anlattığına göre; "Borçlu olarak ölen Mevlânâ'nın evinde çok defa yemek bulunmazdı ve o, bundan hiç de şikâyetçi değildi. Zaten evi aynı zamanda medreseydi ve Şems, Mevlânâ'nın evlatlığı Kimya'yı aldığı zaman bu bir göz yerin bir kısmı bölünerek yeni evlilere verilmişti."

Gönüllülük Esastır

Gerçek anlamda bir tebliğ ancak sevabı Yüce Allah'tan umularak yapılan bir tebliğdir. Bu yüzden dini başkalarına anlatan insanların, maddî beklentilerinin olmaması gerekir. Tebliğ ancak bu şekilde yapılırsa başarıya ulaşabilir. Modern

çağ her ne kadar bir ölçüde profesyonelleşmeyi gerektirse de tebliğ adına bir şeyler yapmak isteyen cemaatlerin mutlaka bu işten kazanç ummayan gönüllü bir kadrosunun bulunması gerekir. Bir yerde hizmet edilmek isteniyorsa, hizmet ancak bu insanlar ile yapılabilir.

Karşılığı yalnızca Yüce Allah'tan beklenerek yapılan bir tebliğ hedefe tam isabet eden bir ok gibidir. Birilerinden karşılık umularak yapılan çalışmalar ise bereketsiz kalmaya mahkûm olurlar. Bu bakımdan tebliğde "samîmiyet" çok önemlidir. Bugün dinamik ve hayat dolu İslâm tebliğcilerine eskisinden çok daha fazla ihtiyacımız var. Ki, onlar hiçbir ücret beklemeden mükâfatını sadece Yüce Allah'tan umarak tebliğde bulunurlar.

Onların bu samîmî hâlleri, melekleri imrendirdiği gibi âhiretteki sonsuz mükâfatları da kendilerine celbeder. Gözlerini Rızâ-yı Bârî'ye diken bu kimseler, tıpkı peygamberler ve onların sâdik takipçileri gibi ihlâs ve samîmiyeti kendilerine düstûr edinirler. Onlar, duygulu insanlardır, her konuda hasbî davranırlar.

Hekimoğlu İsmail'in bir kitabında şöyle bir hikâye anlatılır: Bir gün bir hoca efendi, öğrencisini çağırır ve halka vaaz ve nasihat etmesini ister ondan. Öğrencisi hocadan aldığı tâlim terbiye ile vaaz vermeye koyulur. Çok güzel bir şekilde bu işi yapar. Cemaat açıktan olmasa da hocanın cebine bir miktar para bırakmaya başlar. O para zamanla onun geçimini sağlayacak kadar çoğalır.

Bir müddet sonra bu öğrenci verdiği sohbetlerin feyzinin kaçtığını düşünerek sohbetleri bırakır. Hocası neden bıraktığını sorar. O ise "Önceden sohbet verdiğimde bunu Allah rızası için yapıyordum şimdi ise işin içine para girdiği için sohbetim samîmî ve içten olmuyor." der. Bu hikâye samîmiyetle söylenen sözün kıymetini anlatıyor.

Kader

Cevapsız sorudur, erişilmez sır,
Hayâl mi, gerçek mi nedir bu âlem?
Neden buradayım, niçin bu asır?
Sönüyor burada fikir meşâlem.

Nice mahlûk var ki gözsüz görüyor,
Nicesi ayaksız uçup yürüyor,
Toprakla var olan onda çürüyor,
Âdem mi ademdir, adem mi âdem?

Küre cansız döner, hücrede hayat,
Cansız topraklarda canlanır nebat,
Allâh'ım bu nasıl muazzam sanat,
Sana ayân olan kullara mahrem.

Neylesin âcizin aldığı tedbir,
Nasılsa öyledir ilâhî takdir,
Tedbir de, takdir de hakîkatte bir:
Nasıl yazmış ise ilâhî kalem.

İsmail Adil ŞAHİN

Modern Hayatın Bize Alıştırdığı Hız

"Modern hayatın insanı sürüklediği aşırı hız ve ekran bağımlılığı, insanı fıtratından uzaklaştırarak iletişimsizliğe, bencillığe ve değerlerin aşınmasına yol açmaktadır."

nsan, hayatı sınırsızmış gibi yaşıyor ve zamanı geçiriyor. Plânlarımızı yaparken, geleceğe dâir konuşurken uçsuz bucaksız bir ömrümüzün, imkânlarımızın olduğunu zannederek hayatımızı yaşıyoruz. Bununla birlikte hayatı belki sorgulamadan ya da â bir şekilde yolumuza devam ediyoruz. Aslında biraz düşünsek kâinatta hiçbir şey hemen oluşmuş değil. Hepsi bir sürece, sebep sonuç ilişkisine bağlanmış. Belki de bu süreç onun daha sağlıklı bir şekilde ortaya çıkması için gerekliydi.

Bir gece boyunca uyuduğumuzda çeşitli rüyalar görürüz. Zaten uyku esnasında zaman kavramını anlamamız mümkün değil ama belki gece boyu rüya gördüğümüzü zannederiz. Bazı bilim insanları rüya süresinin ortalama altı yedi saniyelik bir süre olduğunu söyler. Oysa bu bize daha uzun gelir. İnsan ömrü de belki uzun gibi gelir ama yıllar geçip gittikten sonra bu kadar zamanın nasıl hızlı şekilde gelip geçtiğine hayret ederiz. Ömür sermayesi aslında hunharca harcanmayacak kadar kıymetli ama kıymetini de bilen anlar misali zaman zaman birçok hataya düşebiliyoruz. Tabî bu hatalar küçük şeylerse ders alıp düzeltmeli, büyük ise başkasına zarar verecek boyutta ise o zaman iş ciddî bir ıslaha kadar gidiyor.

Günümüzdeki neslin ciddî problemleri var. İnsanî ilişkiler noktasında iki arada bir derede kalmış durumda. Ne yapacağını bilmez şekilde bocaladığını görebiliyoruz. Eskiden insanlar birbirleri ile sohbet edip konuşurken, dertlerini dinleyip dertlenirken, artık ekran bağımlılığı ile birbirine ilgisiz kaldığını görmemek işten bile değil. İletişim seçeneklerimizi doğru seçmediğimiz zaman hayatımıza olan yansımaları da yanlışla doğru sürüklüyor bizi. Tablet, bilgisayar ve telefona hapsolmuş bir birey kendi kabuğuna çekilip dış dünya ile bağıni koparıyor. Bu da ciddî davranış problemlerini beraberinde getiriyor. En basitinden insanlar birbirine selâm vermiyor, birbirine öcü(!) gibi bakıyor. Şimdi diyeceksiniz ki, daha bunlar çocuk ya da genç. Amenna çocuk

"Hayatın ve zamanın kıymetini kavramak için modern çağın dayattığı koşuşturmacaya ara verip durmak, kaynakları ve ömrü tüketmeden hayatı sindirerek yaşamak gerekmektedir."

ve genç olabilirler ama bu davranış ve iletişim bozuklukları ile yetişkinliğe doğru adım atıyorlar ve bu durum ileriki evrelerde devam etmiş olacak. Dolayısıyla neslin yanlış bir iletişim modeli üzerine ilerlemesi demek oluyor bu.

Bizim toplumumuzda şefkat, merhamet, yardım gibi konular hem toplumumuzun dinamikleğinde hem de İslâm medeniyetinin bize emrettiği çok kıymetli değerler. Modernizme ayak uyduracağız derken hayatı hızlı bir şekilde yaşayıp bencillik üzere yol almak ciddî sıkıntıları beraberinde getiriyor. Daha ciddî bir sıkıntı ise kimse

kimsenin düşüncesine değer vermez hâle geldi. Herkes kendi düşüncesini mutlak doğru kabul ederek, kendini değişime ve gelişime kapatır hâle gelmiş durumda. Bazı konuların neden sıkıntılı olduğunu tespit edersek belki sorunları çözme konusunda da önemli bir adım olabilir.

Birden gece olmuyor ya da birden sabah olmuyor. Belli bir saatten sonra güneş doğuyor ve batıyor. Modern hayatın bizi sürekli daha hızlı olma konusundaki tetikleyici faktörleri aslında fitratımıza tamamen zıt. Zaman sindire sindire geçirilmesi gereken bir süreç. Birden her şeyi yaşarsak, daha fazla iş yaparsak daha fazla üretim yaparsak dünyanın zamana bağlı olarak gelişen düzenine aykırı hareket etmiş oluruz ki bu da kaynakların hızlı tükenmesine ve yaşam standardının bozulmasına sebep olur. Denge esas aslında yaşamdaki kalitesizlik dünyadaki kaynakların kalitesizliği ile eş değer olur. Dünyadaki kaynakları hızlı tüketirsek ömrümüzü de hızlı tüketmiş oluruz. Nasıl yaşadığımızı bilme-

den durup kendimizi sorgulamadan neden burada olduğumuzu anlamadan tâbiri caizse bir ot gibi biter ve gideriz bu diyardan.

Modern hayatın bize sunduğu nimetleri sorgulayıp değerlendirip bize faydası var ise ona göre hareket etmek daha akıllıca olacaktır. Yoksa her modern düşüncenin iyi olduğu tezi asılsız kalır. Çünkü şartlar, zaman ve mekân her zaman aynı olmaz. Herkes için geçerli olmaz. Modern hayatın bizi sürekli daha hızlı olmaya sürüklemesinin yanında biraz durup kendimizi, etrafımızı ve dünyayı dinlemeye ihtiyacımız var. Zaman zaman bazı hatırat kitaplarını okuyorum. Kırk yıllık ömrüne sayısı yüzlere varan eserler vererek hayatına bir iz bırakmış insanlar var. Gıpta ediyorum onlara, hatta böyle modern çağın olmadığı bir dönemde hayatı özümseyerek ve anlayarak yaşamış insanlar. Aslında bu iyi örnekler baksak önümüzde ne kadar çok âbide şahsiyetlerin olduğunu göreceğiz.

Mekânın Gurbeti

Bir sen mi yaşadın bunca hasreti
Gurbette, açan gül, solmaz mı sandın?
Sanki, tek, insan mı çeker gurbeti
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?

Merdiveni sarmış diz boyu otlar
Kurumuş, eşiğe attığın botlar
Silinmiş, kapıya astığın notlar
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?

Hasretten kapının beli bükülmüş
Zirzanın, kilidin dişi sökülmüş
Benzi solmuş, sanki kanı çekilmiş
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?

Lambada fitilin isi duruyor
Defterini, geçen zaman, dürüyor
Gelişimi, belki, hayra yoruyor
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?

Toz etrafı katman katman bürümüş
Ahşap dolap, lime lime çürümüş
Açan güller, teker teker kurumuş
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?

Masada, radyonun pilleri akmış
Ninem, cam yerine kağıdı çakmış
Yırtılan perdeye firkete takmış
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?

Duvarı, yırtılmış tek kare resim
İçimde yankılar, hıçkırık sesim
Hatıralar, esen ılık bir nesim
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?

İçeri düşen gün, fersizce olmuş
Duvarı parlayan boyalar solmuş
Odalar hasretle, hüznle dolmuş
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?

Kalmamış döğrede, canlı nefesi
Annemin, nenemin şefkatli sesi
Yıkılmış üstüne, göğün kafesi
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?

Dedemin çaktığı mertek eğilmiş
Sekinin önüne toprak yığılmış
Gurbete düşen, tek insan değilmiş
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?

Sürüler erkenden dağda sağılmış
Hayatlar, mematlar birer nağılmış
Babamın kurduğu düzen dağılmış
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?

...

Selimi'yim, gurbet benim içimde
Mekan yaşar onu, farklı biçimde
Gahi vatan, gahi yaban, geçimde
Mekânın gurbeti olmaz mı sandın?
Mekânın gurbeti olmaz mı sanki?

Şamil Yücel AYDIN

Yedi İklim'in Mimarı Ali Haydar Haksal'ın Ardından

"Türk edebiyatının önemli mektep dergilerinden Yedi İklim'in kurucusu, yazarı ve fikir öncüsü Ali Haydar Haksal, arkasında zengin bir külliyat ve yetişmiş genç kalemler bırakarak ebediyete uğurlandı."

Türk edebiyatının okul dergilerinden Yedi İklim'in kurucusu, mimarı, başyazarı Ali Haydar Haksal, geçen ay ebedî âleme göç etti. Haksal, İstanbul Üsküdar Karacaahmet'te sevenleri tarafından ebedî âleme uğurlandı. Merhum yazarımız, 16 Mayıs 1951 tarihinde Bingöl'de doğdu ve dünya misafirhanesinden 28 Ağustos 2026 tarihinde aramızdan ayrıldı. Ertesi günü kalabalık bir cemaat tarafından Üsküdar Şakirin Camii'nde cenaze namazı kılındı ve Karacaahmet Mezarlığı'nda aile sofasında toprağa verildi. Şakirin Camii'nin avlusu ağzına kadar doluydu. Dursun Gürlek, Ahmet Turan Arslan, Mehmet Kâmil Berse, Recep Garip, Recep Kibar, Fehmi Atay ve diğer dostlarla birlikte cenaze namazına durduk. Mehmet Görmez Hoca'nın duâsı kısa ve çok anlamlıydı. Karacaahmet'te defin merâsimine de katılım çok yüksekti. Turan Kıratlı, Mehmet Atalay ile beraber kabre doğru yürüdük. Mehmet Cangir'i, Muzaffer Doğan'ı, Mikâil Türker Bal'ı, Mürsel Sönmez'i, Ferdinaz Koyuncu'yu gördüm yolda. Kabir başında tilâvet edilen Kur'ân-ı Kerim'i, hazirûn sonuna kadar dinledi, yapılan duâyâ "âmin" dedik. Cenab-ı Allah'tan aziz büyüğümüze rahmet diliyorum. Rûhu şad, kabri nur, mekânı cennet, menzili mübarek, makamı yüksek olsun inşallah. Haksal Ailesi'ne, dostlarına, okuyucularına, sevenlerine başsağlığı ve sabırlar diliyorum.

Yedi İklim Mektebi

Edebiyatımızın mümtaz ismi Haksal, Yedi İklim'i bir okula dönüştürmüş ve bu çatı altında pek çok gencimizin yetişmesini ve edebiyata kazanılmasını sağlamıştı. İnançlı münevverimiz kalemin önemine değer veren bir gönül insanıydı. Nesiller yetiştirmişti.

Ali Haydar Haksal'ın kurduğu ve vefâtına kadar başında olduğu Yedi İklim, bizim İslâmî edebiyat merkezli dergilerimizden bir okul dergiydi. Nesillerin kelâmıla piştiği, kalemle yetiştigi bir mektepti. Sebilürreşad, Büyük Doğu, Diriliş, Edebiyat, Maverâ edebiyat dergileri zincirinin önemli bir halkasıydı.

"Hayatını edebiyata, dergiciliğe ve İslâmî edebiyat mirasını genç nesillere aktarmaya adanmış Haksal, Yedi İklim çatısı altında açtığı özel sayılar ve yetiştirdiği yazarlarla kültür dünyamızda silinmez bir iz bıraktı."

Merhum yazarımızla tanışıklığımız ve dostluğumuz uzun yıllara dayanır. 1980'li yılların sonunda Kadıköy'de ailenin sahibi olduğu işyerine giderdim. Osmanağa Camii'nin karşısındaki cadde üzerinde bulunan bu büyük dükkânın giriş bölümü nalburiyeydi. Yukarıya ikinci kata çıktığımızda ise muhteşem bir kütüphane görmüştüm. Mekânın ikinci katı boydan boya raflarla donatılmış ve muazzam bir kütüphane yapılmıştı. O gün uzun uzadıya merhum yazarımızla konuşmuş, sohbet etmiştik. Çıktığımızda Ali Haydar Haksal, bana Yedi İklim'in özel sayılarından bazılarını seçerek hediye etmişti. Kendisiyle daha sonra Türkiye gazetesi için Yedi İklim merkezli uzun bir mülâkat yapmıştım. O röportajda Yedi İklim'in kuruluş hikâyesini ayrıntılı biçimde anlatmıştı. Dostluğumuz bu minval üzere devam edip gitti.

Evde Ziyaret

Ali Haydar Bey zaman zaman rahatsızlanıyordu. Bir gün yine hastalandığında arkadaşlarla ziyaret etmek istedik. Tarih 4 Nisan 2011'di. Dostlarım Nevzat Yüksel ve Serdar Üstündağ ile birlikte randevu almış ve ev ziyaretine gitmiştik. Bu ziyaret esnasında sohbet etmiş, daha ziyade kendisini dinlemiştik. Kısa zamanda sağlığına kavuşmuş ve hizmetlerine kaldığı yerden devam etmeye başlamıştı. Ali Haydar Haksal, Yedi İklim'in mimarıydı ve bütün mesaisini bu güzel dergimize hasretmişti. Bir ara Yedi İklim

Yayınları'na da başladı. Bu konuyu da mülakatımızda kendisine sormuştum . Yayıncılığın kolay olmadığını, dağıtımda ve tanıtımda zorluk çektiklerini söylemişti. Dergi yükünün üstüne bir de neşriyat eklenmişti. Ama hepsinin de üstesinden geliyordu.

İrtibatımız Hep Devam Etti

Onunla irtibatımız şükürler olsun ki hiç kopmadı. 40 yıla yaklaşan tanışıklığımız boyunca hep saygı-sevgi çerçevesi içinde görüştük, buluştuk, telefonlaştık. Yedi İklim büyük bir mektepti. Bir edebiyat ve fikir okuluymuştu ve Ali Haydar Bey bu akademinin müdürü, dekanı, sahibi ve emektârıydı. Kendisine bu kutlu hizmetleri için hep saygı duydum, hizmetlerini alkışladım, duâlarda bulundum. Dostlarıma, talebelerime Yedi İklim'i sürekli olarak tavsiye ettim. Yazı kursundaki öğrencilerime Üsküdar'a idarehaneye gidip Ali Haydar Bey'le tanışmalarını, dergiye yazı yazmalarını tavsiye ettim. Bazı öğrencilerim şiir ve yazılarını bu güzel dergimizde yayımlattılar. Bundan büyük bir bahtiyarlık duydum. Merhum yazarımızla kitap ve dergi fuarlarında

karşılaşıp, selâmlaşırdık. Sirkeci'deki bir dergi fuarında uzun bir sohbetimiz olmuştu. Fuarın kurucusu merhum Asım Gültekin'di. Sirkeci tren garındaki dergi fuarının baş köşesi, Yedi İklim dergisine tahsis edilmişti. O sohbete Yedi İklim'in bazı yazar ve şairleri de iştirak etmişti. Velhâsıl unutulmaz bir gün yaşamıştık.

Bâbîâli'de Yedi İklim Günü

ESKADER bünyesinde düzenlediğimiz "Bâbîâli Sohbetleri"ni idare ediyordum. Bir gün Ali Haydar Beyle görüştüm ve kendisine "Bâbîâli'de Yedi İklim dergisini, hizmetlerinizi konuşabilir miyiz?" diye sordum. Kırmadı, lütfetti ve sohbete iştirâk etti. O gün hakikaten çok faydalı bir sohbet gerçekleşti. Âdeta bir beyin fırtınası esmişti. Yakın dostları Nurettin Durman, Şakir Kurtulmuş, Osman Koca ve diğer kalem erbâbı da iştirâk etmişti sohbete. Tabîî genç edebiyatçılar da... Toplantıyı değerli kardeşim İlyas Dirin yönetmişti. Tarih 2 Nisan 2015 Perşembe günü idi. Yedi İklim 300. sayısını geride bırakmıştı. Ve elbette bu bir dergi için çok büyük bir başarıydı. Dolayısıyla sohbet esnasında derginin kuruluş amacı, mecmuâya ilk

emek verenler, yazar ve şair kadrosu konuşuldu. Ali Haydar Bey hatıralarını dile getirmişti.

Emek Mahsûlü Özel Sayılar

Hikâyeleri, denemeleri ve diğer eserleri ile edebiyatımızın seçkin isimlerinden olan Ali Haydar Haksal 'okul dergi' kurabilmiş bir edebiyat ve yazı ustası, bir fikir öncüsüydü. Dergiciliğimizde 'özel sayı'larıyla öne çıkan Yedi İklim, bünyesinde birçok genç şair, hikâyeci, denemeci ve araştırmacıyı yetiştirmişti. Ayrıca başka dergilerde çalışmaları görülen usta edebiyatçılar da bu dergimizin sayfalarında okuyucularıyla buluşuyordu. Bu arada günümüzde revaçta olan dergi özel sayılarının ilk örnekleri, diyebilirim ki Yedi İklim'de verilmişti. Türk Dili gibi bazı dergilerde özel sayılar vardı ama asıl gelenek burada başlamıştı. Şehir özel sayılarını unutmak mümkün mü? Yedi İklim'in 250. nüshası, "Ali Haydar Haksal Özel Sayısı" olarak yayımlanmıştı. Burada başta Rasim Özdenören olmak üzere pek çok dostu, şair ve yazar yakını onu ve sanatını ele almış, öykücülüğü, romancılığı üzerinde durup hatıralarını nakletmişlerdi.

Bereketli Bir Kütüphane

Yazarımız bereketli ve feyizli bir kütüphane kurmuştu yazdığı kitaplarından. Hepsini olmasa da bir kısım eserini hayırla analım: Evdeki Yabancı, Sesim Bana Yetmiyor, Gelişi / Güzel, Sarıldığım Soğuk Bir Ceset, Sokağın Adı Issız, Ay Işığında Vav'ın Odası, Zamanların Öyküsü, Yalnızlık Sarkacı, Kuşkonmazda Konuşan Adam, İçim Su Berraklığında, Kapıda Bir Çift Ayakkabı, Yitik Yaşamın Güncesi, Renklerin Dansı, Akif Duruşlu Asım, Sezai Karakoç -Eleğimsağmalarda Gökanıtı, Necip Fazıl Kısakürek -Büyük Doğu Irmağı, İki Ateş Arasında Aşk, Rasim Özdenören -Ruh Denizinden Öyküler. Son yıllarda yeni kaleme aldığı eser sayısında artış görülüyordu. Bir bereket yaşıyordu Ali Haydar Haksal'ın kalemine...Bu eserlerden Renklerin Dansı kitabının çıkmasında biraz rolüm oldu. Ali Haydar Bey, bir ara bir yayınevi arayışındaydı. O zaman Kubbealtı'nda çalışı-

yordum. Yıl 2004. Bir araya gelip konuşmuştuk. Dosyayı Nesil Yayınları'na göndermiştim. Orada yayımlandı, sevindim.

Güzel Bir Hayat

Yazarımızın hayat hikâyesine de kısaca bakalım. 1951'de Bingöl'de doğdu. Erzurum'da Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Burada Orhan Okay'ın talebesi oldu. Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi İslâm Düşüncesi Anabilim dalında yüksek lisans yaptı. "Kur'ân-ı Kerim'de Güzel Kavramı" üzerine tez hazırladı. Bir grup arkadaşıyla birlikte Yedi İklim dergisinin kurucuları arasında yer aldı. İlk çalışmaları mahalli gazete ve dergilerde çıktı. Mavera, Yönelişler, İslâm, Kayıtlar, Yedi İklim, Hece, Yansıma, Yeni Devir, Millî Gazete gibi dergi ve gazetelerde hikâyeleri yayımlandı. Sesim Bana Yetmiyor adlı öykü kitabı ile Türkiye Yazarlar Birliği 1987 yılı Hikâye, Yitik Yaşamın Güncesi adlı romanıyla Tuzla Belediyesi Roman Yarışması'nda ikincilik ödülünü aldı. Genel Yayın Yönetmenliğini yaptığı Yedi İklim Dergisi, ESKADER'in 2010 Dergi Ödülü'nü almaya hak kazandı.

Şimdi âhiret yurdunda olan Ali Haydar Bey, cennetmekân Orhan Okay Hocanın en çok sevdiği, en fazla değer verdiği talebelerindendi. Bir ara Kubbealtı'nda Orhan Hoca için 75. yaşı münasebetiyle bir saygı toplantısı düzenlemiştik, o gün Ali Haydar Bey de çok güzel bir konuşma yapmış, Hoca'sını mükemmel biçimde anlatmış ve bizi Erzurum'daki fakülte yıllarına götürmüştü.

Seneler önceydi. Ali Haydar Bey, TV 5'te bir program yapıyordu. Beni de davet etti. Gittim, edebiyatımızın yitik değerleri üzerine güzel bir sohbet yapmıştık. Ali Haydar Bey, Millî Gazete'de yazıyordu. Bu gazetede takip ettiğim iki yazardan biriydi. Diğeri de merhum Mehmed Şevket Eygi'ydi. İkisi de gündemde olan siyasî konuların dışında kalmaya gayret ediyor ve daha ziyâde fikir, sanat, edebiyat ve kültür merkezli makaleler kaleme alıyordu.

Sevgi Anlatılmaz Yaşanır

"Tarihe yön veren büyük şahsiyetlerin arkasındaki gönül insanları, Yûnus Emre çizgisinde 'yaratılanı Yaratan'dan ötürü hoş görme' anlayışıyla medeniyetimize sevgi ve birlik rûhunu aşılamışlardır."

Bir gemi yolculuğunda gemi hareket ettikten bir müddet sonra yolculardan biri aniden titremeye, ağlayıp sızlanmaya başlar. Gemidekiler bundan rahatsız olur. Bir bilge kişi "Ben bu adamı sakinleştiririm" der ve adamı denize attırır. Adam bir süre dalıp çıktıktan sonra bir halat atılarak kurtarılır. Kurtulduktan sonra adam hiç sesini çıkarmadan bir köşede sakince oturmaktadır. Bilgeye bunun sebebini sorarlar. Bilge der ki, "Bu adamın ilk gemi yolculuğu olduğundan, gemideki rahatlığın, güvenin ve huzurun değerini bilmiyordu ama denize atılınca bunların değerini anladı. Bir felâketle karşılaşmayan huzur ve mutluluğun değerini bilmez."

Sevgi anlatılmaz, yaşanır. Gönüllerden taşan duygular sevdikleriyle paylaşılır. Her şey söylenmek istense bile söylenemez. Bazen gözler, gönüller konuşur. Merhum Akif' in dediği gibi: "...Dili yok kalbimin, ondan ne kadar bîzârım şikâyetçiyim." Sevgiyi asıl söyleyen bedenın tümüdür. Çünkü insanın içi sevgiyle dolarsa, vücut rûhun dili olur. Sevgiyi yaşayan insanın nefesi sevgi, attığı her adım sevgi olur. Sevgi insanının her şeyi sevgidir. Yediği yemek, içtiği su, aldığı hava sevgidir.

Sevgi fedakârlıktır. Sevgi sevdiğinin her dediğini yapmak, onun yolunda yok olmaktır. Yap deyince neden, niçin demeden yapmaktır. Böyle sevmeyen ve sevicek olanı bulamayan sevgiden çok uzaktır. Bu sevgiyi yüreğimize koyan yüce yaratıcıya karşı en büyük sevgiyi duymamız gerekmez mi? En fazla sevgi sevmeyi bize öğretene yapılmalı değil mi? Özünden koparılan sevgi, sevgi değildir. Sahte sevgilerin eğerli, şayetli, şartlı sevgilerin hiçbir değeri ve önemi yoktur. Bir şeyi çok anlatıyorsak o çok az yaşıyor demektir.

Bir Allah dostunun şu sözleri kulağımıza küpe olmalıdır. "Ben Allah'ı hatırlamaktan utanırım. Çünkü her hatırlama bir unutmadan sonra-

"Sevgi, lâfla ifade edilen bir kavram değil; fedakârlık, hoşgörü ve tatlı dille gönülden gönüle aktarılan canlı bir hâldir.

dır." diyor. Sevgi selâm, hoşgörü, tatlı bir bakış, gülümseme, yardımlaşma ve dertlere derman olmaktır. Sevgi tatlı dilde, güler yüzdendir. Sevgi insanları mecnun etmektedir. Sevdığımızdan gelen her şey başımız gözümüz üstündedir.

Sevgi kâl değil, hâl işidir. Sevgi rûhun dili, gönlün aynasıdır. Rûhun dili konuşunca diğer diller susar ve onu dinler. Sevgi özü, kaynağı bulunca kanatlanıp uçar, kabına sığmaz, dolar, taşar. Sevgi insanı, sadece ellerini açan değil, gönlünü de açan insandır. Sevgi insanı, sevgi yetimi ve şefkat öksüzü olan insanlara gönlünü açabilendir. Kalp öyle bir cevherdir ki, ne kadar severse sevsin asla sevmekten yorulmaz.

Sayın İbrahim Koç, Sevgi Birleştirir adlı yazısında: "Sevgide birleşenler madde ve mana erleridir. Karşılıksız sevgi, karşılıksız iyilik gerçek erlerin özelliğidir. Sevgi insanı olan erenleri hep

tarihe mâl olmuş büyük şahsiyetlerin yanı başında görüyoruz. Onlar büyük şahsiyetlere gerçek sevgiyi aşlamış, onların yollarının hep iyilik ve doğrudan yana olmasına çalışmışlardır. Osman Gazi'nin yanında Şeyh Edebâli'yi, Yıldırım Bâyezîd'in yanında Emir Buhârî'yi, Alparslan'ın yanında Nizamülmülk'ü, Yavuz Sultan Selim'in yanında İbn-i Kemâl ve Zembilli Ali Cemâlî'yi ve Fâtih Sultan Mehmet'in yanında da Akşemsettin ve Molla Gürânî'yi görüyoruz.

Sevgi insanların asırlar geçmesine rağmen hâlâ gönlümüzde sönmeyen, solmayan, sarsılmayan saltanatlarının devamı bizlere çok şey anlatmaktadır. Gerçek erlerin meclislerinde sevgi meltemleri eser, sözleri ölü kalplere, solgun ruhlara hayat verir. Bu meclislerde insanlar sevgi ve mutluluk yudumlar, huzura dalar, sevinçle dolar ve ruhları gençleşir.

Gönül insanları sevgi ektiler sevgi biçtiler. Yaratanın ötürü yaratılanı hoş gördüler, dövence elsiz, sövence dilsiz ve daima gönülsüz oldular. Yûnus Emre: "Bir kez gönül yıktın ise, bu kıldığın namaz değil..." dediler. Dirlikte birlik gördüler, sevmeyi ve birlik olmayı öğretiler. Her yerde ve her zaman hakkın temsilcisi olup sevginin, muhabbetin, aşkın, faziletin yılmaz fedaisi oldular. Kalbi ölmemiş olanlar sevgisiz olamaz. Sevgiyi sevmek, muhabbete muhabbet etmek, gönül almak, gönül kırmamak hep sevgi insanların en büyük özeliği olmuş. Gönül Allah'ın baktığı yerdir." diyor.

Ayşe Nur Karan, Güzel Sevilir adlı yazısında: "İnsan sever çünkü insanın kalbine sevgi konulmuştur. Sevip sevmemesine kendisi karar veremez. İnsansa ve eğer kalbi de varsa sever. Güzel olanı, en iyiyi, ikramı, kendisine yapılan iyiliği sever. Bütün bunlar sevilme için vardır. İnsan da sevmek için vardır.

Hiç kimse yeni açılmış bir gül karşısında kayıtsız kalamaz, dipdiri duran ve yumuşak kadife ile sarınan bir gül her kalbin sevgilisidir. Kimse

bir bahar bahçesinin misk gibi kokularına hayır diyemez ve bu güzelliği görmezlikten gelemeyiz. Güzellik; soyut bir gerçeklik iken gider güle konar, bahçeleri dolaşır, gökyüzüne asılır, varlıkların üzerine yansır ve kalp gözümüze görünür. Her baktığımız yerde güzelliği görürüz. Denizdeki parıltılar hakikî güzele aynalık yapar. Bizi kuşatan her şey birer aynadır.

Kalbimizin gidip konuştuğu bir gül, gecenin göz kamaştıran manzarası, bir gülücük, tatlı bir gülümseme birer haberci, birer mektuptur. Bütün bu gördüklerimiz kendilerine ait güzellikleri olmayan ve bize kalbimizin aradığı güzelden haber getiren birer aracıdır.

Bütün güzellikleri görebilmek için Hz. Yusuf gibi olmak gerekir. Eşyanın üzerindeki görünen güzellik kendisine ait değildir. Gerçek güzel perdelerin altındadır ve biz yalnızca damlalarla söyleşiriz. Gerçek güzel; biz bir gül goncasına bakarken ve onda güzelliği görürken gülün sevdasında boğulmaktan kurtarandır. Gülü severiz ancak onun gelip geçici olmasından kaynaklanan dikenlerine katlanamayız.

Güzellik gelip geçici ise, eğer lezzet bir anlıksa Hz. Yusuf gibi çekip kapıyı çıkmalı, eğer güzelin yüzü onun sahibinden haber veriyorsa bizi alıp onun olduğu yere götürüyorsa Hz. Süleyman gibi memnun olmalıdır. Sevgiyi içinde barındıran bir güzelliğe, onların durduğu yerde durup onların baktığı gibi bakmaya çalışabilirsek işte o zaman yâranımız onlar olur." diyor.

Alphonse Karr: "Bazı kimseler güllerin dikenini olduğundan yakınırlar. Ben ise dikenlerin gülleri olduğuna şükrederim." diyor. Kalbimiz hiçbir zaman böyle bir zahmete tahammül edemez. Göze batan bir kirpik nasıl incitirse, kalbin gözü de en küçük bir fânîlik yükünü çekemez. Aşk güzelliğin sevdalıdır ve güzel olan sevilir.

Asrın Aynası

Asır deęiřti diye, değişmez ki töreler
Özünden kopan insan, ruhunu yalan eyler

Medeniyet sanırsa, her gördüğün yeniyi
Mazisinden sıyrılır, gönlünü nalan eyler

Dinlemezse mizanlı, ataların sözünü
Her duyduğu boş lafla, kafayı klan eyler

Edep denen hazine, sandıklarda çürür mü
Üslûp nedir bilmezi, sebepsiz balon eyler

Ne varsa atalarda, kolay mı çöpe atmak
Yok sayarsa gerçeği, bugünü talan eyler

Özgürlük başka şeydir, ölçsüzlük başka şey
İnsan çıkarsa yoldan, geceyi alan eyler

Kalemin keskin olsun, lâkin Hakk'a yaslansın
Sözler zehir olursa, küslüğü ilan eyler

Her mesele üstüne, hüküm vermek hüner mi?
Here heçe konuşmak, sözleri palan eyler

Şöhret için bağırarak, bir marifet değildir
Boş konuşmak dilleri, ıslıklı yılan eyler

Susmak gerek kimi an, sözü iyi tartmalı
Söz altından olursa, ruhları dilan eyler

Anadolu irfanı, buluşursa el ele
Kardeşliği, dostluğu, kalplere dolan eyler

Ne geçmişi küçümse, ne yarını kör eyle
İkisi bir olursa, yüzleri gülen eyler

Halkın gönlü aynadır, ne ekersen biçersin
Kötülükler ekersen, pislięi kalan eyler

Taş atmakla büyölmez, söz söylemek hünerdir
Kem sözler ki adamı, tanınmaz ulan eyler

Her bir çağın modası, geçer gider hevesle
Heves biter geriye, falanı filan eyler

Sanma sakın kendin dev, kibirlenme budala
Bir gün gelir aynanı, birisi silen eyler

Zübeyde KOZANOĞLU

Ağırlıkları Atmak

"Unutmak, bir yönüyle, iyidir; hayatı zenginleştirir. Buradan bakarsanız, yük dediğimiz şey yahut şeylerin aslı itibarıyla hayatı zenginleştirdiği söylenebilir. Fakat bir yönüyle de unutmak, insanı asıl gayesinden alıkoyan tuzaktır; yükü ağırlaştıkça gayelerin gayesini unuttur insan, o yükün altında ezilir."

Hayat, bir yönüyle yol değil mi? Doğarak bu yola çıkıyoruz... Ve bir ömür yürüyoruz.

Yürürken uğradığımız duraklarda yükümüz de artıyor. Okul, eğitim ve öğretim derken iş hayatı, mevki ve makam, para, şan, şöhret; daha binlerce yük. Oysa üryan geldik, üryan gideceğiz; amma velâkin, bu yol öyle bir yol ki, yolcuya yolculuğunu unutturuyor.

Unutmak, bir yönüyle, iyidir; hayatı zenginleştirir... Buradan bakarsanız, yük dediğimiz şey yahut şeylerin aslı itibarıyla hayatı zenginleştirmediği söylenebilir.

Fakat bir yönüyle de unutmak, insanı asıl gayesinden alıkoyan tuzaktır; yükü ağırlaştıkça gayelerin gayesini unuttur insan, o yükün altında ezilir.

Hayatı zenginleştiren yükler, zaman içinde nasıl da aynı hayatı yoksullaştırır, görürsünüz. Görürüz; zîrâ hepimiz bunu yaşarız. Hepimiz; o yahut bu değil sadece, evet hepimiz, işimiz biraz yolunda değil ise, kaybetme korkusuyla hayatı zindana dönüştürürüz. Oysa işimiz yolunda, muktedir ve muteber isek keyfimize diyecek yoktur.

İşte insan bu... Tez sevinir, tez mahzunlaşır.

Hayır, maksadım hayat ve insana dair söz söylemek değil... Peki, bunca sözü neden söyledim? İnsanın işgal ettiği mevki ve makamı kendisine doğuştan verilen bir hak olarak görme telâkkisine işaret etmek için.

Şöyle bir etrafınıza bakın lütfen...

Hayır, hayır, ona yahut buna değil, evvela kendinize bakın. Bakın, şunu göreceksiniz: Hangi makamı işgal ediyorsanız, onun ve daha ilerisinin sadece size ait olduğuna, o makamı ve mevki ancak sizin dolduracağınıza kanisinizdir.

Modern iletişimciler, başarı için böyle düşünmenin ve hatta düşünmeden öte inanmanın gereği üzerinde duruyorlar. Bu yüzden bütün ba-

"Modern iletişimciler, başarı için böyle düşünmenin ve hatta düşünmeden öte inanmanın gereği üzerinde duruyorlar. Bu yüzden bütün başarı hikâyelerinde bu kanâatin bir inanç olarak sunulduğuna tanık olursunuz.

şarı hikâyelerinde bu kanâatin bir inanç olarak sunulduğuna tanık olursunuz.

Ben bu makama lâyık mıyım, diye soranlar elbette vardır. Fakat çoğumuz, bu makamı hak ettim de geldim edasındayız. Hak ettiğime göre, kimse beni buradan alamaz; e, emekli olana kadar koltuğun verdiği itibarı kullanırım, ondan sonrası Allah kerim, deriz. Hatta daha da ileri gider, müdürsek daire başkanlığı, daire başkanysak müsteşarlık, müsteşarsak bakanlık rüyalarına kapılmayı da âdet ediniz... Ömür böyle gelip geçer.

Bari bulunduğumuz yerde hizmet etsek, oranın hakkını versek. Maalesef...

Birkaç yıl önce, bir mecliste konuşan dostlardan birisi, bir genel müdürden duyduklarını anlatmıştı da şaşırıp kalmıştım. Güya bu genel müdür, devrin başbakanının âcil istediği raporları, en fazla iki günde tamamlaması mümkünken, işi savsaklamış ve iki ay sonra vermiş. Bunu övünerek anlatıyormuş... Neden? Zîrâ o başbakan -ki Hak rahmet eylesin zarif bir insandı, ceberut olsa, o gece o raporu alırdı- pek sayın genel müdürümüzün kendi siyasî görüşünü temsil etmiyormuş.

Bunu duyduğumda şaşırıp kalmıştım... Bu millete hizmet edecek mevki sahiplerinin, hükümet kurmuş bir genel başkanı, tahkir ve tezyif ederek muktedir kılmama çabasına anlam verememiştim.

“Bunlar Ankara oyunları.” demişti, soğukkanlılıkla sevgili dostum...

“Tam tersi de oluyor.”, demişti dostum ve devam etmişti: “Eğer iktidar sahibi yetkilerini kullanır ve icabında gereğini yaparsa, o mevki ve makam sahipleri düne kadar ötelediği bu liderin adamı olarak sabah makamlarına otururlar.”

Soğuk bir Ankara akşamında, İzmir Caddesinde, Girgin’de bu mealde daha nice hikâyeler dinlemiştim...

Şimdi YÖK Kanun Taslağı konuşulurken, yeniden bunları düşündüm... Evet, üniversitede akademik kadrolar ve öğrenciler var; bunlara ilişkin taslaktaki maddeler konuşuluyor. Bir de idarî kadrolar var; onlar nedense pek konuşulmuyor.

Yeri gelmişken söyleyeyim: Bazı genel sekreterler tanıdım, sanki o koltukta doğmuş, büyümüş ve hayata o koltukta vedâ edecekmiş gibi... (Dekan doğup, dekan ölmek isteyenler de var; ama konumuz bu değil.) Bunlar hep yukardan bakan, muktedir insanlar. Bazı daire başkanları ve fakülte sekreterleri de öyle. Rektör, seçiliyor, atanıyor, göreve geliyor; ama iş yapması için,

kendisiyle uyumlu bir idarî kadroya ihtiyacı var. Ona bu fırsatı kimse vermiyor. İşler haliyle tıkanıyor.

Taslakta bu konuya dikkat çekilmiş... Çok da iyi olmuş. Mahkeme kadiya mülk olmaz; kanun koyucu rektörü değiştiriyorsa, genel sekreteri ve diğer idarî kadroyu da değiştirmeli.

Hatta şu olmalı: Genel sekreterlerden başlamak üzere, bütün üst düzey idarî görevleri yenileyecek geçici bir madde kanuna konmalı.

Böylece üniversite bürokrasisi yenilenir, akademik hayat nefes alır.

Başa dönelim... Ne demiştik? Hayat, bir yönüyle yoldur. Bu yolda uğradığımız duraklarda yüklerimiz artıyor. İlla birileri bizi ikaz etmeden yahut o yüklerden mahrum etmeden, gerektiğinde ağırlıklarımızı atmasını bilmeliyiz. Bütün bu temenni cümlelerini biraz naif bulacaksın, biraz romantik; ama hakikat bu değil mi? Bırakıp gitmesini de bilmek... Ağırlıkları atarak, hafifleyerek çekip gitmek!

Bizim Yûnus

"Bestami Yazgan'a..."

Aşk oduyla tüter her dem
Közü var Bizim Yûnus'un.
Nerde yunmuş gönül görsem
İzi var Bizim Yûnus'un.

İrfan ırmağına kanmış,
Muhabbetle mayalanmış,
Taptuk ocağında yanmış
Özü var Bizim Yûnus'un.

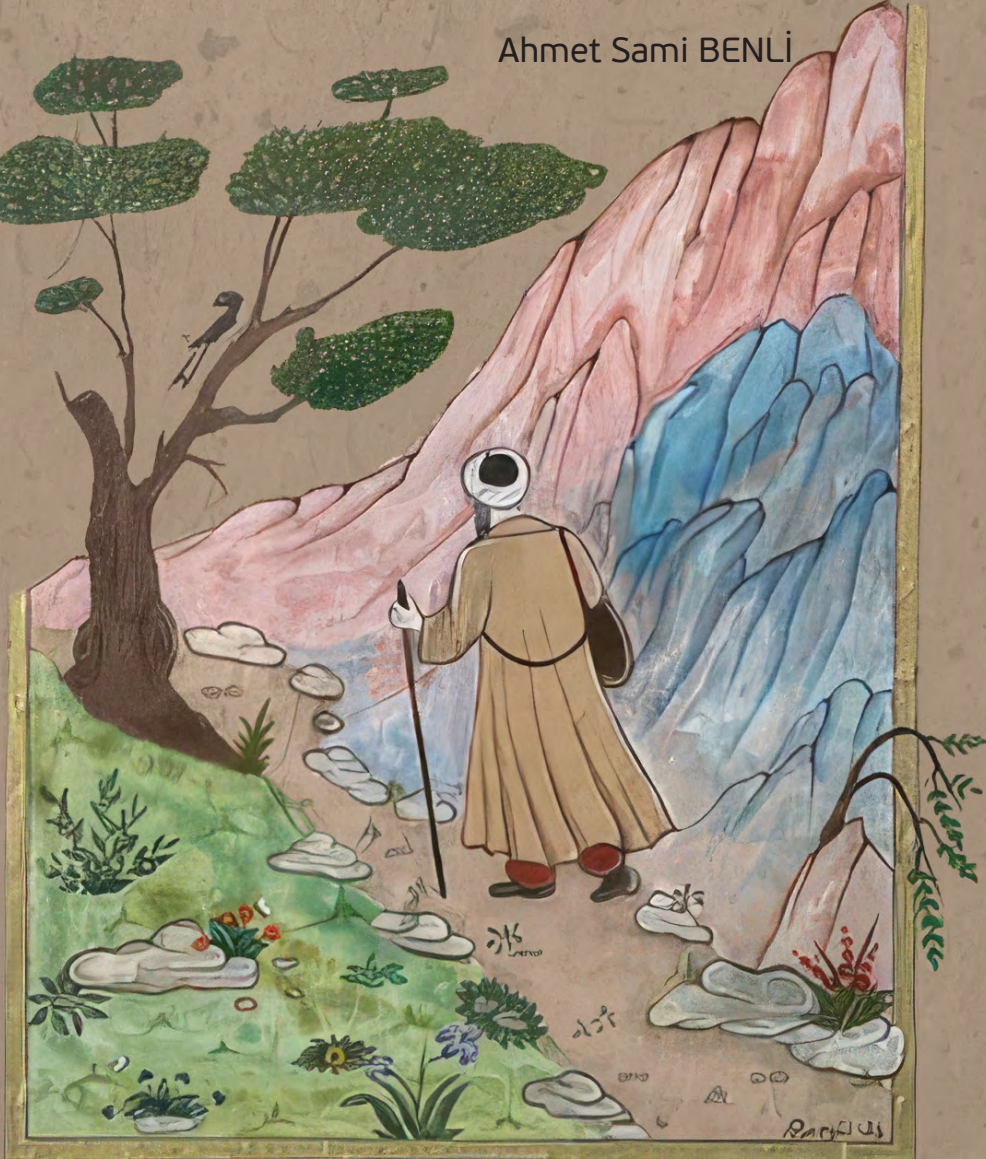
Bin bir manaya varacak,
Kadim dertleri saracak,
Yıkık kalbi onaracak
Sözü var Bizim Yûnus'un.

Her seher vakti zârında,
Gezer aşkın pazarında,
Yüce Hakk'ın nazarında
Nazı var Bizim Yûnus'un.

Gönlü mârifet okulu,
Sevgiyle öğütler kulu,
Dîvanında hikmet dolu
Yazı var Bizim Yûnus'un.

Gül nakışlı heybesiyle,
Garip derviş rütbesiyle,
Diyâr diyâr türbesiyle
Gizi var Bizim Yûnus'un.

Ahmet Sami BENLİ

Nasihat Takvimi

ARTIK CEBİNİZDE!

Google play

Download on the App Store

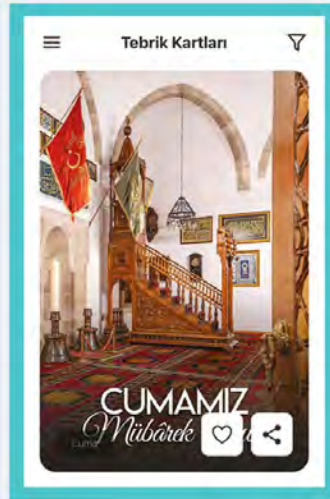
Nasihat Takvimi Mobil Uygulamasını Android ve IOS için indirebilirsiniz.

NASİHAT TAKVİMİ

Nasihat Yayınları tarafından hazırlanan Nasihat Takvimi'ni mobil telefonunuzdan takip edebilirsiniz.

- Namaz Vakitleri
- Bilgilendirici İçerikler
- Tebrik Kartları
- Dini Gün ve Geceler
- İmsakiye
- Kible Bul

DİVÂN-I HULÛSİ-İ
DÂRENDEVÎ'NİN SESİ

Divan Radyo

YAYIN HAYATINA
DEVAM EDİYOR

HULÛSİ AŞK

Gülzar-ı
Muhabbet

HALİL NECİPOĞLU

TASAVVUF MÜZİKİ

Has-ı
Bahar

Divan
RADYO

www.divanradyo.com

MEHMET EMİN AY

Hulûs-i Kalb

şîr
Nasihat

okut
indir

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nın yayın hizmetlerinden biri olan Divan Radyo yayın hayatına başladı. Radyomuzda Osman Hulûsi Efendi'nin Divân-ı Hulûsi-i Dârendevî adlı eserinden ilahi ve şiir dinletileri başta olmak üzere dinî ve tasavvufî yayınlar yapılmaktadır. Radyomuzu web sayfamız üzerinden ve telefonunuza yükleyeceğiniz mobil uygulamalar ile dinleyebilirsiniz. İlginiz için teşekkür ederiz...

